

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Veronika PITNEROVÁ

V. ročník – prezenční forma

Obor: Pedagogika – sociální práce

ISLÁM V ČESKÉ REPUBLICĚ

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavel NEUMEISTER, Ph.D.

OLMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem uvedeníh pramenů a literatury.

V Bukovanech dne 7. dubna 2010

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji mému vedoucímu diplomové práce panu Mgr. Pavlu Neumeisterovi, Ph.D. za podmětné rady a pomoc při zpracování tématu. Velké poděkování patří předsedovi muslimských obcí Ing. Muneebu Hasanu Alrawim a studentce Marice, za otevřený a přátelský přístup. Svě rodině, která mi poskytla zázemí, zvláště mé mamince, a také děkuji svému příteli.

Mecca, Ka'ba

„ Nic není samo o sobě ani dobré ani špatné. Záleží na tom,
co si o tom myslíme.“

William Shakespeare

OBSAH

ÚVOD	9
1 SLOVNÍK ODBORNÉ TERMINOLOGIE	13
2 DOSAVADNÍ ZKOUMÁNÍ POSTAVENÍ ISLÁMU A ISLÁMSKÝCH KOMUNIT V EVROPĚ A V ČESKÉ REPUBLICE	15
3 HISTORIE ISLÁMSKÉ KULTURY A JEJÍ PŘÍNOS PRO KONSTITUOVÁNÍ EVROPSKÉ KULTURY	19
3.1 Předislámské období	19
3.2 Muhammad a vznik islámu	21
3.3 Islám v Evropě.....	23
3.4 Kulturní projevy islámu.....	26
4 KORÁN	30
4.1 Podmínky zjevení.....	30
4.2 Forma.....	31
4.3 Jazyk a styl.....	33
4.4 Témata.....	34
4.5 Shrnutí.....	35
5 SUNNA	36
5.1 Původ sunny.....	36
5.2 Hádíthy	38
5.3 Sunna a muslimská obec umma.....	40

6 DŽIHÁD	41
6.1 Formy džihádu.....	41
6.2 Postavení džihádu v právním systému.....	43
6.3 Al-džihád bi'l-sajf naší doby.....	45
7 PILÍŘE VÍRY	48
7.1 Šest článků víry.....	48
7.2 Víra – šaháda.....	51
7.3 Tahára	52
7.4 Modlitba – salát.....	53
7.5 Náboženská daň – zakát.....	56
7.6 Půst – sawn.....	58
7.7 Pout' do Mekky – hadžd.....	59
8 HISTORIE ISLÁMU V ČESKÝCH ZEMÍCH	64
8.1 První literární zmínky o islámu v našich krajích	64
8.2 Vznik a vývoj muslimské obce 1934 – 1939.....	66
8.3 Období Protektorátu 1939 – 1945	68
8.4 Muslimská obec v letech 1945 – 1989	69
8.5 Doba po roce 1989	70
9 CENTRA ISLÁMSKÉ KULTURY A ISLÁMSKÝCH KOMUNIT V ČESKÉ REPUBLICĚ	73
9.1 Ústředí muslimských obcí	73
9.2 Muslimská unie	74
9.3 Liga českých muslimů.....	75
9.4 Islámský svaz – klub přátel islámské kultury	75
9.5 Svaz muslimských studentů.....	75
9.6 Liberální muslimové.....	75

9.7	Islámská komunita českých sester	76
9.8	Svaz islámských kulturních center v Praze	76
10	ISLÁMSKÁ NADACE V PRAZE	77
10.1	Historie nadace	77
10.2	Charitativní a osvětová činnost	78
11	ISLÁMSKÁ NADACE V BRNĚ	80
11.1	Historie nadace.....	80
11.2	Historie mešity	81
11.3	Stanovy muslimské obce	83
11.4	Charitativní a osvětová činnost	85
12	SPECIFIKA VZDĚLÁVÁNÍ – VÝCHOVY V ISLÁMSKÉ KULTUŘE...	88
12.1	Výchova v rodině	88
12.2	Instituce vzdělání.....	90
12.3	Právní školy	93
12.4	Vzdělání v jednotlivých islámských zemích	96
13	SPECIFIKA POJETÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE A POLITIKY V ISLÁMSKÉ KULTUŘE	98
13.1	Rodinné právo	98
13.2	Dědické právo	102
13.3	Etika a morálka	103
13.4	Charita	107

14 STEREOTYPY VE VNÍMÁNÍ ISLÁMSKÉ KULTURY	112
14.1 Antikoncepce	112
14.2 Adopce dítěte	114
14.3 Ženská obřízka	115
14.4 Zahalování	116
14.5 Postavení ženy ve společnosti	118
14.6 Islamofobie	120
15 Výzkumná část	122
15.1 Stanovení cílů a hypotéz	122
15.2 Cílová skupina	123
15.3 Metodologie, organizace výzkumu	124
15.4 Výzkum A	126
15.5 Sondáž B	131
15.6 Rozhovor C	136
15.7 Výzkumné závěry	139
ZÁVĚR	142
SEZNAM ODBORNÉ A POUŽITÉ LITERATURY	144

ÚVOD

Téma diplomové práce *Islám v České republice* jsem si vybrala ze dvou hlavních pohnutek. Oblast světových náboženství je pro mne velmi zajímavá, nejen z důvodu historického kontextu, neboť sehrála velkou roli při formování a ovlivňování zřizování států, ale především skutečnost, že duchovní aspekty náboženství úzce souvisí s kulturními vzorci chování dané země. Odrážejí se v systému vzdělání, sociálního uspořádání společnosti, mají velký vliv na rodinu jako základní stavební jednotku civilizace, na vzájemné postavení členů rodiny. S tím souvisí i úcta, a také předávání zkušeností. Náboženství je systém plný pravidel, norem a v dnešním světě má své nezastupitelné místo. Druhým impulsem je skutečnost, že islámské náboženství, způsob života a tradice, jsou v dnešním světě prezentovány pouze v souvislosti s negativními aspekty. Především teroristickými organizacemi, válečnými konflikty, diskriminací, omezenými právy a jinými z předsudků vycházejícími informacemi. Nemyslím si, že je správné, aby v moderní otevřené společnosti, za kterou považuji i Českou republiku, převládaly představy natolik zkreslené a jednostranně orientované. Mám pocit, že povědomí většinové společnosti je z velké míry ovlivňováno médii a výroky představitelů velmocí, v nich již není prostor pro vlastní názory, snahu či pochopení islámského náboženství. Ráda bych poukázala na fakt, že islámská víra a islámský způsob života není zavrhováníhodný, ale naopak je velmi bohatý na kulturní historii, otevřený k ostatním lidem i jiného vyznání, přátelský a protkaný smysluplnými zásady a pravidly.

Cíle práce

Základním cílem diplomové práce je zobrazit islám v historickém kontextu na pozadí evropských dějin, poukázat na, prolínání kultury islámské a evropské v dávných dobách. Rovněž nastínit současné a budoucí možnosti pro vzájemné respektování a kooperativní jednání. Vymežit základní předsudky většinové české společnosti vůči islámskému náboženství, které jsou překážkami pro objektivní poznání. Představit českou muslimskou komunitu, její osvětové a sociální aktivity, které by měly přinést jiný pohled na diskutovanou otázku ve společnosti.

Hlavním cílem diplomové práce je rekonstruovat a analyzovat kulturní odlišnosti islámu a kultury založené na islámské víře a kultury většinové společnosti. Poukázat na vzájemné vztahy obou kultur, přiblížit základní prvky islámského náboženství ve vztahu se sociálním a vzdělávacím systémem. Výzkumná část je založena na zpracování informací ze tří různých zdrojů, kdy je většinová společnost zastoupena vysokoškolskými studenty, muslimská komunita prostřednictvím muslimských žen, hlavním představitelem muslimské obce v ČR a vědeckým stanoviskem pracovníka zabývajícího se islámem. Ve snaze o nejširší spektrum pohledů na dané téma přispěl svými názory i muslim žijící v Palestině. Zamýšleným výsledkem diplomové práce je přehodnocení stereotypních představ o islámu a islámské kultuře, a získat náhled na současnou situaci z pohledů vysokoškolských studentů a muslimů žijících v České republice.

Splnění uvedeného hlavního cíle diplomové práce je podmíněno dosažením dílčích cílů.

Těmito cíly jsou:

- 1) Rekonstruovat na základě teoretických podkladů historii islámské kultury v Evropě, zhodnotit její přínos pro vytváření evropské kultury.
- 2) Popsat základní prvky islámské víry a jejich praktickou stránku v životě muslimů.
- 3) Nastínit ve vybraném časovém období vliv islámského náboženství v historii naší země a přiblížit současnou situaci muslimských center a muslimské komunity v České republice.
- 4) Vymezit základní specifika ve vzdělání a sociální oblasti islámské kultury.
- 5) Předložit k zamyšlení nejčastější předsudky o islámském náboženství i o způsobu života a v rámci výzkumné části se zaměřit na tyto stereotypy v myšlení.
- 6) Pomocí komparace výzkumného materiálu, přinést pohled do současného vztahu většinové společnosti a muslimské komunity.

Struktura diplomové práce

V rámci úvodu do islámského tématu, jsme se zaměřili na dosavadní zkoumání v oblasti světové i české bibliografie. Následná část historického exkurzu islámského působení na území Evropy, je zaměřena na předislámské období, se kterým souviselo popsání vzniku islámu, jeho hlavního představitele Muhammada, základních prvků víry – Korán, sunna, džihád a pilíře víry. Samostatná kapitola se věnuje historii islámu v Českých zemích ve vybraných historicky významných obdobích. Abychom mohli plynule navázat na současnost, kdy představujeme jednotlivá centra islámské kultury a islámských komunit v České republice. Podrobněji jsme se zabývali islámskou nadací v Praze, a především Islámskou nadací v Brně, se kterou jsme byli v úzkém kontaktu.

Následující část práce představuje specifické prvky ve vzdělávání a pojetí sociální práce a politiky v islámské kultuře. Dále jsme se zaměřili na témata spojená s předsudky a stereotypy ve vnímání islámské kultury. Ve zvolené oblasti jsme na základě teoretických poznatků nesumarizovali tak, aby nám vytvářely základ pro výzkumnou část.

Výzkumná část se snaží o multi - paradigmatický pohled na islámské téma v České republice. Pro největší míru objektivitu byly zvoleny tři cílové skupiny. První skupinou jsou vysokoškolští studenti Univerzity Palackého v Olomouci. Tato skupina byla záměrně vybrána, neboť studenti by měli mít všeobecný přehled, a rovněž vlastní názor podložený poznatky. Druhou skupinou jsou muslimské ženy, které patří do brněnské muslimské komunity, prezentovaly svůj názor na situaci a možnosti českých muslimů. Poslední cílová skupina se skládala ze čtyř solitérů, kteří mají vypovídající hodnotu informací, která vyplývá z jejich postavení ve společnosti. Muslimskou komunitu zastupuje Ing. Muneeb Hasan Alrawi, který žije v české společnosti již od konce 90. let a má velké zkušenosti s jednáním s představiteli státní složky, většinové populace a jiných náboženských obcí. Studentka Marika, konvertovala a islám je již nedílnou součástí života, přiblíží nám důvody přijetí islámské víry. Českou vědeckou scénu zastupuje PhDr. Daniel Topinka, Ph.D. z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, přiblíží nám své vědecké poznatky, a podělí se o zkušenosti s islámskými zeměmi. Poslední

personou je Shaban AL Natsha, muslim, který v České republice studoval, našel si zde manželku a žije v palestinském městě Hebrunu.

1 SLOVNÍK ODBORNÉ TERMINOLOGIE

Alláh – z arab. al-láh – Bůh, stvořitel, absolutně transcendentní, k věřícím promlouvá prostřednictvím koránu, také první a nejdůležitější z devadesáti devíti kánonických jmen Božích

arabština – nejrozšíř. ze skupiny semitských jazyků v oblasti JV Asie a sev. Afriky

halal – vše, co je Božím zákonem povolené

harám – vše, co je Božím zákonem zakázané

fátiha – první súra v Koránu, tzv. otevírající

Fátima – dcera proroka, jediná z jeho dětí, díky které jeho rod pokračoval

fatwá/fetva – nábožensko-právní prohlášení, oficiální vyjádření

fikh – právní věda – zabývá se výkladem Šarí'y, poznání nabyté studiem zjevené knihy

hadís – tradice prorocká, soubor výroků a činů proroka Muhammeda

hidžáb – rouška, kterou si muslimka zakrývá obličej

hidžra – odchod, emigrace

chalífa – nejvyšší vůdce ummy, také duchovní

chalífát – islámský stát

imán – ten, který vede náboženskou modlitbu

Ka'ba – první dům uctívání vystavěný pro lidstvo, má čtvercový půdorys a nachází se v Mekce, k níž se všichni muslimové obracejí při svých pěti denních modlitbách.

Korán – soubor zjevení

mahr - věno dávané mužem ženě, se kterou se chce oženit

Medína – první městský stát, který přešel pod prapor Islámu, je to místo, kde je Prorokova mešita i jeho hrob

Mekka - rodiště proroka, centrum islámského světa

mešita – kultovní stavba určená ke sdružování věřících nejen k modlitbám

minaret – stavba věžovitého tvaru, odkud jsou věřící svoláváni k modlitbě

mu'tazilla – myšlenková škola

nevěřící – arab. káfir , právní termín obecně používaný pro jinověrce

qibla – modlitební směr

polygamie - typ manželství, v muslimských zemích typická polygynie - mnohoženství

proroci – ti, kteří přinášejí zvěst o Bohu

ramadán – devátý měsíc islámského lunárního kalendáře, měsíc půstu

sadaga – charita, dobročinnost

sunna – soubor činů a názorů proroka, jeden ze základních pilířů práva

súra – kapitola koránu

šári'a – původně cesta k prameni, ve smyslu správná cesta k následování, soubor norem obsahující komplexní návod k tomu, jak být správným muslimem

tauhíd – je to potvrzení jedinství Boha, základ islámu

umma – islámská obec věřících

wudu - očista (omytí), které je nutno vykonat předtím než někdo provádí svou modlitbu, nebo čte Korán.

zakát – almužna

2 DOSAVADNÍ ZKOUMÁNÍ POSTAVENÍ ISLÁMU A ISLÁMSKÝCH KOMUNIT V EVROPĚ A V ČESKÉ REPUBLICCE

Od 11. září 2001 vzrostl zájem o tematiku, která se týká islámu, muslimů a všeho, co je s tímto spojováno. V knihkupectví na policích můžete nalézt pohromadě kolem desítek titulů jen s ženskou tematikou v islámském světě, mnoho titulů, které mají v názvu islám, muslimové, terorismus, džihád apod. Ale nikdo na první pohled nepozná, zda - li je to dílo vědecké, nebo se jedná o publikace postavená na osobních názorech, kde se odráží jen informace z doslechu. Jsme zaplaveni knihami s islámskou tematikou, ale jestliže má někdo opravdu zájem, měl by si dobře rozmyslet, jakým směrem chce rozšířit svůj kulturní a možná i politický-náboženský pohled na danou situaci. U následujících autorů a jejich děl, jsme vybrali dva směry pohledu ve vnímání islámu: kontroverzní výklad muslimské otázky cizojazyčných autorů a odborné zpracování islámského tématu českými vědci.

ROBERT SPENCER

Spisovatel Robert Spencer vstoupil do povědomí mnoha lidí svou knihou *Islám bez závoje* s podtitulem *Zneklidňující otázky o nejrychleji rostoucím náboženství*. Sám se zajímá o islámskou tematiku přes dvacet let, zaměřuje se na moderní pohled na muslimskou situaci, politický islám, džihád a terorismus, také je ředitelem www.jihadwatch.org. Jako autora článků jej můžeme nalézt v Crisis, Envoy, a také v knižních publikacích. Knihu *Islám bez závoje* zaměřil na otázky typu, zda je islám mírumilovné náboženství, jaké je postavení ženy v islámu, jestli lze sloučit islám a liberální demokracii Západu a jiné. V kapitolách nalezneme mnoho odkazů na skutečné události, ovšem s komentářem autora, který tak zprostředkovaně přináší svůj pohled na nastalou situaci. Nesmíme zapomínat, že tato kniha je především subjektivně podanou realitou, kterou ovšem autor nemínil kritizovat islám a nechce tímto útočit na islám jako takový, jak sám zmiňuje v prologu. Je, na každém z nás jaký přístup zvolíme, a do jaké míry uvedená kniha ovlivní naše vnímání.

WALTER LAQUER

Americký historik a politolog Walter Laquer působil od šedesátých do devadesátých let jako profesor historie na amerických univerzitách (Brandeis, Harvard, Georgetown a Chicago) ale také v Tel Avivu. Je spoluautorem a redaktorem mnoha knih ze širokého spektra historických událostí a zkoumaných oblastí. Ve své knize *Poslední dny Evropy* se zamýšlí nad osudem Evropy, zkoumá rovněž vliv pronikající islámské civilizace na evropské metropole. Klade si otázky, jak bude Evropa vypadat v budoucnosti a zda to ještě pořád bude humanistická Evropa, jak ji známe, nebo se změní v *islamistickou Eurábií*, kterou takto nazývá v podtitulu své knihy. Ve své knize si vybral určité lokality ve Francii, Německu, Spojeném království, Itálii a Španělsku, na kterých demonstruje vlivy přistěhovalců muslimského vyznání. Také zmiňuje populistické pojmy, jako jsou islamofobie a euroislám, objevují se zde obavy nad budoucím vývojem situace v Evropě. Dílo je samozřejmě svou tematikou velice žádané, je však otázkou zda takto podaná situace o migraci určité skupiny obyvatelstva, kterou navenek spojuje pouze islámská víra, jen zbytečně nevyvolá obavy a nechuť.

MILOŠ MENDEL

Doc. PhDr. Miloš Mendel, CSc. arabista a islamolog, pracuje jako vědecký pracovník Orientálního ústavu Akademie věd České republiky. V popředí jeho zájmu jsou moderní a soudobé dějiny islámského světa a Blízkého východu, ve svých odborných pracích přihlíží k politickým a kulturním dějinám islámu. Je šéfredaktorem odborného časopisu *Nový Orient*, autorem velkého počtu studií, odborných monografií. Jeho literární díla, jsou vysoce ceněna nejen širokou veřejností se zájmem o islámský svět, ale také představitelem Islámské nadace v Brně Muneeb Hasan Alrawi. Ve své knize *Islámská výzva* se zamýšlí nad aktuálními tématy a zprostředkovává čtenáři zajímavě uchopenou a fakty podloženou četbu, která na rozdíl od předcházejících děl je opřena o historické podklady a zdravý úsudek. Další z děl, které svým obsahem zaujme mnohé čtenáře, nese název *Džihád – islámská koncepce víry*. Džihád představuje v jiném obraze, než na který jsme zvyklí, není to jen svatá válka, je to klíčový pojem. Popisuje kategorie, podle nich se různí typy džihádu, právní podklady a mnoho další podstatných aspektů tohoto závažného tématu. *Islám a české země* je knižní titul, jenž nám poukazuje na hlubokou historii islámského tématu v naší zemi. Zmiňuje se o organizacích, které

zde působí, o vývoj muslimské náboženské obce, její cesty v České republice a ve státních útvarech jí předcházející. Ve spolupráci s Bronislavem Ostřanským a Tomášem Ratajem byla vydaná publikace *Islám v srdci Evropy*, kde můžeme nalézt první islámské kroky na půdě Evropy, konfliktní okamžiky v dějinách evropského kontinentu, ale také vzájemné prolínání a ovlivňování kultur. Jsou zde zmíněny otázky xenofobie, islamofobie, odrazu islámu v českých dějinách až po aktuální otázky týkající se České republiky a islámského působení. Výčet autorových děl je samozřejmě rozsáhlejší, pro představu zmíníme pár dalších titulů: *Židé a Arabové, Islám- ideál a skutečnost, Náboženství v boji o Palestinu, Cesta k prameni aj*. Jestliže má někdo opravdový zájem o islámskou víru, způsob života a konkrétní otázky, nalezne kvalitní odpovědi u tohoto českého vědce.

DANIEL TOPINKA

PhDr. Daniel Topinka, Ph.D. působí jako odborný asistent na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Napsal doktorskou práci na téma *Integrace muslimů do české společnosti* a zároveň zpracoval v letech 2006/2007 výzkumnou zprávu, zadanou Ministerstvem vnitra, na téma *Integrační proces muslimů v České republice - pilotní projekt*. Tento projekt byl podmíněn skutečností, že muslimská otázka v České republice je aktuální, vzhledem k počtu muslimů žijících v naší zemi, ale také k vzrůstajícímu počtu obchodníků, studentů, migrujících skupin a v nemalé míře i nových konvertitů. Ministerstvo vnitra usoudilo, že by bylo vhodné zpracovat zprávu se základními body, islám a jeho základní rysy, jaké mohou být překážky výzkumu a zaměřil se na integraci, asimilaci, marginalizaci a separaci muslimské komunity v České republice. Tento výzkum měl dvě části pilotní a realizační. Pilotní část spočívala v navázání kontaktů s deseti konverzačními partnery, kteří pocházeli z různých komunit. Druhá realizační část vyhodnocovala efektivitu postupu a využívala metodu „sněhové koule“.¹

¹ Tato metoda spočívá v principu, že výzkumník naváže kontakt s určitou skupinou jedinců, díky kterým navazuje další kontakty a získává informace

Projekt byl krátkodobou výzkumnou sondou, neboť kvantitativní výzkum spočívající ve statistickém zpracování dat, není možné aplikovat na tuto oblast².

Sám autor si myslí, že není možné zobecňovat odpovědi týkající se muslimské otázky, neboť nelze srovnávat nesrovnatelné – venkov a městskou vyspělou aglomeraci. Musíme si uvědomit, že islámská víra je vyznávána jak v Arabských emirátech, bohaté vyspělé zemi, tak v chudých zemích Afriky či Asie³.

² TOPINKA, D., *Integrační proces muslimů v České republice- pilotní program*, Ostrava: Veryvision, 2006/2007

³ více o autorovi viz příloha č. 18

3 HISTORIE ISLÁMSKÉ KULTURY A JEJÍ PŘÍNOS PRO KONSTITUOVÁNÍ EVROPSKÉ KULTURY

Islám byl a je součástí evropského kontinentu. Evropská kultura je s islámskou vírou spojena společnými prvky v náboženství, které je monoteistické. V obou vírách, křesťanství i islámu, se nese odkaz Abraháma a nejen jeho, zvěstování proroka, andělů, promlouvání Boha k vyvoleným atd. Dalšími ukazateli jsou: kultura, architektura a věda, ty se prolínali a navzájem obohacovali. Tak jsou vlastně oba světy, jak často nazýváme Evropu a Blízký a střední východ, dříve nazývaný Orientem, spojeny neviditelným poutem, na které se dnes tak často zapomíná.

3.1 Předislámské období

Kořeny islámu spadají do doby na počátku 7. století n.l. na území Byzantské a Perské říše. Byzantské oblasti byly původně ovlivněné křesťanstvím, které nahradilo dřívější pohanské kultury. Perské země měly zase hluboké tradice v zoroastrismu⁴, který tvořil propracovaný a složitý náboženský systém. Obě říše měly teokratické vedení, v jejím čele stála kněžstva, která byla uspořádána v systematické hierarchii. Byzantská a perská říše, v době před Mohammadem, vedly mezi sebou dlouhé boje. V centrální Arábii se udržovaly pohanské zvyklosti, okrajové části byly ovlivňovány přilehlými státy a jejich náboženstvím.⁵

Muslimové předislámskou dobu nazývají věkem *džáhílije* neboli „nevědomosti“, neboť velká část obyvatel byli kočovní pastevci, kteří žili v organizovaných společenstvích pokrevních svazků. Rody, klany a kmeny a kmenové konfederace utvářely rámec společnosti, ve kterém byly pěstovány prvky vzájemné pomoci, kolektivní ochrany a taky jisté společenské sounáležitosti. V té době mezi nejvyspělejší střediska patřily městské státy Jemenu, zejména Mekka, neboť byla důležitým v oblasti obchodování mezi karavanami. Mekka ležela na cestě, která se nazývala kadidlová a spojovala oblasti Jemenu a Jižní Arábie přes Palestinu až do Sýrie. Dále měla velmi bohaté kulturní zázemí a rovněž významné postavení v náboženství, neboť se v ní nacházelo centrum pohanské víry.

⁴ Zoroastrismus – kořeny v prehistorických indoiránských tradicích, známé taky jako „náboženství mágů“, je spojeno se jménem kněze a proroka Zarathuštry

⁵ LUNDE,P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

Ta byla soustředěna kolem Ka'by⁶. Ka'ba byla čtvercová černá stavba s vnitřní komorou, která obsahovala zobrazení různých pohanských božstev. V Mekce byl velmi zámožný klan Kurajšovců, z jehož rodu pocházel i sám prorok Muhammad. Tento klan byl význačný i tím, že pocházel z rodiny Ismaila⁷ a jednou z jeho povinností, byla péče o poutníky, kteří navštívili Ka'bu⁸.

Předislámské náboženství Arabů se vyznačovalo antropomorfním naturalismem, tato víra spočívala v uctívání astrálního božstva, přírodní síly byly personifikované a lidé jim nosili různé oběti. Bohové nebyly pro všechny kmeny jednotní, tudíž nebyl vytvořen ucelený systém, který jsme mohli vidět u starověkých civilizací – Egyptu, Řecku anebo v Římě. Polyteismus byl později v Koránu označen za modloslužebnictví a stal se nepřipustným, neboli byl označen jako *širk*. Přírodní božstva a jejich vlastnosti byly připsány jako atributy Jediného Boha. Existovala ale část Arabů, která žila v severních oblastech Arabského poloostrova, a ti byli ovlivněni křesťanstvím a židovstvím, pro ty byl přechod k monoteistickému způsobu víry daleko snáze přijatelnější.

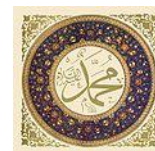
Vznikající islámské náboženství rovněž čerpalo z monofyzitských duchovních principů, ve kterých se odráželo myšlení jakobitské, etiopské a koptské, ale také ze směrů nestoriánů, gnostiků a přívrženců rozličných sekt.⁹

⁶ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁷ Ismail – syn Abraháma, spolu vytvořili svatyni Ka'bu

⁸ Azzam L., Gouverneur A., *Muhammad posel Boží*, Brno: Islámská nadace v Brně

⁹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

3.2 Muhammad a vznik islámu

Muhammad vlastním¹⁰ jménem Muhammad ibn 'Abdalláh ibn Abdalmuttalib¹¹ se narodil v roce 570 n.l., muslimové samotní mají přesnější datum, které je 12. dne měsíce Rabi al aval roku Slona¹²(rok 570n.l.)¹³. Toto datum je ale pouze přibližné. Muhammad patřil ke kurajšovskému klanu Hášim¹⁴. Narodil se matce Ámině, otec mu zemřel ještě před jeho příchodem na svět, tak matka musela sama vymyslet nejen jméno ale postarat se o synovu budoucnost. Jméno vybral tchán Áminy Ab dal-Muttalib, který měl sen, že se tento chlapec má jmenovat Muhammad, „pochválený“. Muhammad byl v pozdějším věku také známý jako Al-Amin tzn. důvěryhodný. Cesta Muhammada byla složitá, neboť matka mu zemřela v šesti letech. Žil v poušti u beduinské ženy Hálimy, později se o něj staral jeho dědeček Ab dal-Muttalib, který však onemocněl a vybral svému vnukovi nového opatrovníka, svého syna Abu I'áliba. S tím Muhammad prošel velký kus země a již jako mladý se od svých vrstevníků lišil svým chováním a moudrým úsudkem.

Ve věku 25 let se Muhammad oženil s vdovou s rodu Kurajšovců Chadídžou, která byla ve věku 40 let velmi vážená, ctěná ale také bohatá. Měli spolu šest dětí, dva chlapce, kteří bohužel zemřeli a čtyři dívky, z kterých je nejznámější Fátima. Chadídža byla Muhammadovi velkou oporou v době, kdy se mu poprvé začala objevovat prorocká vidění. Vše začalo v době, kdy bylo Muhammadovi¹⁵ 40 let, v noci z 26. na 27. dne měsíce ramadánu roku 610 n.l. v jeskyni Hira nedaleko Mekky, při zjevení archanděla Gabriela¹⁶. Islám doslovně znamená „odevzdání se Bohu“. Tak učinil Muhammad, poté jej následovala jako první Chádídža, která začala s Muhammadem uctívat Alláha a praktikovat islám, zároveň byla mu oporou a rádkyní.

Muhammad zpočátku svá zjevení šířil v okruhu své rodiny a přátel, Jeho bratranec 'Alí přijal také novou víru a později byl čtvrtým chalífou muslimské obce. Posléze,

¹⁰ Celé znění jména dle muslimských pravidel - Abú 'l-Kásim Muhammad ibn Abdaláh ibn Abdalmuttalib al-Hášim

¹¹ Tauer, F., *Svět islámu*, Praha: Vyšehrad, 1984

¹² Azzam L., Gouverneur A., *Muhammad posel Boží*, Brno: Islámská nadace v Brně

¹³ Rok Slona, je pojmenován dle události, kdy měla být zničena Ka'ba Abraham vládcem Jemenu, ale slon, který to měl, vykonat se vzepřel, bylo to bráno jako Alláhova vůle

¹⁴ K tomuto rodu se dnes hlásí královská dynastie v Jordánsku, celý název země je Jordánské hášimovské království

¹⁵ Byl nazýván jako *nábí* prorok a také *rasúl* posel

¹⁶ REEBER, M., *Islám*, Brno: KMa s.r.o., 2008

kolem roku 613, začal kázat na veřejnosti a získával nové stoupence pro svou víru, odmítal veřejně polyteismus, to však přineslo nepokoje v řadách Kurajšovců, kteří hlídali oblast Ka'by v Mekce. Muhammad a jeho stoupenci začali být stíháni a celé to vyvrcholilo roku 622 událostí, která je známá jako *hidžra*, odchodem Muhammada a dalších věřících z Mekky do Medíny¹⁷. Hidžra byla velký zlom v dějinách muslimských věřících, neboť od 12. září 622 (příchod do Medíny) byl ustanoven počátek islámského lunárního kalendáře. Muhammad dále šířil svou víru, která nabývala celo-arabského rozměru, vznikala muslimská obec *umma* v čele s Muhammadem.

Roku 624 n.l. došlo k bitvě u Badru, ve které muslimové v čele s Muhammadem porazili kurajšovské vojsko a získali velkou kořist. Roku 627 n.l. se konala takzvaná příkopová bitva, kdy Mekkánci obléhali čtyřicet dní Medínu, ale neuspěli. Odvetné tažení muslimů o rok později nakonec přineslo ve výsledku příměří po dobu deseti let a možnost muslimům vstup na území Mekky po dobu tří dnů a vykonat *umru* malou pout'. Mekkánské karavany na oplátku mohly projíždět muslimským územím. Důležitým mezníkem se stal rok 629 n.l., kdy Muhammad s velkým vojskem přišel ovládnout Mekku, neboť část kurajšovců porušila sjednané příměří po dobu malé poutě. Kurajšovský vůdce Abú Sufján vyšel Prorokovi vstříc a přijal islám, z města byly odstraněny pohanské modly a Mekka přijala nové náboženství¹⁸.

Roku 632 Prorok Muhammad naposledy vykonal pout' do Mekky, při ní stanovil závazná pravidla pro konání obřadů. Nedlouho po pouti Muhammad onemocněl a dne 8. června 632 zemřel. V posledních chvílích při něm byla jeho žena A'íša¹⁹. Pro muslimskou obec to byla těžká rána, věřící přišli o svého vůdce. Toho dne se sešli Muhammadovi nejbližší²⁰ a řešili nastalou situaci. Výsledkem bylo zvolení následníka *chalífa*, tím se stal Abú Bakr. Abú Bakr byl Muhammedovým přítelem a otcem A'íši, a také v době Prorokovi nemoci vedl modlitby, byl proto vhodný nástupce.

¹⁷ Medína, dle Madínat an-Nabí tzn. Město Prorokovo

¹⁸ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁹ LUNDE, P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

²⁰ Mezi nimi Abú bakr, Umar ibn al-Chattáb, Uthmán ibn 'Affán a 'Allí ibn Abí Tálíb – čtyři chálífové

Postava Muhammada a jeho život se stal v myslích muslimů něčím posvátným, neboť byl vyvolený, Bůh promlouval skrze něj a seslal mu Písmo. Prorok sám však svým životem vytvořil určitý způsob či vzor života příkladného muslima, a tak dal odpovědi na otázky, které provází věřící den co den.

3.3 Islám v Evropě

Vzhledem k tomu, že střet islámské a evropské civilizace probíhal po mnoho staletí, zaměřili jsme se pouze na ty nejdůležitější a stěžejní etapy na počátku vzájemného prolínání a na to, jak se ovlivňovaly tyto civilizace na přelomu 20. a 21. století popřípadě otázkami a hypotézami týkající se budoucnosti.

Počátky islámu v evropských zemích

První zmínky o islámském vstupu na území Evropy se datují roku 711 n.l., kdy se průzkumný oddíl vylodil u mysu, který byl později pojmenován dle velitele, který oddíl vedl Táríka Ibn Zijáda, jako Táríkova hora *Džabal Tárík*, dnes známý pod zkomoleným názvem Gibraltar. V červenci toho samého roku muslimové porazili vojsko španělského krále Rodriga a po třech letech ovládli celý Pyrenejský poloostrov²¹. Místní obyvatelé je i v rámci situace přijali přátelsky, obzvláště místní židé spolupracovali s muslimy, neboť se tak zbavili útlaku germánského kmene Gótů. Tato oblast je dodnes známá jako Andalusie z arabského *al- Andalus* neboli země Vandalů. V 9. až 11. století posílili muslimové svou moc za období umajjovského Španělska, a expandovali dále, dokonce svůj územní postup posunuli až na území dnešního Švýcarska v pevnosti Fraxinet²². Ovšem rozpínavost začala být trnem v oku Římu a následovala odvěta roku 973 v podobě normanských knížat, která pevnost dobyla²³. Muslimové postupně také obsadili Egypt, Kypr, Krétu a počátkem 8.stolet Maltu a Sardinii. Na těchto územích můžeme islámský vliv pozorovat i dnes, neboť arabský jazyk například ovlivnil jazyk maltský. Oblast středomoří byla strategicky velmi zajímavá a důležitou roli sehrál i fakt, že muslimové ovládli Sicílii a Kalábrii, o kterou přišli až v 11. století.

²¹ KROPÁČEK,L.,*Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²² Dnes nese název La Garde-Freinet

²³ KROPÁČEK,L.,*Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

11. století bývá křesťany označováno za období rekonkvisty neboli zpětného dobytí, které započalo roku 1085, když Alfons VI. dobyl muslimskou Talajtilu - dnešní Toledo. Křesťanské tažení pokračovalo křížáckými taženími, z nichž první výprava (1096-1099) vedla, na popud papeže Urbana II. do Svaté země, a měla za úkol osvobození Jeruzaléma a zbavení východních křesťanů od nadvlády mohamedánu, jak byli dříve nazýváni. Páté tažení probíhající v letech 1217 až 1221 znamenalo opakovaný útok na Egypt, který i v následujících letech nikdy neskončil úplným podřízením²⁴. Je zajímavé, jak soužití evropské a arabské kultury v Andalusii, Sicílii a v centrech byzantského území, ovlivnilo vývoj vědy, umění, literatury, gastronomie a dalších odvětví. Historicky doložené údaje svědčí o tom, že i křížáčtí vojáci, přec bojovali proti muslimům, zajímali se také o arabskou a muslimskou kulturu²⁵, což můžeme vidět na příkladu růžence, který byl převzat z muslimského kulturního dědictví, ale stal se symbolem křesťanství.

20. století - zlomové okamžiky

20. století sebou přineslo mnoho ne vždy pozitivních událostí, které se dotýkaly celého světa. Připomeneme si okamžiky, které otřásly snad všemi lidmi. Máme tím na mysli, dosti násilnou válku mezi Irákem a Íránem v letech 1980 – 1988, za pouhé dva roky (1990) Irák napadl Kuvajt, do jehož osvobození se zapojila velká koalice USA, Velké Británie, Saúdské Arábie a dalších emirátů. Válka v Iráku bývá označována za *Druhou válku v zálivu*. Následovalo bombardování Iráku, ovšem přítomné americké jednotky na území Saúdské Arábie, byly trnem v oku radikálním skupinám, které zaznamenaly silný nárůst podporovaný vůdcem Saddámem Husajnem. I když byla roku 2003 uskutečněna velká válečná invaze amerických a britských vojsk, Saddám Husajn byl svržen (obviněn a následně po procesu popraven), přesto vše tento konflikt trvá do dnešní doby povstaleckými útoky, válkou mezi sunnity a šíity, a v neposlední řadě vážnou humanitární krizí. Pravidelně nás média informují o situaci v pásmu Gazy, jež neustále připomíná Izraelsko -palestinský konflikt, který ani v současnosti nemá uspokojivé řešení, neboť teroristické útoky jsou na denním pořádku. Hnutí Hamás o sobě neustále dává vědět a Izrael mu není dlužen odpovědi. Nezapomeňme na 11. září 2001 ve Spojených státech amerických a letecké teroristické útoky na budovy Světového obchodního centra a Pentagon ve

²⁴ LUNDE,P.,*Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

²⁵ KROPÁČEK,L.,*Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

Washingtonu. Tato událost vyvolala odezvu USA, které se pustily do boje proti terorismu. Následovala invaze do Afghánistánu a svržení Tálibánu nábožensko-politické radikální skupiny. Všechny uvedené situace jsme zmínili z jednoho prostého důvodu, neboť velké množství obyvatel si díky nim vytvořilo negativní postoj k islámu, aniž by se hlouběji zabývali příčinami a skutečností, že hlavními negativními činiteli byly radikální skupiny a hnutí, které ovšem nevycházejí z podstaty islámské víry, ale z upravených dogmat jednotlivých vůdců.

Evropa a islám – budoucnost muslimů na Starém kontinentě

Islámská víra má ve 20. století vzestupnou tendenci a je nejrychleji se šířícím náboženstvím. Britský antropolog a sociolog Ernst Gellner tento jev vysvětluje tím, že v dnešní moderní době převažuje tzv. vysoký islám učenců a městského prostředí, který klade důraz na osobní stránku víry, oproti islámu puritánskému²⁶. Zcela jistě svou roli hraje i fakt, že islámská víra je ve své podstatě velmi pružný systém, který lze použít za kterékoliv situace i době. Luboš Kropáček ve své tezi *Vícesměrné perspektivy evropských muslimů* rozlišuje tři rozsáhlé okruhy na základě zeměpisných a geografických kritérií, podle kterých můžeme utřídit muslimy v Evropě. Nejstarším a nejpočetnějším se jeví muslimská komunita na území Ruské federace, která dosahuje až 20 milionů věřících. Druhá oblast je situována v oblasti Balkánu, jež se pohybuje okolo 15 milionů vyznavačů islámské víry. A poslední okruh je tvořen jevem přistěhovalectví, které je zaměřeno v oblastech vyspělých evropských zemí, počty se pohybují přibližně k 15- ti milionům, ovšem se vzrůstající křivkou. V Evropské unii zcela jistě převládá třetí typ, který ovšem nemusí nutně zůstat jediným²⁷.

Musíme si také uvědomit různorodost přistěhovalců, neboť původní země hrají významnou roli v následném začlenění do společnosti. Arabista Zdenek Muller ve svém článku *Tyranská menšina terorizuje okolí*, zmiňuje rozdíly mezi muslimskými komunitami v Německu a Velké Británii oproti těm početnějším ve Francii. Rozličnost vysvětluje různou etnicitou, neboť ve Francii je velký podíl muslimů s arabským převážně maghribským původem. Zatímco v Německu a Velké Británii převažují muslimové nearabského původu, zejména to jsou Turci, Indové

²⁶ <http://dingir.cz/archiv/Dingir401.pdf> [25.10.2009]

²⁷ KROPÁČEK, L., *Islám v Evropě obohacení, nebo nebezpečí*, sborník textů. Příbram: CEP, 2006

a Pakistánci. Nemalou roli hraje také přímý či nepřímý náboženský, politický, ideologický a finanční vliv různých radikálních forem islamismu, které ovlivňují danou komunitu. Muller také poukazuje na problém, který se objevuje u generace mladých muslimů, kteří jsou vnitřně nesrovnáni se svojí identitou, neboť stojí mezi příslušností k zemi, ze které pocházeli jejich rodiče a na straně druhé mají uznávat hodnoty a normy státu, ve kterém žijí. Závěrem poukazuje na skutečnost, že islám má v Evropě budoucnost pouze za předpokladu, že bude demokratický a zastánci radikálního islamizmu budou striktně zastaveni²⁸.

Islámská tématica bude v evropských zemích čím dál tím více aktuálnější, neměli bychom ji přehlížet nebo zatracovat, ale pokusit se nalézt určitý typ konsensu. Muslimové se stávají nedílnou součástí Evropy 21. století, proto bychom měli k tomuto soužití přistupovat bez zbytečných předsudků, ale naopak hledat v této kultuře pozitivní prvky.

3.4 Kulturní projevy islámu

Prvky islámské kultury nemusíme v naší zemi dlouho hledat, jsou kolem nás. Mnohdy si již ani neuvědomujeme jejich existenci, neboť se pro nás staly samozřejmostí. Jestliže přijde někomu naše tvrzení jako přehnané, měl by se zamyslet nad tím, kterými místy našich měst denně prochází a vzhledem k tomu, že do kultury neodmyslitelně patří i média, tak určitě nalezne nějaký symbol islámského umění. Skutečnost, že islámští myslitelé, umělci a vědci měli velmi rozsáhlé pole působnosti a zkoumání, nás přiměla k tomu, že jsme se zaměřili pouze na ryze specifické části a prvky tvorby, které jednoznačně vystihují islámské vnímání kultury.

Architektura

Islámská architektura v sobě spojuje prvky íránsko-indické, perské, osmanské, ale také africké. To vše je spojeno do jednoho nezapomenutelného a svou krásou ohromujícího stavebního slohu. V raných dobách se islámská architektura formovala a bývala ovlivňována místy, na které expandovala svou mocí. Z byzantského dědictví převzala způsoby stavění a plánování měst, do kterého spadalo budování hradeb,

²⁸ MULLER, Z., *Islám v Evropě obohacení, nebo nebezpečí*, sborník textů, Příbram: CEP, 2006

lázni, vodovodních systémů, ale také sociálních staveb – nemocnic, sirotčinců a útulků pro duševně choré.²⁹

Hlavními rysy islámské architektury jsou stavby s geometrickými prvky, kupolemi, minarety, stavební půdorys je podobný antickému, tzn. dům je situovaný směrem dovnitř často ke dvoru či vnitřní zahradě. Okna a dveře jsou tvarově velmi rozmanité, zdobené. Okna mají mohutné okenice, aby byla splněna podmínka, ochrany domu a obyvatel, především žen, před okolním rušným světem. Jedním z hlavních rysů je také nepřítomnost obrazů a maleb, ale tento prvek je bohatě vynahrazen různobarevnými mozaikami se složitými obrazci, uměleckými keramickými kachlemi³⁰ a také typickými koberci³¹. Podle těchto jednotlivých prvků každý rozpozná, že na nás svým uměním promlouvá islámský svět.

Literatura a kaligrafie

Původní islámská literatura byla tvořena ve třech jazycích: arabštině, perštině a turečtině. Přestože jsou tyto jazyky z rozličných jazykových skupin (arabština patří do semitohamitské skupiny, perština ³²do skupiny íránských jazyků turečtina je turkický jazyk) mají velmi krásnou a myšlenkami bohatou literaturu. V arabském jazyce vznikla nejpodstatnější kniha islámu – Korán, ale také mnoho příběhů, romancí a nám velmi známé Pohádky tisíce a jedné noci. Perská tvorba je symbolická svou poezií a veršovanými romancemi. Turecká literatura se vyznačovala prostým jazykovým stylem³³. V literatuře samozřejmě byla zastoupená i dějepisná forma a různé básně o životě a činech proroka Muhammada.

Kaligrafie neboli umění krasopisu, je obzvláště v islámském světě velmi populární, neboť Korán by měl být psán kaligrafickým písmem. Tomuto umění se říká *chatt*, provádí se speciálním rákosovým perem, které se jmenuje *kalam*³⁴. Arabská kaligrafie nemá uplatnění pouze v psaní dokumentů a knih, ale také ji můžeme vidět

²⁹ LUNDE, P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

³⁰ Existují čtyři hlavní styly kachlového zdobení – geometrický, kaligrafický, květinový a arabeskový

³¹ Nejvýznamnější země ve výrobě koberců v islámském světě – Írán, Turecko, oblast Kavkazu, Střední a Jižní Asie

³² Perština je jediným úředním jazykem Íránské muslimské republiky a druhým úředním jazykem Pákistánu

³³ LUNDE, P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

³⁴ REEBER, M., *Islám*, Brno: KMa s.r.o., 2008

na kobercích a textiliích, jako ozdobu porcelánu a v neposlední řadě má své místo i v architektuře.

Věda

Islámští myslitelé přispěli do studnice vědění nejen tím, že uchovali a dopodrobna rozpracovali antické poznatky, ale také novými objevy obzvláště v astronomii, astrologie, matematice a v lékařství. Důležitý proces, při kterém se poznatky především z řečtiny překládaly do arabského jazyka, čímž mohli vědci studovat a rozpracovávat složité oblasti, probíhal v Bagdádu³⁵ v 8. až 10. století. Tyto přepracované texty byly v následné století převezeny do Evropy, kde se staly živnou půdou pro před moderní západní vědy i filozofii.³⁶

Je až udivující, jak je islámské náboženství v souladu s vědou. Stačí se zamyslet nad vztahem křesťanství a vědy. Ovšem v islámu je to trochu jinak, neboť považuje vzdělání za nejdůležitější podmínku správného poznání, uznání a uctívání Boha³⁷.

Pro zajímavost si uvedeme některé střípky z oblasti lékařství. Hunajn ibn Ishág, přeložil do arabštiny téměř všechny lékařské soubory, včetně celého Galéna a Hippokrata. V tom byla zahrnuta i dnes všem známá Hippokratova přísaha. Sám napsal přes dvacet lékařských děl, ve kterých se zabýval například oftalmologií, anatomií a fyziologií oka. Bylo to také první inovátorské lékařské dílo³⁸, jehož výjimečnost spočívala v obsažených anatomických kresbách. Ovšem největším vědcem v oblasti lékařství 9. století byl al-Rází. Napsal přes 184 děl a 58 z nich bylo z medicínské oblasti, jeho výjimečnost spočívala v experimentálním pozorování.³⁹

³⁵ V Bagdádu byl založen „Dům moudrosti“, který soustřeďoval křesťanské a muslimské učence, tam také probíhali překlady antických děl

³⁶ LUNDE,P.,*Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

³⁷ Kol.Brněnské mešity, *Korán, sunna a vědecké poznatky*, Brno: Islámská nadace v Brně, 2009

³⁸ Dílo bylo přeloženo do latiny a stalo se velmi uznávaným dílem v oboru

³⁹ LUNDE,P.,*Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

Náboženské zpěvy

Islám vytvořil čtyři velmi specifické typy náboženských zpěvů:

- zpěv, který svolává věřící k modlitbě
- kantilény neboli žalozpěvy Koránu
- chvalozpěvy zpívané při náboženských svátcích
- náboženské zpěvy mystických bratrstev

Četba žalmů z Koránu se nazývá *tiláwa*, pravidla, jak přednášet žalmy, jsou zachyceny v *tadžwídu*⁴⁰, také existují komentované učebnice zpívání žalmů⁴¹.

⁴⁰ Tadžwíd – pojednání o způsobech umělecké recitace

⁴¹ REEBER, M., *Islám*, Brno: KMa s.r.o., 2008

4 KORÁN قرآن

Korán je neodmyslitelnou součástí islámského náboženství a také hlavní studnicí myšlenek a odpovědí na všechny otázky, které se týkají života v běžných dnech, ale i také v krajních situacích. Proto se s ním blíže seznámíme, abychom mohli alespoň částečně pochopit některé výroky, které slyšíme v reakcích na naše poznámky týkající se reality života.

4.1 Podmínky zjevení

„Chvála Bohu, Pánu lidstva veškerého, milosrdnému, slitovnému, vládci dne soudného! Tebe uctíváme a Tebe o pomoc žádáme, veď nás stezkou přímou, stezkou těch, jež zahrnuls milostí Svou, ne těch, na něž jsi rozhněván, ani těch, kdo v bludu jsou.“ (Korán : Fátíha)

Korán zobrazuje slovo Boží, to, které tu je od věčnosti, nestvořené. Jeho předobrazem byla Kniha původní – umm al- Kitáb, doslovně znamenající „ matka knihy“ – ta je uchována v nebesích u Boha. Toto slovo Boží bylo v arabské jazykové podobě zjeveno proroku⁴² Muhammedovi archandělem Gabrielem (arabs. Džibríl) v dokonalém a přesném znění.⁴³ První zjevení se mělo udát dle legendy na hoře Híře nedaleko Mekky⁴⁴. Zjevení pokračovala až do konce prorokova života, datuje se to v letech 610 – 632. Vzhledem k tomu, že Muhammad neuměl číst ani psát, zjevené pravdy předával ústní formou svým stoupencům, kteří se je učili nazpaměť. V arabských zemích ovšem znalost psaní existovala, a tak i někteří členové muslimské obce byli gramotní. Zjevení se zaznamenávala (vzhledem k tomu, že k nim docházelo spontánně) na veškerý možný materiál, který se hodil k psaní a byl v tu chvíli dostupný, např. ploché kameny, kůže, střepy z hrnců, plošky z lopatkových kostí. Přesto se však za nejspolehlivější formu uchování zjevení jevila ústní podoba.⁴⁵

⁴² Prorok – arabsky *nabí*, je ten, který dostává přímé poselství od Boha a ztotožňuje se s nimi

⁴³ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁴⁴ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

⁴⁵ LUNDE, P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

4.2 Forma

Definice pojmu Korán

Arabský výraz, korán⁴⁶ – al - Qur'an⁴⁷ má původ v hláskovém kořeni Q-R -', což v přesném a doslovném významu znamená „recitovat, přednášet z paměti to, co bylo zjeveno nadpřirozenou silou, případně čtení toho, co bylo zjeveno“. Z toho vyvozujeme, že korán by měl být recitován či přednášen⁴⁸. Dle zakladatele jedné ze čtyř právnických škol Abú Hanífa je korán definován těmito slovy: „*Korán je řeč Boží, sepsaná v exemplářích, zachovaná v paměti, přednášená jazyky, zjevená prorokovi. Naše vyslovování, psaní a přednášení Koránu je stvořené, zatímco Korán sám o sobě je nestvořen.*“⁴⁹ I v tomto projevu je zvýrazněna podstata nestvoření koránu a zároveň jeho věčnost. V Koránu je slovo *qur'an*, použito několikrát, ovšem význam slova se lišil od smyslu, který dnes běžně používáme, a kdy je chápán jako sbírka zjevení v písemné a knižní formě.⁵⁰

Také bývá zmíněno slovo *al-Kitáb* neboli „Písmo“ či „Kniha“, která jsou téměř synonymy, ale tento význam má širší rozpětí, neboť v sobě zahrnuje i pojem Božské knihy jako celku, zatímco *qur'an* je chápán jako její jednotlivé části.

Členění Koránu

Kniha je členěna dle kanonického uspořádání do 114 kapitol, které se nazývají *súry*⁵¹. *Súry* mají různou délku a jsou seřazeny podle počtu veršů od nejdelší 2. *súry* Krávy, *súra al-baqara*, s 286 verši po nejkratší *súru*, která má pouze 4-6 veršů. Výjimku tvoří *súra* první Fátíha – otevíratelka⁵² ta má osm veršů, přestože je na začátku. Délka veršů ovšem není směrodatná pro délku *súry* jako takové, protože jeden verš může čítat až patnáct řádku arabského textu. Jednotlivé *súry* jsou odděleny záhlavími, které obsahují pořadové číslo *súry*, název *súry*⁵³ a určení původu, který je

⁴⁶ Čtyři názvy koránu – *al-kur'an* („recitovaný přednes koránu“), *al-furkán* („rozlišení skutečného a nepravého“), *al-kitáb* („psaná kniha“), *az-zikr* („připomenutí Boha“)

⁴⁷ *Qur'an* – v tomto významu je pravděpodobná souvislost se syrskými slovy – *qerjána-qirjána* tzn. čtení, čtené

⁴⁸ KŘIKAVOVÁ, A. a kol. *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

⁴⁹ HRBEK, J. *Korán*, 4. přepracované vydání, Praha: Academia, 2000

⁵⁰ *ibid*

⁵¹ *Súra* není arabského původu, o jejím původu se diskutuje, nejvíce se badatelé přiklání k syrskému základu slova *súrtá* – psaní, text, Písmo svaté

⁵² Tuto *súru* muslim opakují pětkrát denně na počátku modliteb, zbožný muslim až sedmnáckrát

⁵³ V době Muhammada *súry* žádné jméno neměly, názvy vytvořili až současníci chalífa 'Uthmána

mekkánský nebo medínský. Podle názvu, který súra nese, však nemůžeme předpokládat obsahové pojetí, neboť se obvykle použilo slovo z prvních veršů, jenž bylo pokládáno za vynímečné či ojedinělé, nebo naopak slovo, které se vyskytuje daleko od začátku. Součástí všech súr kromě deváté je takzvaná basmala, což jsou zkráceně slova *Bismi llahi r-rahmáni r-rahim* „Ve jménu Boha milosrdného, slitovného“. Basmala měla původně sloužit jako dělicí část mezi súrami⁵⁴. Z praktických účelů recitace, byl Korán rozdělen (bez ohledu na sóry) asi na třicet stejně dlouhých částí, které se nazývají *addžá'* (sg.džuz'), odpovídá to třiceti nocím postního měsíce ramádanu. Někdy se džuz' ještě dělí na dvě části – jedna se nazývá *azháb* (sg. hizb). Vzhledem k ulehčení četby Koránu v průběhu týdne, existuje ještě dělení na sedm částí neboli sedm *manázil* (sg.manzil)⁵⁵.

Verše a písmena na počátku

Každá súra se skládá z menších celků, ty se nazývají *ájáty*, slovo *ája* se dá přeložit jako znamení, zázračné znamení, zázrak, ale pro běžné účely používáme označení verš. Údaje o počtu veršů v Koránu se liší, ale nejvíce se používají čísla kúfských učenců, která uvádějí, že Korán obsahuje 6 236 veršů, 77 934 slov a 323 621 písmen. Verše jsou od sebe odděleny obrázkem, který znázorňuje malý kvítek⁵⁶. Na začátku 29 súr, za části s basmalou, můžeme najít písmeno či skupinku písmen, které se nazývají *al-fawátih* (otevírající) nebo *al.hurúf al-muqatta'a* („oddělená písmena“). Sóry, které mají na počátku písmena TS a TSM se nazývají *tawásín*, s písmeny HM *hawámím*. Tato písmena existovala již v nejstarších verzích Koránu, ale vyskytují se jen u pozdějších súr a těch, co mají na začátku slova. „*Toto jsou verše, toto je Písmo*“⁵⁷. Písmena jsou obestřena nevysvětlitelnou záhadou, která zůstávají skryta do dnešních dnů, přestože se mnoho lidí snažilo najít rozuzlení a tajemství principu psaní těchto písmem, žádné teorie nepřišly s důkazy, které by byly přesvědčivé a logické.

⁵⁴ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁵⁵ HRBEK, J., *Korán*, 4. přepracované vydání, Praha: Academia1, 2000

⁵⁶ *ibid*

⁵⁷ *ibid*

4.3 Jazyk a styl

Přestože v předislámské době, kdy vznikal Korán, v době Muhammada, bylo mnoho dialektů, utvořil se takzvaný standardizovaný jazyk (*koiné*) básníků, který se používal v poezii. Hlavní podstatou tohoto jazyka byla skutečnost, že mu rozuměla většina Arabů žijících na poloostrově. Rovněž se objevila myšlenka, že jazyk koránu je kompromisem mezi kurajšovským dialektem Mekky a starou poezií, jiná teorie tvrdí, že Muhammad použil jazyk básníků a ne svůj rodný⁵⁸. Nesmíme však zapomenout na podstatu Koránu, která nespočívala ve čtení, ale v recitování a přednášení, a také na to, že byl zaznamenán až později písemně. Obecně se však traduje, že jazyk Koránu vychází z jazyka Hidžázu⁵⁹ a určil závaznou normu správnosti spisovné arabštiny, a tím zajistil vysokou jazykovou úroveň a prestiž, která přetrvává do dnešních dob⁶⁰.

Písmo, kterým byly sepsány první verze Koránu, se skládalo ze čtrnácti základních tvarů písmen. Ty představovaly dvacet osm různých souhlásek, samohlásky krátké se nepsaly a dlouhé samohlásky jenom občas. V 7. století n.l. se postupně přidaly tečky pod nebo nad písmeno, aby se rozlišily různé samohlásky. Sloužilo to ke sjednocení psaného textu s tím, který se předával v ústní podobě, tím vznikl text kanonický, který byl přijat všemi muslimy⁶¹. Jedno z nejvýznamnějších forem psaní, bylo kúfijské písmo *chatt al- Kúfí*, které mělo přední postavení v 8. století a dodnes je považováno za jedno z nejkrásnějších forem psaní⁶².

Styl Koránu se liší podle doby, kdy vznikaly jeho části nebo súry, a tak není ani možné předpokládat jednotnost. Koránu jako dílu, které se více přednášelo, než jen četlo, dominují texty formy vyprávěcí, obsaženy jsou i nařízení a příkazy. Také se zde často opakují stejné fráze a pasáže textu, které dnešnímu čtenáři připomínají původní účel Knihy, že byla přednášena formou kázání a zdůrazňovala určité body. Jedním z rysů koránského stylu, je rýmovaná próza *sadž'*, která nemusí mít pravidelný rytmický systém. Tento styl se nedá přesně začlenit či charakterizovat, neboť se zařazuje do kategorie *sui genesis*, která zahrnuje něco mezi stylem

⁵⁸ HRBEK, I., *Korán*, 4. přepracované vydání, Praha: Academia, 2000

⁵⁹ Hidžáz je region na západě dnešní Saúdské Arábie, nacházejí se v něm svatá místa islámu – Mekka a Medína

⁶⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁶¹ LUNDE, P., *Islám*, Praha: Knižní klub, 2004

⁶² BOWKER, L., *Bůh a jeho proměny v dějinách lidstva*, Praha: Knižní klub, 2004

rétorickým, poezie a prózy. Bývá to přirovnávané k prorockým knihám Starého zákona⁶³.

4.4 Témata

Obsahy súr se odvíjí dle období, kdy vznikaly. V mekkánském období je kladen důraz především na víru v jediného Boha. Bůh je zobrazen jako tvůrce všeho, je nutno se mu podřídit, člověku ukazuje cestu, kterou se má, dát božím zákonem. Bůh určuje jaký, kdo bude mít život řízený osudem, ovlivňuje chování, podle toho odsuzuje k věčnému bloudění nebo naopak odměňuje svou milostí⁶⁴. V prvním období jsou rovněž zmíněny eschatologické představy o konci světa, posledním soudu, ráji a peklu. Téma o konci světa má korán stejné s židovským a křesťanským učením, avšak prvky, které se objevují v Koránu, mají kořeny v Muhammadově vlastní představivosti. Také se zde nacházejí biblické motivy, které popisují verše o Mojžíšovi a faraónovi, zatímco jiní proroci jsou zmíněni jen letmo.

Druhé období je také plně zaujato boží jedinečností, eschatologické představy se dostávají do pozadí, zatímco témata zabývající se příběhy předchozích proroků a obcí jsou upřednostněny. Často se zde objevuje motiv neuposlechnutí božího příkazu následné Boží msty.

Třetí mekkánské období zobrazuje Muhammedovu situaci v Mekce a naznačuje i případný odchod z města. Prorok se musel potýkat s výsměchem lidí, překážkami, které mu byly neustále kladeny, i s obavami o samotný Prorokův život. Z tohoto období stojí za zmínku 12. súra, která pojednává o Josefovi a jeho bratrech. Tato súra je mezi muslimy pokládána za nejkrásnější příběh Koránu. Je v něm nejen úžasná stylistická složka, ale především obsahuje mnoho mravních příkazů a poznání⁶⁵.

V následujícím medínském období jsou určena konkrétní pravidla pro muslimskou obec, jsou v něm stanoveny základní otázky, týkající se etiky, morálky, postavení žen a také důležité sociální vztahy. Důraz je kladen na sociální vztahy – laskavost k rodině, slušnost mezi lidmi, vztahy k sociálně slabým, nemocným, dodržování smluv, čestnost, upřímnost aj.

⁶³ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁶⁴ HRBEK, I., *Korán*, 4. přepracované vydání, Praha: Academia, 2000

⁶⁵ *ibid*

4.5 Shrnutí

Muslimové a mnoho učenců pokládají Korán za dílo velmi výjimečné a nenapodobitelné, nejen obsahem, ale i jazykem a stylem. Vznikla z toho doktrína, která se nazývá *i'džáz*, je podložena myšlenkou, jež se opírá o božský původ knihy. Přestože je Korán zjeven před čtrnácti sty lety, žádný člověk nebyl schopen vytvořit knihu podobnou. Dokonce se nikomu nepodařilo napsat alespoň jednu síru, která by se svými vlastnostmi podobala súrám v Koránu⁶⁶. Kouzlo Koránu umožnilo, i vznik nového uměleckého recitačního proudu nazývaného se *tadžíf* a také jeho pomalé varianty *tartil*.

Názory na překlady se různí, muslimská ortodoxní část věřících, zvláště málikovská škola, to odsuzuje s tím, že korán nelze přeložit se všemi vlastnostmi, jako má v originále. Tyto námitky jsou částečně oprávněné, neboť Korán při překladu do jiných jazyků ztrácí na působivosti, rovněž tam již není to rétorické kouzlo a dynamičnost jako v originále, snad proto nemůžeme zcela pochopit euforii, jakou vyvolává u Arabů a muslimů, kteří korán čtou a recitují v jazyce, kterým byl v minulosti zaznamenán.

⁶⁶ IBRAHIM, I.A., *Stručný průvodce k porozumění Islámu*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2003

5 (سنة SUNNA)

V životě muslimů má kromě Koránu velký význam také sunna. Slovo sunna pochází z arabského *sunna*, které znamená pravidlo chování, ale také lze vyjádřit českými ekvivalenty – tradice, zvyklost či cesta. Z hlediska vědeckého ji definujeme, jako druhý (po Koránu) rozsáhlý soubor pravidel, norem a naučení, která jsou závazná. Z toho vyplývá, že jestliže je sunna závazná, musí tvořit část islámské právní vědy *fikh*⁶⁷. Spolu s Koránem jsou hlavními zdroji islámského práva. Sunnu ovšem lze chápat také v užším smyslu, který je spojen se jménem proroka Muhammada, jako závazný vzor života a chování.⁶⁸ Samotné slovo sunna v sobě nese imperativ a to nepřímý, jenž vyjadřuje, že je tato cesta nebo způsob života doporučený.⁶⁹ Sunna v mnoha případech upřesňuje určité pasáže Koránu a usnadňuje tak správné pochopení významu.

5.1 Původ sunny

Vzhledem k tomu, že Korán, byl zjevený proroku Muhammadovi a po jeho smrti chyběl zdroj vědomostí, či vysvětlení různých situací, které nebyly obsaženy v Knize, a které se staly aktuálními pro situace běžných dní, bylo zcela pochopitelné, že Muhammad a jeho způsob života, se staly vzorem pro ostatní muslimy. Zdrojem pro vznik sunny byly první generace muslimů, kterým Mohammed přednášel koránské verše. Tito lidé nesli označení *sahába* neboli „druhové“, pojmenování vzniklo ze skutečnosti, že byli v přímém kontaktu s prorokem Mohammedem, měli možnost poznat přesný obsah zjevení, ale také každodenní chování Proroka, jeho skutky, výroky *qawl* i činy *fi'l*.

Sahába byli pramenem sunny, která se stala, podstatnou neodmyslitelnou součástí soukromého a veřejného života muslimů.⁷⁰

Ovšem tito druhoové a blízcí Proroka, splňovali nejen funkci sdělovací, ale také tvořící, která spočívala v tom, že sami se stali vzory a dotvářeli tak tradice odkazu Muhammadova.

⁶⁷ Fikh – doslova znamená „porozumění“ a zahrnuje v sobě islámskou právní vědu a teologii

⁶⁸ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁶⁹ DENNY, F. M., *Islám a muslimská obec*, 2. vydání, Praha: Prostor, 1998

⁷⁰ LUNDE, P., *ISLÁM*, Praha: Knižní klub, 2004

Velký význam se v této oblasti přikládá prvním čtyřem chálífů⁷¹:

- Abú Bakr (632 – 634)
- Umar ibn al-Chattáb (634-644)
- Uthmán ibn Affán (644-656)
- Alí ibn Abú Tálíb (656-661)

S touto událostí – přijetí sunny jako pramene, se většinová část muslimské obce⁷² opírala o přesvědčení, že následuje proroka Muhammada a způsob jeho života, způsobila, že sunna se rozšířila i do oblastí věrouky a její praxe. Vznikl pojem „lid sunny a pospolitosti“, tak začalo rozlišování od odštěpenců víry, zvláště od ší'c.⁷³

V muslimské teologii lze sunnu rozdělit do tří kategorií⁷⁴:

- *Sunna kaulíja* - tradice, která se vztahuje ke slovům proroka Muhammada, tzn. jeho učení, rozhovorům, úvahám, nabádání a promluvám
- *Sunna fi'líja* – tradice, která je spojována s Muhammadovými činy a gesty (tím jsou míněny způsoby, jak prováděl islámské rituály, veškerá konání v osobním životě i vykonávání spravedlnosti)
- *Sunna takrízíja* – tradice, která souvisí s činy a slovy druhů Muhammada ty, které konali za jeho života, jež Muhammad schválil nebo je výslovně neodsoudil

Je logické, že také vyvstala otázka, jaký je vztah Koránu a sunny. Názory se lišily, neboť na začátku byly spekulace o rovnocennosti obou pramenů, avšak postupně se právní autority shodly na třech typech vzájemného vztahu⁷⁵:

- Korán a suna jsou v plném souladu
- sunna je výkladem Koránu
- tematika sunny plyně navazuje na Korán

⁷¹ Tito čtyři chalífové byli voleni po smrti proroka Muhammada, vládli v letech 632 – 661, jejich život se nijak nelišil od běžného života muslimů, osobně řídili modlitby tak, jako Prorok

⁷² Sunnitě tvoří většinovou část muslimů a uznávají tradici na rozdíl od šiitů

⁷³ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁷⁴ REEBER, M., *Islám*, Brno: KMa s.r.o., 2008

⁷⁵ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

V širokém povědomí však převládal názor, že prorok Muhammad byl ve svém životě veden a inspirován zjeveným Koránem, proto jeho chování nemohlo být v rozporu, spíše naopak. Ve své podstatě můžeme sunnu nazvat tradicí, která byla obohacována každodenním životem, a v pozdější době byla písemně zpracována, aby mohla být použita dalšími generacemi muslimů.

5.2 Hádíthy

Hádíth (řečeno arabsky, jinak hadís) lze v základu přeložit jako „novina“ nebo „vyprávění“, ale také jako „hovor“. V dnešním moderním arabském překladu je možnost jej interpretovat jako označení pro „interview“. V náboženské rovině se, ale nejvíce užívají ve smyslu, zprávy, která pojednává o činech a výrocích Muhammada a jeho druhů.⁷⁶ Do hádíthů⁷⁷ jsou, mimo jiné zahrnuty i Muhammmadovi nevyřčené souhlasy s jistými způsoby konání, rysy a kvality jeho osoby, které jsou mu všeobecně připisovány, také způsob Prorokova života.⁷⁸ Hádíthy se v raných dobách předávaly ústní formou, která začala u již zmiňovaných sahábí, poté následovala takzvaná generace následovníků *tábí'ún* po několik dalších pokolení. Je zcela pochopitelné, že každé takové vyprávění, aby nepozbylo na pravdivosti, muselo mít potvrzení důvěryhodnosti. Ta byla podpořena výčtem všech lidí, kteří ji předávali. Nazývali se tradenti. Výčet byl zakončen jménem toho, kdo tuto zprávu zapsal.

Uznaný a vše splňující hádíth se skládá ze dvou částí:⁷⁹

- *Isnád*⁸⁰ - „řetězec tradentů“, na počátku je jméno sahába, které je následováno výpisem jmen všech mužů a žen, které hádíth slyšeli
- *Matn* - vlastní zpráva, ta může popisovat výrok Proroka nebo vyprávění o tom, co udělal

Vzhledem k velkému množství hádíthů a tomu, že měli mít normativní charakter v právním systému, bylo zapotřebí, bezpečně rozpoznat pravé od padělků. Dokonce vznikl i samostatný vědní obor, který se zabýval touto problematikou. Snaha

⁷⁶ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁷⁷ Výjimkou je jeden hádíth *hadíth kudsí* neboli svatý, který obsahuje božské promluvy a byl seslán Bohem

⁷⁸ REEBER, M., *Islám*, Brno: KMa s.r.o., 2008

⁷⁹ LUNDE, P. *ISLÁM*, Praha: Knižní klub, 2004

⁸⁰ Isnád je možno pochopit také jako „podepření“

vyvrcholila v době, kdy vznikaly právní školy. Kritika týkající se hadíthů s rozporuplnou strukturou se především týkala spolehlivosti svědectví mužů a žen.

Dělení hadíthů⁸¹:

- *Sahíh* - správné, jejich isnád je bez nedostatků a smysl hadíthů není v rozporu se skutečností (tzn. tím, co převládá ve způsobu myšlení)
- *Hasan* – dobré, isnád není úplný nebo je opředen jistými pochybnostmi
- *Da'íf* – slabé, sem jsou zařazeny všechny tradice, ve kterých lze nalézt vážné nedostatky v obsahu nebo předávajících osobách

Hadíthly byly sbírány dvěma metodami, podle kterých se tradice dělí na⁸²:

- *Musnad* - sbírky řazené dle tradentů, kteří stojí na počátku isnádu, např. Á'íša, tento způsob byl typický pro starší období
- *Musannaf*⁸³ – sbírky řazené dle obsahu, tato metoda postupně převládla

Ve zvláštní úctě se chovají sbírky nazývané souhrnně „šest knih“ *al kutub as-sitta*, které mají uznání nejvyšších sunnitských autorit, dále také sbírky Buchářího a Muslima „dvě správné“ *as-sahíhán*, tyto patří k nejvyšší autoritě. Šíité se ovšem vymykají a mají svou vlastní tradici, která odmítá sbírky Buchářího a Muslima, rovněž nepoužívají termín hadíth ale *chabar* „zpráva“. Naopak uznávají výroky Alího a dalších čtyř sbírek tradic.

V pozdějších dobách se hadíthly proměnily do podoby komentářů, příruček a různě uspořádaných svazků, které byly velmi populární mezi muslimy.

⁸¹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

⁸² *ibid*

⁸³ Tento způsob byl zaveden Buchářím, stejný systém byl zaveden u právních knih

5.3 Sunna a muslimská obec umma

Mnoho lidí se v dnešní době pozastavuje nad, rostoucím počtem vyznavačů islámského náboženství, a šířením myšlenek i v Evropě, která byla považována za kolébkku křesťanství. Jak je tedy možné, že se myšlenky, tak odlišné od evropského způsobu života, tak dobře asimilovaly v evropské tradiční kultuře? Jednou z mnoha odpovědí může být i ta, že muslimská obec *umma* má jednotný ráz, přestože jsou zřetelné rozdíly v jazykovém, kulturním zázemí související s geografickým polem působnosti. Jedním ze spojovacích článků je bezpochyby právě sunna Muhammada, která v sobě nese odpovědi na otázky každodenního života muslimů. Životy lidí se sice na první pohled liší, ale základní pravidla chování a morální zásady, se až tak nerozcházejí. Mít návod k životu, je přece daleko praktičtější a musíme přiznat i jednodušší. Muslimové mají kde, nalézt odpovědi na své otázky, mohou své jednání opřít o podložené, a ostatními věřícími uznávané, texty.

Umma v sobě také nese svým způsobem prvek sounáležitosti každého muslima s druhými, mají také jistotu, že pokud se stane nějaká nepředvídatelná situace, mohou se obrátit na muslimskou obec, která ctí sunnu a její zásady, tím nemusí propadat pesimistickému myšlení. V současné době, je praktikování výkladu hádithů možné vidět nejen v prostorách mešit, ale také ve školách, kde se zaměřují na vybrané pasáže, především z oblasti etiky a mravních ponaučení. Také nesmíme opomenout na právní význam hádithů, který neodmyslitelně patří k muslimskému právu.

6 DŽIHÁD جهاد

„Dobré a špatné skutky si nejsou rovné, odplácej tím, co lepší je, a hle, ten, mezi nímž a tebou bylo nepřátelství, se stane jakoby přítelem horoucím.“

(Korán 41:34)⁸⁴

Džihád je termín označující náboženskou povinnost muslimů usilovat o obranu a šíření islámu nejen ve vlastním srdci, ale také ve světě.⁸⁵ Z hlediska arabské gramatiky je džihád podstatné jméno, které vzniklo v souvislosti se slovesem *džaháda*, jenž významem znamená - snaha o důležitou věc. Vzhledem ke skutečnosti, že je pojem džihád používán v různých významech slovesa snažit se (usilovat), je důležité pro pochopení konkrétního smyslu, vyhledat ten pravý v pramenech, kterými jsou - Korán a hadíthy proroka Muhammeda.

Islám a učení o džihádu nikdy nemělo být chápáno jako hrozba pro lidstvo nebo zvířata.⁸⁶ Také musíme brát v úvahu skutečnost, že v islámu neexistuje nějaká konkrétní hospodářská, společenská či politická soustava, nesmíme však zapomínat na skutečnost, že správní muslimové dodržují islámské předpisy, které jsou neměnné.

6.1 Formy džihádu

Džihád a jeho rozlišení na malý – *al džihád al asghar* a velký – *al džihád al akbar*, vychází z Prorokova hadísu. Malý džihád je chápán jako „tělesný“ neboli povinnost muslima šířit islámské náboženství i násilím. Malý džihád v sobě zahrnuje také pojem „svatá válka“⁸⁷, ovšem s tímto termínem musíme zacházet velmi opatrně, neboť musíme mít neustále na paměti, že svatou válku neboli ozbrojenou formu džihádu nemá právo vyhlásit žádný světský vládce či laický islámský aktivista, který touto formou bojuje za Aláha. Výsada vyhlášení boje tímto způsobem patřila jen nejvyššímu náboženskému a zákonodárnému orgánu státu – radě duchovních, ti fatwou⁸⁸ zplnomocní moc světskou k vykonání tohoto džihádu⁸⁹. Neznalost

⁸⁴ HRBEK, I., *Korán*, 4. přepracované vydání, Praha: Academia 1, 2000

⁸⁵ <http://wikipedia.org/wiki/D%C5%BEih%C3%A1d> [3.11.2009]

⁸⁶ *Džihád*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2006

⁸⁷ termín „svatá válka“ se neobjevuje ve výrocih Proroka ani v rané islámské literatuře

⁸⁸ Fatwa – náboženstvo – právní výnos kvalifikovaného a oprávněného muslimského učence

⁸⁹ <http://dingir.cz/archiv/Dingir401.pdf> [25.10.2009]

souvislostí a negativní chápání pojmu, zapříčinilo mnoho řadě mírumilovné náboženství.⁹⁰

Velký džihád duší neboli spirituální. Učení proroka Muhammada tvrdí, že je to duchovní zápas, každého muslima s vlastní vírou, kde je zahrnuta i potřeba kát se⁹¹. Patří sem snaha uchovat si v sobě samém oddanost a lásku k Alláhovi, i když bude člověk vystaven různým tlakům okolí, nepříznivým situacím apod. Zahrnuje také usilování v pevnosti víry a setrvání na přímé cestě, tím je myšleno, že člověk se nesmí poddat nástrahám a podlehnout překážkám a pokušením, kterými je život protkán. Také když je člověk mezi dvěma protikladnými zájmy, je jeho vnitřním džihádem, aby si vybral správnou volbu.

Právní znalci – ulamá rozlišují čtyři roviny džihádu:

- 1) **Džihád srdcem / al džihád bi'l – kalb /** - znamená prohlubování své vlastní zbožnosti a také neustálé přemáhání se nepodlehnutí hříchu a pokušení, kterému Alláh muslima vystavuje a zkouší
- 2) **Džihád jazykem / al džihád bi'l – lisan /** - podpora a šíření pravdy islámské víry a poukazování na špatné a zlé skutky, činy, také sem patří prosazování svobody slova apod.
- 3) **Džihád rukou / al džihád bi'l – jat /** - zahrnuje v sobě charitativní a prospěšnou činnost
- 4) **Džihád mečem** ^{92/} **al džihád bi's – salf /** - prosazování islámu i násilným způsobem, boj proti narušitelům ze svých řad⁹³, ale také zahrnuje obranu proti nepřátelům⁹⁴

⁹⁰ Islám – slovo má základ v kořenu v arabském slovu „salama“, které v jednom z významů znamená „mír“

⁹¹ DENNY, F. M., *Islám a muslimská obec*, 2. vydání, Praha: Prostor, 1998

⁹² Šíření islámu mečem převzala hanbalovská právní škola jako šestý pilíř víry a posunula jej významem na stejnou úroveň jako modlitbu aj., a nepřímo tím vyzývá k boji proti nevěřícím

⁹³ Vedení džihádu se liší v šiitském směru islámu a sunnitském islámu

⁹⁴ Vedení boje se odlišuje podle nepřátel, nejmírnější je vedení boje proti lidu písma

Typy nepřátel:

- Ahl al-kitáb – lidé písma
- Murtadd – odpadlíci
- Mušrik – jinověrci, polyteisté

Džihád, pokud jej budeme chápat ve smyslu války, musíme si uvědomit, že je myšlen jako válka náboženská, kde hlavní podstata spočívá v šíření Boha a jeho zjevení, získávání území, na kterém by měla být nastolena Boží vláda. V tomto případě je útočný džihád považován za válku spravedlivou a bohubílou. Jestliže by měla být vedena válka s cílem politickým, mocenským, pokořením obyvatelstva či získání bohatství, je tento čin klasifikován jako bezbožný a trestuhodný⁹⁵.

6.2 POSTAVENÍ DŽIHÁDU V PRÁVNÍM SYSTÉMU

Pojem „džihád“ můžeme nalézt v právním kodexu již od prvopočátků a je v něm dopodrobna rozpracován. Byl jedním ze základních právních předpokladů, aby mohl být člověk vnímán jako plnohodnotný muslim. Respektoval se jako jedna z nábožensko – právních povinností (farída, fard), respektivě kolektivních povinností obce. Právní podoba džihádu byla závislá na exegetických výkladech, které souvisely se společenskými a politickými podmínkami v islámských zemích⁹⁶. Musíme brát v úvahu, že džihád se stal podmětem otázek pro mnohé právní školy. Vzhledem k častým proměnám islámské říše, které souvisely s rozšiřováním území a tím i různorodým obyvatelstvem a jeho kulturou, nebyl džihád v právnickém pojetí nikdy precizován beze zbytku.

Snaha o první a právoplatné zanesení pojmu do právního systému byla zaznamenána již v posledním desetiletí 7. století, pokračovalo to přes 8. století, kdy se otázka džihádu projednávala vzhledem k nově nabytým územím a s tím související správou. Souviselo to s expanzí a potřebou změny chápat džihád nejen jako odůvodnění zabírání nového území, ale spíše se měl obraz džihádu zaměřit na duchovní princip a umírněnější pojetí, které by ovšem nepopíralo obraz džihádu jako základního prvku víry.

⁹⁵ MENDEL, M., *Džihád, islámská koncepce víry*, Brno: Atlantis, 1997

⁹⁶ *ibid*

V právních pramenech převládá zakotvení džihádu jako ozbrojený boj za šíření víry. Nikde není psané, že lze do džihádu někoho nutit, avšak je - li člověk dobrý muslim, zahrnuje to v důsledku i účast na džihádu až na stanovené výjimky. Šari'a stanovuje několik kategorií lidí, kteří jsou vyňati z této povinnosti, a to i v případě, kdy jde o kolektivní povinnost. Jestliže však nastane situaci, kdy na muslimskou zemi zaútočí nepřítel, jsou povinni bojovat všichni bez rozdílu.

Kategorie, které zahrnují osoby zproštěné džihádu⁹⁷ :

- *Nezletilí* - ti, nejsou po právní stránce vést boj se zbraní v ruce
- *Nemocní* – zákon je zprošťuje i takových náboženských povinností jako je modlitba nebo půst
- *Otroci* – v případě jejich smrti hrozí majitelům ztráta majetku
- *Ženy* – nemají tělo přizpůsobeno k takové zátěži
- *Chudí* – nemají nutné vybavení k vedení boje
- *Fakíh* – největší právní autorita ve městě⁹⁸
- *Mladiství* – jsou to ti lidé, kteří nedostali povolení zúčastnit se džihádu od svých rodičů
- *Dlužníci* – jestliže nemají svolení od svých věřitelů

S právním vnímáním džihádu souvisí i další dva pojmy, které souvisí s rozdělením světa. Dům islámu - dár al -islám a dům války – dár al - harb. Dár al – islám vyjadřuje tu část světa, kde platí islámská moc a také Boží zákon – Šari'a. Dár al – harb je zbytek světa, kde se islámská víra neuznává, slovo Boží nebylo poznáno nebo byla Boží zvěst znehodnocena chování obyvatelů daného území. Dané území by mělo dříve či později být získáno a obráceno na správnou víru. V některých právních školách např. Šafi'ovské je zmiňován ještě třetí typ území – území příměří – dár as – sulh nebo území dohody – dár al- ahd. Tímto stavem je pojmenován jev, kdy nevěřící uzavřou dohodu s muslimy, která spočívá v tom, že půdu si ponechají, ale platí daň z půdy a také odvádějí naturální odvody. Ovšem ne všechny právní školy tento třetí typ území uznávají⁹⁹.

⁹⁷ MENDEL, M., *Džihád, islámská koncepce víry*, Brno: Atlantis, 1997

⁹⁸ Tuto výjimku můžeme nalézt jen u hanífofské právní školy

⁹⁹ MENDEL, M., *Džihád, islámská koncepce víry*, Brno: Atlantis, 1997

6.3 AL-DŽIHÁD BI'L-SAJF NAŠÍ DOBY

Džihád vedený svatou válkou je velmi křehké téma (neboť ne vždy jsou věci nazývány pravými jmény). Tento boj za určitou myšlenku je úzce spjatý s pojmy jako je tradicionalismus, radikalismus, islamismus a fundamentalismus. Džihád mečem používají pro zastřešení svých činů různé organizace, složky odboje a politická hnutí. Jejich počet je velmi pestrý, my se však zaměříme na tři nejvíce diskutované skupiny a nastíníme podstatu vzniku a území, kde se nacházejí.

Hizballáh

Hizballáh neboli „boží strana“ je šíitské politické, militantní extrémistické hnutí, které působí v Libanonu. Chápání této organizace je dvojitý, západní státy a Izrael v něm vidí ryze teroristickou skupinu, ale východní státy jej považují za legitimní politickou organizaci s vypracovaným sociálním systémem¹⁰⁰. Hnutí vzniklo v roce 1982 v pozadí libanonské občanské války (1975 – 1990), ve které bojovali sunnité a šiité a ironičtí křesťané. Na vzniku hnutí má velký podíl Írán, neboť se stal zdrojem nejen financí, ale i zbraní a revolučních myšlenek za osvobození okupovaného Libanonu. Hizballáh se vyznačuje přísnou kázní, částečným utajením vedoucích složek a kolektivním vedením podle chomejnijovského vzoru. Tato organizace se nám do podvědomí dostala činy, jako jsou sebevražedné útoky, zajímání cizinců jako rukojmích a především v boji proti Izraeli¹⁰¹. Organizace má složku vojenskou-hnutí Islámský odpor, civilní – věnuje se charitativní činnosti, dále provozuje rozhlasovou stanici *an.- Nur*, televizní stanici *Al- Manar*, a také vydává týdeník *as – Safer*. V současnosti v čele stojí Hasan Nasralláh, hnutí je také zastoupeno v parlamentu počtem 14 - ti poslanců a ve vládě má 2 ministry, to vše svědčí o vzrůstající podpoře libanonského obyvatelstva¹⁰².

¹⁰⁰ BERÁNEK, O., ŤUPEK, P., *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

¹⁰¹ KROPÁČEK, L., *Islámský fundamentalismus*, Praha: Vyšehrad, 1996

¹⁰² <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hizball%C3%A1h> [1.12.2009]

Al – Qá'ida

Organizace, která v českém překladu znamená „základnu“, je decentralizovaná militantní skupina, které sdružuje po celém světě islamistická i jiná hnutí, v čele se saúdským milionářem Usámam bin Ládinem (dohady o jeho smrti nejsou zatím úplně potvrzeny).

Od jiných organizací, které se zastřešují náboženstvím a politickým laděním, se liší právě globálním polem působnosti¹⁰³. Cílem organizace je nastolení arabských států na arabském poloostrově a celkové šíření islámské víry ve světě, za hlavního nepřítele považuje USA, ale i státy Evropy, které působí ve válečných konfliktech v islámských zemích. Počátky sahají do 80. let 20. století po zahájení okupace Afgánistánu¹⁰⁴. Organizaci se přičítá řada útoků, z nichž jsou nejznámější letecké útočné akce na budovy Světového obchodního centra z 11. září 2001 v New Yorku.

Hamás

Palestinský Hamás neboli Hnutí islámského odporu, vzniklo jako odnož Muslimského bratrstva, kterou označují za jedno z největších islámských hnutí. Hamás bojuje v Pásmu Gazy proti izraelskému civilnímu obyvatelstvu, ale i proti vojenským jednotkám.

Představme si hnutí jejich vlastními slovy¹⁰⁵. Den osmého prosince roku 1987 je v literatuře označován, jako datum vzniku organizace v čele s Ahmadem Izmaílem Jásínem. Cílem hnutí je osvobození Palestiny, neboť je to dle jejich ideologie muslimská země, a tak by neměla být dělena na části. Nacionalismus berou jako součást muslimské víry, chápou ho jako povinnost každého jedince, stejně jako džihád proti nepříteli. Hnutí nevěří na pacifistické způsoby řešení konfliktů, neboť to odporuje jejich přesvědčení. V palestinské otázce je dle nich jediným řešením džihád. Kladou velký důraz na vzdělávání mladých lidí a utváření jejich „správného“ životního postoje. K ostatním islámským hnutím přistupuje Hamás s respektem, i když ne vždy s nimi plně souhlasí. Jako nejbližší organizaci uvádějí *Organizaci pro*

¹⁰³ BERÁNEK, O., ŽUPEK, P., *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

¹⁰⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/AL-K%27%20Alida> [1.12.2009]

¹⁰⁵ INTROVIGNE, M., *Hamás, islámský terorismus ve Svaté zemi*, Praha: Vyšehrad, 2003

osvobození Palestiny. Hnutí ve svých člancích *Status Hnutí islámského odporu* dále uvádí, že je hnutím humanistickým, které postupuje dle islámské tolerance vůči příslušníkům jiných náboženství jen, pokud se chovají nevraživě k islámu. Také uznává práva každého jedince a chrání ty, kterým je ubližováno. Závěrem se také zmiňuje, že nechtějí materiální zisky či slávu, pouze chtějí dosáhnout návratu muslimské Palestiny.

Samozřejmě je daleko více organizací, které svou činností neustále světu ukazují „správný směr“ a „jediné řešení“. Na počátku možná stály chvályhodné a prosté myšlenky, které v rukou mocných narostly do nepředstavitelných rozměrů. Vždy existují dva úhly pohledu, ten zvenčí je většinou silně negativní, ale druhá strana obyvatelstva ne vždy souhlasí s odporem k těmto organizacím, protože i tyto organizace vytvářejí v sociální sféře určité jistoty (na které poukážeme v kapitole 13. 4) a ty dávají obyvatelstvu mnohdy chudých oblastí důvod, proč přistoupí na radikální formu způsobu života, a tak si zajistí alespoň trošku slušný život.

7 PILÍŘE VÍRY

Myšlenka, která poukazuje na skutečnost, že základem muslimského náboženství je pět pilířů víry, se poprvé objevila v *Sahíhu*¹⁰⁶ al – Bucháriho. V 10. století se těmto pěti základním prvkům víry říkalo *arkán*¹⁰⁷ nebo *arkán ad- dín*. K této skutečnosti neodmyslitelně patří i šest článků víry, které pomáhají vysvětlit, že islám je pravé náboženství, neboť je založen na poznání, které je podloženo logickými důkazy. Tím, že člověk má racionální podklady pro svou víru, mu umožňuje daleko lépe se vyrovnat s otázkami běžných dnů¹⁰⁸.

7.1 Šest článků víry

"Amentu billahi we melaiketihí we kutubihí we rusulihí we'l jewmil ahíri we bil kaderi hajrihi we šerrihi minAllahi teala."

Tak by se jednou větou dalo shrnout všech šest principů, kterými jsou:

- Víra v jediného Boha - *Amentu billahi*
- Víra v anděly - *malaky* a džiny - *we melaiketihí*
- Víra ve všechny seslané knihy (i starozákonné texty) - *we kutubihí*
- Víra v posly boží (patří sem i poslové bibličtí) - *we rusulihí*
- Víra v soudný den - *we'l jewmil ahíri*
- Víra v osud (nezávisí na tom, jestli je dobrý či špatný, vše je v rukou Aláha) - *we bil kaderi hajrihi we šerrihi minAllahi teala*

Víra v jediného Boha - *Amentu billahi* - znamená, že muslim věří v jediného, nejvyššího, věčného Boha, který je všemocný, laskavý a milosrdný. Bůh je ten, co vše stvořil, jestliže má tato víra přinést očekávání, musí se člověk plně odevzdat Bohu, musí v něj mít naprostou důvěru, podřídít se jeho vůli a spoléhat se na to, že mu v případě potřeby pomůže. na oplátku Bůh takového člověka ochrání před nepřízní světa i jeho vlastním zoufalstvím, pomůže mu s nejasnostmi a zaručí mu důstojnost.

¹⁰⁶ Sahíf – pl. od sahiha, což znamená stránka nebo rukopis

¹⁰⁷ LUNDE,P.,*ISLÁM*, Praha : Knižní klub, 2004

¹⁰⁸ IDRIS D.,*Pilíře víry*, 3.vydání, Praha : islámská nadace v Praze, 2004

Víra v anděly - *malaky* a džiny - *we melaikehi* Víru v anděly, převzal islám z židovského a křesťanského učení, víra v džiny vychází ze staro-arabských pověr a bájí¹⁰⁹. Andělé jsou bezpohlavní nadpozemské, éterické bytosti, stvořené ze světla *núr*, jsou bezúhonní a plně oddaní Bohu. Andělé jsou bytosti, které hlídají nebeský Korán, který je předlohou pozemského Koránu, také dohlíží na pozemský svět¹¹⁰. Džinové - démoni byly stvořeni před člověkem, ale na rozdíl od andělů, vyšly z ohně. Jsou to průhledné vzdušné bytosti, dle pověstí jsou smrtelní a někteří jsou vykreslováni jako padlí andělé.

Anděly islámské náboženství dělí na skupiny:

- Muqarrabún – nejvyšší třída andělů, ti obklopují Boha, a také jej chválí, tato skupina také bývá označována dle Baldáwího za *karrúbjún* – tzn. cherubíny
- Zanábjá – andělská stráž, která čítá dvanáct členů a střeží peklo

Archandělé:

- Džibríl – nebo také Džabrá'il, Gabriel, je jmenován jako prostředník zjevení
- Miká'il – Michael asistuje při vážení lidských skutků, ochránce židů
- Azrá'il – anděl smrti
- Isráfíl- zvěstovatel počátku vzkříšení

Padlý anděl - Iblís¹¹¹ byl proklet za to, že se nechtěl poklonit Adamovi. Má moc, činit svět krásnější a tím uvádět lidi v pokušení, ale ti, kteří jsou Bohu plně oddáni, se bát nemusí.

Dalšími anděly jsou Munkar a Nakír, kteří provádějí výslech člověka, pokud za svého života hřešil, pokud konal dobro, jsou mu ke zpytování zasláni mírní a laskaví andělé Bašír a Mubaššar.

¹⁰⁹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹¹⁰ PAVLINCŮVÁ, H. a kol., *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha: Mladá Fronta, 1994

¹¹¹ Řecky diabolos, dále nazýván také šajtán a z hebrejštiny nese pojmenování satan

Víra ve všechny seslané knihy (i starozákonní texty) - *we kutubihi* Vyznavači islámského náboženství věří ve všechna svatá Písma a slovo Boží. Tím jsou zahrnuti i Tóra a Evangelia, neboť pravý věřící, věří nejen ve slova seslaná Muhammedovi, ale i jeho předchůdcům - Abrahámovi, Ismaelovi, Izákovi, Jakubovi, Mojžíšovi a Ježíšovi¹¹². Neboť všechny tyto knihy hlásají stejné poselství.

Víra v posly boží (patří sem i poslové bibličtí) - *we rusulih* Víra ve všechny proroky neboli posly Boží má své opodstatnění, Bůh dal každému národu posla, který byl učitelem dobra pro svůj lid, byl nositelem Božích myšlenek a správných postojů v chování. Tito vyvolení jsou však chápáni jako lidé, kteří byli vyvoleni, nejsou to božské bytosti, avšak mají vysokou morální, duševní a intelektuální úroveň.

Víra v soudný den - *we'l jewmil ahiri* Neboli Den posledního soudu, v sobě skrývá podstatu přesvědčení, že vše, co za svého života vykonáme, řekneme nebo si jen pomyslíme, bude v tento den spočítáno. Lidé s dobrými skutky odměnění a ti, co konali zlé věci, budou uvrženi do pekla. Víra v Den posledního soudu, je víra v jakousi Boží spravedlnost, která nedělá mezi nikým rozdíly, a je také odpovědí na všechny otázky, i ohledně smyslu života. Je v tom smysl existence dobra a zla.

Víra v osud - *we bil kaderi hajrihi we šerrihi minAllahi teala* Osud také jinak řečeno *al-qadar*¹¹³ byl také stvořen Bohem, a jestliže se něco v životě děje, je to z vůle Boží a tím to je zároveň i osudem. Ať se člověku stane dobré či zlé, neměl by nad tím přemýšlet, protože vše je v rukou Boha, proto nemá cenu se trápit nebo se chlubit. Tento článek ale neznamená, že by člověk neměl nic dělat a ponechat vše, ať se děje samo. Alláh nabádá, aby člověk přemýšlel, tvořil a zasluhoval se v životě o dobré věci v životě svém, svých blízkých, i těch okolo.

¹¹² IDRIS D., *Pilíře víry*, 3. vydání, Praha: islámská nadace v Praze, 2004

¹¹³ Qadar – znamená míru či množství, také je příbuzné slovo *juqaddir*, které znamená také kvalitu, kvantitu či pozici

Víra v osud *al – qadar* v podstatě zahrnuje ve skutečnosti čtyři věci¹¹⁴:

- 1) Bůh zná všechno. Ví, co se stalo a co se stane.
- 2) Bůh zaznamenal všechno, co se stalo a co se stane až do Soudného dne.
- 3) Když Bůh chce, aby se něco stalo, stane se to a cokoliv Bůh nechce, aby se stalo, nestane se.
- 4) Bůh je stvořitelem všech věcí.

7.2 Víra - šaháda الشهادة

Islámská šaháda¹¹⁵:

„ *Ašhadu an la iláha illá 'lláh wa Muhammad rasuj 'llah.*“

Vyznávám, že není božstva kromě Boha a Muhammad je posel Boží.

Šaháda se skládá ze dvou částí, první část nazývá *tahlil*, a zahrnuje „ odmítnutí“ arabsky *naft*, že není božstva, a ujištění *isbát*, že je – existuje pouze jeden Bůh¹¹⁶. Víra v Boží jedinnost se jmenuje *tauhid*. Tím se islám zařazuje mezi monoteistické náboženství a také je v této slovní formuli poukázáno na Muhammeda a jeho prorocké poslání. Chce-li se nevěřící člověk stát muslimem, musí pronést šahádu před významným islámským činitelem¹¹⁷ nebo dvěma svědky a zpečetit tuto přísahu úředním zápisem. Podle islámské právní vědy, se muslimem stane každý, kdo šahádu pronese, přestože je to míněno neupřímně, neboť pak se takový člověk bude zpovídat při Dni posledního soudu.

Šaháda se šeptá narozenému dítěti do ouška jako součástí textu modlitby, také se vyslovuje na rozloučení se zesnulým. Každý, kdo pronese šahádu před smrtí, se nazývá *šahíd* - vyznavač a stává se tak způsobilý na cestu do ráje¹¹⁸. Šaháda je také zahrnuta v každodenní modlitbě, a tím se stává povinností. Svou víru vyznává rovněž ten člověk, který za ni bojuje a je ochoten položit i svůj život. Takový bojovník za

¹¹⁴ IBRAHIM, I.A., *Stručný průvodce k porozumění islámu*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2003

¹¹⁵ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹¹⁶ PAVLINCOVÁ, H. a kol., *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha: Mladá Fronta, 1994

¹¹⁷ činitelem může být muslimský státník nebo místní hodnostář

¹¹⁸ PAVLINCOVÁ, H. a kol., *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha: Mladá Fronta, 1994

ušlechtilou věc, se taktéž označuje šahíd. V moderní době se šahíd v pl. šuhádá nazývají všichni, kdo položí životy například v národně osvobozené boji, protože svými činy dokazují hloubku své víry.

7.3 Tahára

Předpokladem modlitby je očista neboli *tahára*, původ rituálu mytí je zakořeněn ve starém semitském jevu, jenž má daleko hlubší smysl. Také prorok Muhammad se v jednom z hádísů zmiňuje o očištění: „Čistota je půl víry“.¹¹⁹ Jde o čistotu nejen tělesnou, ale i morální a rituální, všechny tyto tři složky by měly vytvářet harmonický celek.

Opakem je poskvrnění, které se dělí z teologického pohledu¹²⁰ na hmotné a mentální. Z právního hlediska je dělení poskvrnění na těžké – *džanába* a lehké – *hadath*. Lehké znečištění může být způsobeno dotykem nečisté věci *nadžis*, tím je myšleno víno a lihoviny, také nečistá zvířata (psy a vepři), mléko nejedlých zvířat, *majta* – zvířata, která nebyla zabita správným způsobem (vyjma ryb a hmyzu), dále také krev, hnís, výkaly a zvrátky. Některé právní mazhaby¹²¹ se však ve výčtu liší. Šíité přidávají mezi *nadžis* také mrtvá lidská těla a nevěřící osoby. Člověk se stává nečistým i konáním potřeby, spánkem, omdlením či dotýkáním se osoby opačného pohlaví a dotýkání se pohlavních orgánů. V tomto stavu se nesmí věřící modlit, vykonávat *tawáf*¹²² a také dotýkat se Koránu. Lehkého znečištění se můžeme zbavit částečným omytím *wúdu'*, *tawaddu*. *Wúdu'* zahrnuje povinné omytí rukou, nohou a hlavy, postup se liší dle předpisů jednotlivých právních škol.

Těžké znečištění je způsobeno jakýmkoliv pohlavním stykem, vyměšováním spermatu jako takového, u ženy jej také způsobuje menstruace a období šestinedělí. V tomto stavu platí všechny zákazy jako u hadíthu, ale je to doplněno o zákaz zdržování se v mešitě a přednášet Korán. Velké znečištění můžeme odstranit takzvaným rituálem *ghusl*, ten zahrnuje úplné vykoupání nebo omytí celého těla s vypláchnutím úst a nozder.

¹¹⁹ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹²⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹²¹ Mazhaba – právní škola

¹²² Tawáf – sedmeré obcházení kolem Ka'by

Očista je podepřena textem v Koránu. V praktickém životě se v mešitách zbudovaly umývárny, aby byly tyto podmínky pro modlitbu splněny. Voda je čistá, pokud je tekoucí či nezměnila své složení (barvu, chuť, vůni), jestliže nelze použít vodu, lze provést očistu jemným pískem či prachem. Rituální očistě by mělo předcházet předsevzetí *nija*, i když si není vědom svého znečištění¹²³.

7.4 Modlitba - salát صلاة

Modlitba¹²⁴ neboli salát, turecky a persky se nazývá - *namáz*, je ve své podstatě jedinou pravidelnou bohoslužbou, protože islám nemá, jako křesťanství mši či jinou podobnou bohoslužbu¹²⁵. Modlitba je hlavní kultovní povinnost muslima spolu s poutí do Mekky – hadždže. Je vhodné odlišit tuto modlitbu od modlitby prosebné *du'á*, která je projevem čistě soukromým, a každý muslim ji vykonává dle svého vlastního přesvědčení bez jakýchkoliv závazných pravidel¹²⁶.

Tato modlitba je chápána jako povinnost vůči Bohu, což znamená, že se musí vykonávat bez ohledu na místo a národnost, ale dle tradice a v arabském jazyce. Pravidla týkající se modlitby, jsou inspirována tradicí, jež vycházela ze života proroka Muhammada a jeho obce. Tato podoba a veškeré náležitosti k modlitbě se v pozdějších létech kodifikovaly a je součástí právního celku *ibádát*. Muslimové se učí modlitbu již od dětství, doporučené je, aby je k tomu vedli rodiče od sedmi let, od desíti let by to již mělo být samozřejmostí.

Povinnost konat modlitbu, musí žena a muž, pokud jsou:

- duševně zdraví a svéprávní – *‘áqil*
- dospělí¹²⁷ - *bális*
- zdraví ve smyslu ne těžce nemocní v danou chvíli
- žena nesmí mít menstruaci či být v šestinedělí

¹²³ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹²⁴ Modlitbu by měl umět vést každý dospělí muslim, protože islám nemá kněžský stav

¹²⁵ PAVLINCOVÁ, H. a kol., *Slovník Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha: Mladá Fronta, 1994

¹²⁶ Jiné soukromé modlitby – *wird, hizb, dhikr* aj.

¹²⁷ Obvykle se uvádí alespoň věk puberty, který je okolo čtrnácti let

Pravidla jsou přísně stanovena a závazná pro každého muslima¹²⁸:

- abdest neboli rituální omytí
- čistota celého těla – patřičný oděv¹²⁹, země - místo, na které se koná modlitba, musí být čistá a neposkvřená, často se užívají modlitební koberečky *sadždažáda*¹³⁰
- oděv- musí dbát platným morálních zásad – zakrytí stydkých míst¹³¹
- vyhlášení úmyslu, modlit se srdcem a hlasem, všude, kde je to možné
- modlitební směr *qibla*¹³² - podmínka být obrácen při modlitbě k Mekce *istiqbál al-qibla*¹³³, pomáhá určovat výklenek v mešitách – mihráb

Modlitební časy – awqát, mawáqít se již objevily v Koránu, ale stanoveny byly nejspíše za doby pravověrných chálífů. Sunnitské právní školy určily pět modlitebních časů v jednom dni. Modlitební časy se sestavují podle astronomických propočtů do kalendářních tabulek, které je možné najít v mešitách či na internetu, dříve se modlitební čas orientoval podle postavení slunce nebo mírou soumraku.

Typy modliteb podle časového rozložení¹³⁴:

- ranní modlitba za úsvitu¹³⁵ – salát al-fadžr, salát as-subh
- polední modlitba – salát az-zuhr
- odpolední modlitba¹³⁶ - salát al-^ˆasr
- modlitba při západu slunce – salát al – maghrib
- noční modlitba (po zmizení posledních červánků) - salát al – ^ˆišá'

Jsou situace, kdy věřící nemůže z vážných důvodů vykonat modlitbu, řeší se to tím, že ji vykoná hned, jak bude moci, a taková modlitba se nazývá qadá.

¹²⁸ ABDALATI, H., *Zaostřena na islám*, přeložil Klusák, K., Ústředí muslimských obcí

¹²⁹ Oděv zahrnuje i to, že modlitba se provádí bez obuvi

¹³⁰ Kobereček je nejčastěji vyroben z vlny, má tvar obdelníku, často mívá symbolickou hodnotu

¹³¹ Stydká místa u muže znamenají vše mezi pupkem a koleny, u ženy by mělo být zakryto celé tělo kromě obličeje a rukou od zápěstí, obě pohlaví nesmějí mít na sobě průhledné látky

¹³² Původní směr modlitby byl obrácen k Jeruzalému, ale Muhammad to po hidžře změnil

¹³³ Tento směr má původ ve slově qibli, neboť tak se nazývají jihovýchodní pouštní větry v Africe, které jakoby vanou od Mekky

¹³⁴ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹³⁵ Někdy je před ranní modlitbou fadžr, ještě jedna modlitba před úsvitem – salát aš-šurúq

¹³⁶ Uprostřed mezi polední modlitbou a západem slunce

Svolávání k modlitbě – adhan

Dříve svolával k modlitbě muezzin z ochozu minaretu. V dnešní době je často nahrazován nahrávkami, které se pouští z amplionů. Adhán, který se vyvolává z minaretů, se opakuje uvnitř mešity před započetím vlastní modlitby.

Text adhanu¹³⁷:

„*Alláhu akbar*“ (Bůh je největší) opakuje se čtyřikrát

„*Ašhadu an lá iláha illá 'lláh*“ (Vyznávám, že není božstva kromě Boha) opakuje se dvakrát

„*Ašhadu anna Muhammadan rasúlu 'lláh*“ (Vyznávám, že Muhammad je posel Boží) opakuje se dvakrát

„*Hajja 'ala s-salá't*“ (Vzhůru k modlitbě) opakuje se dvakrát

„*Hajja 'ala 'l-faláh*“ (Vzhůru k blahodárnému činu) opakuje se dvakrát

„*Alláhu akbar*“ (Bůh je největší) opakuje se dvakrát

„*Lá iláha illá 'lláh*“ (Není božstva kromě Boha) opakuje se jednou

Vlastní modlitba se skládá ze dvou částí, které zní stejně, ale liší se účastí, povinný fard – při něm modlí se společně a zvyklostní sunna – každý se modlí sám pro sebe.

Pohybová skladba modlitby podle hanafijské právní školy¹³⁸:

- Pozice *kiján*¹³⁹ – věřící stojí, dlaně má u spánků a drží se ušních boltců, dále zkříží ruce před tělem (pravou před levou) a recituje Fátihu
- Pozice *rúkú* – věřící se pokloní po pás a opře se dlaněmi o kolena, odříká tapír a pronese další formulku, následuje vztyk
- Pozice prostrace *sudžúz* - je nejznámější pozicí a symbolizuje padnutí na tvář před Bohem, věřící padne na kolena a dvakrát se dotkne čelem a nosem země, opakuje formuli

¹³⁷ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹³⁸ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹³⁹ Pronáší se předsevzetí a takbír – „alláhu akbar“ – nastává stav zasvěcení hálat al-ihráam

- Pozice *džulús* - neboli sezení, je pozice mezi dvěma prostracemi, věřící má nohy pod sebou a vahou těla se opírá o paty, tato pozice slouží k rozjímání
- Pozice sudžúz
- Postavení

Tento celek je základní formální jednotka modlitby a nazývá se *ra'k*. Jsou různé typy modliteb¹⁴⁰, které se odvíjejí od životní situace nebo stavu, ve němž se člověk nachází. Dále jsou speciální modlitby – páteční modlitba, modlitba za zesnulé, modlitba za déšť, modlitba při toužebném přání, noční modlitba aj.

Modlitba je chápána jako soukromá záležitost mezi věřícím a Bohem při které by ho neměl nikdo rušit. Přístup k modlitbě se liší z pohledu muslimského, kdy je chápána jako očistný rituál pro daného jedince, a pohled evropský se spíše zaměřuje na modlitbu jako součást životního stylu a sounáležitosti k muslimské obci¹⁴¹.

7.5 Náboženská daň – Zakát **زكاة**

Tento pilíř víry bývá často zaměňován s významem ve smyslu dobrovolné almužny, ta se však liší a nazývá se *sadaka*. Spočívá v základním rozdílu, kdy zakát je chápán jako vrácení části majetku, která Alláh pomohl člověku získat. Jde v podstatě o povinnost, která je nařízena Bohem a muslimové to vedle salátu chápou jako hlavní součást služby Bohu. Koránské slovo zakát je jedinečné svým významem, protože v sobě zahrnuje dobročinnost, almužnu, desátek, úřední daň, ale i jistý druh laskavosti a dobrovolných příspěvků – *sadaky*¹⁴².

Zakát bývá také chápán jako odpustek, který člověk odevzdává za to, že má touhu vlastnit. Souvisí to s myšlenkou, že hmotné statky na tomto světě *dunjá* plodí negativní chování, a proto se musí věřící jistým způsobem odčinit a očistit od nástrah okolního světa¹⁴³. Podle práva náboženskou daň odvádí každý dospělý muslim za rok z určených druhů majetku, který překračuje stanovenou hranici *nisáb*. Povinnost se

¹⁴⁰ Například dervišové požívají k modlitbě *tasbích* – růženec, který má 99 korálků, které symbolizují 99 jmen Alláha

¹⁴¹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁴² ABDALATI, H., *Zaostřena na islám*, přeložil Klusák, K., Ústředí muslimských obcí

¹⁴³ KŘÍKAVOVÁ, A. akol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

nevztahuje na jinověrce (křesťané a židé), otroky, dále na tělesně a duševně postižené osoby a děti.

Zdaňovaný majetek zahrnuje tyto položky¹⁴⁴:

- Vypěstované plodiny – které se nekazí, hlavně obilí, datle, hrozny.
- Zvířata – ta, která se volně pásala a nebyla využita pro pracovní účely - velbloudy, ovce, kozy.
- Zlato, stříbro.
- Zboží, uskladněné a sloužící k obchodování.

Zakát se určuje dle těchto pravidel, která se odvíjí od zdaňovaného majetku. U zemědělských plodin se platí hned po sklizni, u ostatních až po roce tržby – zakát je 10%, v případě, že bylo nutno pole, kde se plodiny pěstovaly, zavlažovat platí se 5%. U zvířat se zakát liší dle počtu i druhu, ale zhruba se to pohybuje okolo 2,5%, u zlata a stříbra je to také zhruba 2,5%.

Nisáb je tvořen těmito měřítky – 5 velbloudů, 20 kusů hovězího dobytka nebo 40 kusů ovcí/koz, množství zlata se pohybuje kolem 84 až 96gramů a stříbro je počítáno až sedminásobkem množství zlata.

Příjemci zakátu jsou chudí a potřební muslimové, úředníci, kteří jsou pověřeni výběrem zakátu. Muslimští konvertité, aby se jim ulehčila cesta k víře, dále otroci a dlužníci¹⁴⁵. Dále je zakát používán k veřejným účelům, sloužící náboženské obci např. obrana před nepřáteli nebo podpora veřejných zařízení sloužící k dobročinnosti. Lidem na cestách a poutníkům, kteří se na cestách ocitli v nesnázích a potřebují pomoc.

Přestože se praxe uplatňování zakátu lišila v různých islámských zemích, zakát se jako takový hluboce vryl do podvědomí širokých mas obyvatelstva a je dodržován jako jeden z pilířů náboženství. Speciálním typem zakátu je dobročinný zakát - *zakát al-fitr* (doslovný překlad- „almužna při přerušení půstu“), který je poskytován formou almužny na konci ramadánu. Je chápán jako projev opravdové víry

¹⁴⁴ KROPÁČEK,L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁴⁵ Dlužníkům slouží zakát k tomu, aby se mohli zbavit svých závazků, které vznikly z vypůjčení k účelům zařazeným jako *fard,mandúb* či *much*

a zbožnosti. Zakát se tak stal důležitým principem v sociální spravedlnosti a solidaritě¹⁴⁶.

7.6 Půst – sawn صوم

Tento pilíř má svůj původ zakořeněn ve starém semitském zvyku, který vycházel z lékařské zkušenosti o blahodárném účinku půstu. Je také velmi pravděpodobné, že půst Muhammadovi předchůdci převzali od židů a křesťanů¹⁴⁷. Závazný se stal na jaře roku 623 (2. rok hidžry), kdy jej Muhammad zavedl jako třicetidenní půst v měsíci ramadánu¹⁴⁸, místo jednodenního půstu, který připomínal právě židovský rituál. V původním znění se nesmělo po třicet dnů jíst, pít, požívat léky, kouřit nebo se oddávat smyslové rozkoši. Později se ustanovil dodatek, který dobu půstu omezuje na denní dobu od rozbřesku do soumraku.

Ramadán je měsíc, kdy se poprvé Muhammadovi zjevil anděl Džibríl a nesl poselství Koránu. Tento měsíc je významným posvátným měsícem, kde se skloubí sebezapření člověka s radostí, protože se věřící plně oddávají modlitbám a rozjímáním. Večery se tráví ve zvláštních shromážděních v mešitách, kde se snaží zdokonalit duchovní život a mravní předpoklady dobrého muslima. Závěr ramadánu je zakončen jedním ze dvou hlavních svátků – „Slavnost přerušení půstu“ *‘id al-filtr*, také nazývaný „malý svátek“ *al – ‘id as – saghír*¹⁴⁹. Svátek se vyznačuje, tak jako celý měsíc, neskonalým veselím a oslavami.

Půst je povinný (*fard*) pro osoby dospělé, duševně a mentálně zdravé. Skupiny, které jsou omluveny z půstu, jsou stejné jak u modlitby salátu. Přestože je půst považován za nejpřísnější a fyzicky nejnáročnější článek víry, je v současné době přísně dodržován a je na něj kladen velký důraz¹⁵⁰. Děti jsou k tomuto článku víry vedeni od desíti let, ale není to do dosažení dospělosti pevně stanovené.

Smysl a význam půstu¹⁵¹ je v pomoci nalézt člověku opravdovou lásku (člověk koná půst pro lásku k Bohu). Přináší člověku pohled na svět plný naděje a optimismu

¹⁴⁶ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁴⁷ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹⁴⁸ Ramadán je devátý měsíc z dvanácti měsíců muslimského kalendáře, trvá dvacet devět nebo třicet dní v závislosti na postavení měsíce

¹⁴⁹ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: Prostor, 1999

¹⁵⁰ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹⁵¹ ABDALATI, H., *Zaostřena na islám*, přeložil Klusák, K., Ústředí muslimských obcí

(rozjímání). Pomáhá člověku v sebeovládání a trpělivosti, půst je zároveň duchovním cvičením a vyvolává v člověku pocit sounáležitosti aj.

Půst se nevztahuje jen na období ramadánu, ale užívá se jako kající skutek zadostiučinění takzvaný *kaffára* při některém provinění - neúmyslné zabití, porušení přísahy aj. Držet půst v době konání velkých svátků je zakázáno a není dobré držet půst v pátek. Naopak se doporučuje držet půst při příležitosti 10. den muharramu¹⁵². Devátý den dhú l-hidždža¹⁵³, 27. den radžabu¹⁵⁴, dále také v týdnu, je vhodný v pondělí a čtvrtek.

Půst je v moderní době v islámských zemích chápán nejen jako ozdravný, ale především je oceňována jeho morální stránka, tím jsou myšleny projevy solidarity s chudými či cvičení vlastní vůle.

7.7 Pout' do Mekky – hadžd (حج)

„A v něm jsou znamení jasná: místo Abrahamovo, a kdokoliv tam vstoupí, je v bezpečí. A Bůh uložil lidem pout' k chrámu tomuto pro toho, kdo k němu cestu může vykonat.“ (Korán, 3:91/97)¹⁵⁵

Daný zvyk má své kořeny v předislámské Arábii. Dnešní podobu, která je v souladu s doktrínou, dal světu až prorok Muhammad. V určitých bodech můžeme rozpoznat daleko starší rituály. Dříve se konaly dvě pouti - *umra* a *hadži*. Umra probíhala v okolí Ka'by a hadždž v údolí kolem Mekky. Muhammad zvolil Ka'bu jako střed „domu islámu“ *dár al-islám* a od té doby se k ní měli muslimové modlit. K tomu připojil starou Ibrahámovou tradici, kde u pramene Zamzam, byla vybudovaná studna a vedle ní postaven vůbec první boží stánek. Všechny tyto souvislosti podpořily správnost Muhammedova úsudku a rozhodnutí¹⁵⁶.

Posledním pilířem je světoznámá pout' do Mekky. Jedná se o symbolické a ojedinělé konání a pro každého muslima, je to jakýmsi vrcholem víry, a také jej tento čin posouvá do vyšší sféry vnímání a zařazení v očích ostatních věřících.

¹⁵² Muharram – je tzv. svatý měsíc, začíná tím muslimský rok a připomíná počátek muslimské sféry, r.622, kdy Prorok opustil Mekku, aby založil nové společenství v Medíně a 10.dne si šíité připomínají mučednickou smrt imána Husajna u Karbalá

¹⁵³ Dhú al-hidždža – je poslední měsíc nazývaný „pán pouti“, připomínka Hadždže

¹⁵⁴ 27. den radžabu - připomenutí zázračné cesty proroka Muhammada do nebes

¹⁵⁵ HRBEK, I., *Korán*, 4. překlad, Praha: Academia, 2000

¹⁵⁶ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

Mekka a svatyně Ka'ba jsou nejposvátnější místa v islámském náboženství. Tuto pouť by měl alespoň jednou za život vykonat každý muslim a muslimka, neboť je to chápáno jako koránský příkaz. Musejí být ovšem duševně, fyzicky a finančně způsobilí¹⁵⁷.

Povinnost neplatí v následujících případech, pouti se neúčastní ženy, které nemají manžela nebo mužského příbuzného, který by je doprovodil, otroci. V situaci, jestliže by cesta byla nebezpečná pro život. Pokud je bohatý nemocný člověk, který za sebe může poslat dědice, potom je dědic povinen vykonat pouť za něj. Posledním případem, kdy není pouť povinná, se týká člověka, který je fyzicky nebo psychicky nemocný.

Věřící, který se rozhodne, vydat se na pouť, musí nejdříve doma vše zajistit. Zahrnuje uspořádání materiálních poměrů, nezanechání žádných dluhů, zabezpečení rodiny po dobu, kdy bude na pouti, v neposlední řadě příprava zahrnuje učinění řádných předsevzetí o ctnostnějším životě vůči sobě, své rodině, lidem a hlavně Bohu.

Samotná pouť probíhá v sedmém až dvanáctém dni měsíce dhú-l-hidždža. Nesmíme zapomenout na skutečnost, že Mekka a Medína jsou posvátné okrsky *Haramán šarífán* a jsou tudíž harám¹⁵⁸. Věřící si před vstupem do těchto míst, oblečou speciální háb, který se skládá ze dvou bílých kusů látky. Na nohách zůstanou nanejvýše sandály a hlava se u mužů nezakrývá. Ženy mají trochu odlišná pravidla pro oblékání, mohou také nosit bílé roucho, ale musí mít zakrytou i hlavu nebo postačí, když jsou oděny do skromného oblečení, které je typické pro oblast, ze které pocházejí¹⁵⁹. Tímto oblečením dávají věřící najevo, že vstupují do stavu zasvěcení *ihrámu*, který znamená rituální čistotu.

¹⁵⁷ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁵⁸ oblast, do které nesmí do něj vstoupit nemuslimové, v tomto případě je v rozmezí 5 – 30 km

¹⁵⁹ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: Prostor, 1999

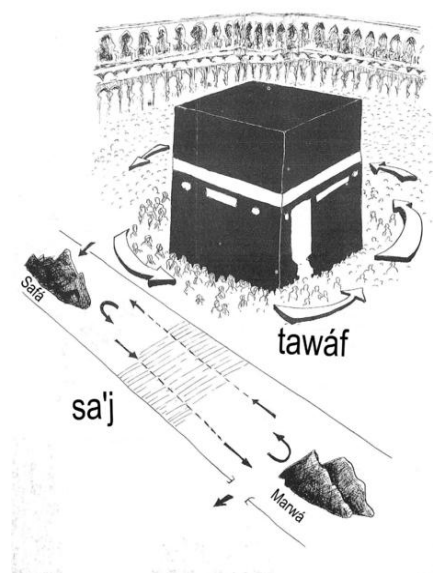
V tomto stavu člověk musí dodržovat určitá pravidla¹⁶⁰:

- Zdržení se pohlavního styku.
- Nesmí se holit, stříhat si vlasy či jakékoliv jiné ochlupení.
- Nesmí se používat voňavka.
- Zákaz nošení šperků.
- Zákaz lovení zvěře a trhání rostlin.
- Nesmí se prolévat krev.

Vzhledem k širokému spektru poutníků, jsou během konání poutě organizováni věřící do národnostních skupin dle příslušnosti. Každá skupina má svého průvodce zvaného *šejch*, *dalíl* a *mutawwif*, kteří dbají na správnost vykonání složitých obřadů, rovněž pomáhají poutníkům v ostatních záležitostech. V dnešní době, kdy je možnost využít prostředky moderní techniky, mohou věřící používat různé příručky, které jsou v knižní nebo elektronické podobě. Příručka se nazývá *mantik al-hadždž*, tento způsob pomůcek lze nalézt i na internetových stránkách. V průběhu pouti, lze často slyšet provolávání věty: „*Labbaik, Alláumma, labbaik*“ což znamená: „*Tobě k službám, Bože, Tobě k službám*“¹⁶¹.

Umra - malá pout'

Po příchodu do Mekky, každý poutník vykoná *tawáf*¹⁶², to znamená, že sedmkrát obejde Ka'bu, při té příležitosti se snaží políbit černý kámen, popřípadě se jej nějakým způsobem dotknout. Poté věřící vykonají sedm set metrů dlouhý běh mezi pahorky Safá a Marwa mimo obvod mešity. Tento běh *sa'j* má připomínat příběh Ibrahíma a jeho syna Ismá'íla, kteří hledali vodu. Voda přišla v podobě pramene Zamzam, který vytryskl z podmětu anděla Džibríla. Voda má mít zázračné účinky. I dnes ji účastníci pijí

¹⁶⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁶¹ OSTŘANSKÝ, B., *Malá encyklopedie islámu a muslimské společnosti*, Praha: Libri, 2009

¹⁶² obrázek – [http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tawaf_\(cs\).png](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tawaf_(cs).png)

a plní si jí láhve¹⁶³. Tato pout je sice součástí velké pouti, lze ji však vykonat i samostatně, na rozdíl od Hadždži v jakoukoliv roční dobu.

Vlastní hadždž

Hadždž začíná sedmého dne měsíce dhú-l-hidždža promluvou *chutbou*, která probíhá ve Velké mešitě hned po polední modlitbě. Během tohoto kázání se věřící seznamují s hlubším smyslem obřadů probíhajících během pouti. Chátíb také opěvuje slávu proroka Muhammada, smysl poslání pouti jako takové. Osmého dne se muslimové vydají do údolí Mína, kde tráví celý den v modlitbách a rozjímáních. Zde přenocují¹⁶⁴. Devátého dne vystoupí na pahorek Arafát¹⁶⁵, kde proběhne obřad stání *wúqúf*, kdy věřící prosí Alláha o slitování, trvá to až do západu slunce. Po setmění se poutníci hromadně vydávají (běží) k nedaleké mešitě Muzdalifa.

Poutí vrcholí desátého dne dhú-l-hidždža. Je to den tzv. krvavé oběti *jaw man-nahr*, který se slaví po celém světě jako Velký či obětní svátek *al - 'id al-kabír, í dal-adhá*. Ráno se všichni zúčastní společné modlitby a vracejí se zpět do údolí Mína, kde proběhne rituál „kamenování satana“¹⁶⁶, kde věřící hodí sedm kamínků na jednu ze tří hromad *džamra*¹⁶⁷. Dále se toho dne koná svátek obětování nejen v údolí Mína, ale po celém světě v každé muslimské rodině. Muslimové obětují kozu, bohatší krávu nebo velblouda. Bývá zvykem, že se na nákup zvířete k obětování složí několik muslimů. Svátek má dvojí význam, je to nejen vyvrcholení významné pouti, ale také zahrnuje liturgický smysl. Tato slavnost je nazývána „ Velkým svátkem“ a spolu s půstem završuje cyklus muslimských svátků za daný rok. Zvíře se usmrtí čistým způsobem, a poté, co z něj vyteče všechna krev, se rozporcují na několik porcí. Většinou se maso rozdělí mezi potřebné, sousedy a poslední díl zůstane tomu, co maso obětoval a jeho rodině¹⁶⁸.

¹⁶³ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

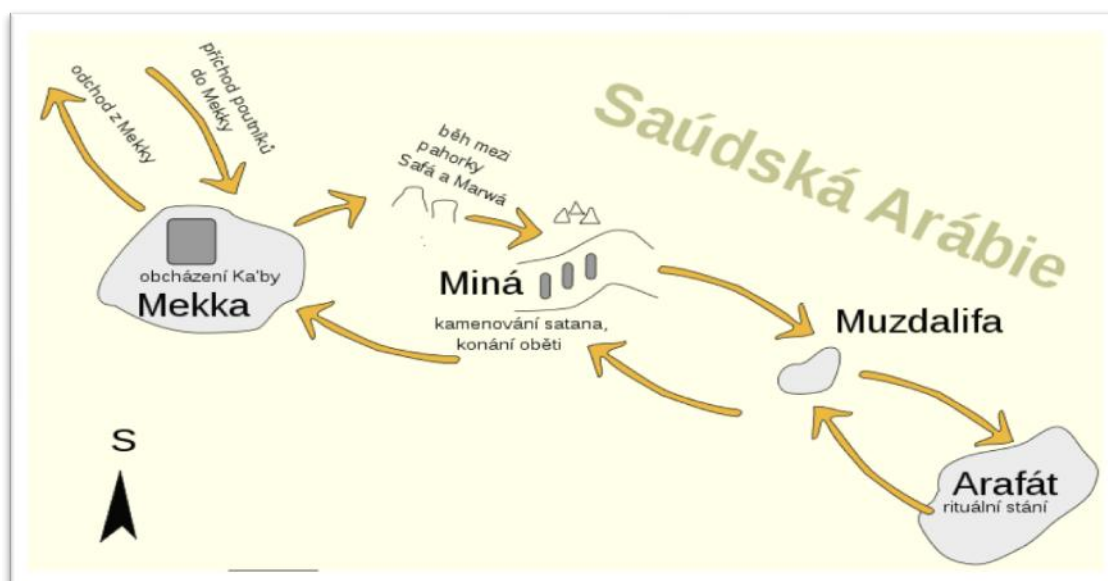
¹⁶⁴ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

¹⁶⁵ Hora Arfát je symbol vyhnání Adama a Evy z ráje

¹⁶⁶ Satana dříve představovaly tři kamenné pilíře, které byly, díky úrazům, nahrazeny třemi dlouhými zděmi za účelem zvětšení plochy a přístupnosti

¹⁶⁷ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

¹⁶⁸ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: Prostor, 1999

Schématická mapa Hadždže¹⁶⁹

Během posledních dnů vystupují poutníci ze stavu ihrámu, nadále je zakázán pohlavní styk. Následují poslední obřady, kdy se znovu hází kamínky na džamry, a rovněž se může vykonat umra na rozloučenou. Mnoho poutníků z Mekky směřuje do Medíny, kde je hrob proroka Muhammada. Ten, kdo vykonal pouť Hadždž, je vysoce ceněn svým okolím, nese čestný přívlastek hádždží, jenž může nosit jako součást svého jména¹⁷⁰.

Celá pouť v sobě zahrnuje mnoho významů a sociálních aspektů. Mekka je duchovním a historickým centrem, působil prorok Muhammad, stalo se zde mnoho událostí, které ovlivnily dějiny muslimského světa. Nelze lépe popsat vzájemnou blízkost věřících, než pohledem na poutníky, kteří mají stejné oblečení, stejný cíl cesty, jsou ztraceny jakékoliv rozdíly, a hlavně všichni cítí sounáležitost se všemi a nejvíce s Bohem.

Zážitek, který si věřící odnese s sebou do svého domova po absolvování Hadždže, je dle Shabana nepopsatelný a nezapomenutelný. Je to pocit naprostého odevzdání Bohu a souznění s ním. Stav, kdy se člověk odpoutá od běžných starostí a medituje. Člověk odchází vyrovnaný a šťastný¹⁷¹.

¹⁶⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_pouti_do_Mekky.svg

¹⁷⁰ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: Prostor, 1999

¹⁷¹ Příloha č.19

8 HISTORIE ISLÁMU V ČESKÝCH ZEMÍCH

Prvky islámského působení nalézáme nejen ve středověké Evropě, ale i v našich krajích. Jako příklad si můžeme uvést minaret v lednicko-valtickém areálu.

8.1 První literární zmínky o islámu v našich krajích

Území dnešní České republiky v průběhu svého vývoje neslo prvky islámského světa, v daleko menší míře než země jižní a západní Evropy. Zmínky můžeme dohledat v historiografických textech například v kronikách či letopisech. Nejspíše první zmínku o islámu učinil spis z roku 863 *Život svatého Konstantina - Cyrila*, kde se dočteme o tom, jak Konstantin v rámci misijních účelů poznával moudré a vzdělané lidi (tím myslel muslimy), také je zde zmíněna poznámka o tom, že v Koránu je napsáno s kladným nádechem o Ježíši a Marii, dále že prorok Muhammad uznává neposkvrněné početí.¹⁷² Součástí spisu jsou také přeložené pasáže Koránu z řečtiny. Například v Kosmově *Kronice české*, sepsané ve 12. století, je zaznamenán průběh první křížové výpravy do Palestiny, jejíž část také vedla přes Čechy. Bohužel zde nenalezneme nějaký konkrétní popis obyvatelstva, které žilo u Božího hrobu, pouze nalezneme označení Saraceni¹⁷³.

Cestopisy

Koncem 14. století byly velmi populární dvě díla: *Milion* od Marka Pola a *Mandevillův cestopis*, který byl do češtiny přeložen Vavřincem z Březové. Obě díla se těšila velké oblibě čtenářů, přestože nevynikala kvalitou v pravdivém líčení skutečností. Čtenář se mohl dočíst o životě muslimů, zvycích a dalekých zemích. Pravda či skutečnost byla protkána mnohdy až prvky sci-fi žánru, které zřejmě spočívala ve špatné znalosti opisovaných jevů a bujné fantazii autorů. Naproti tomu v díle *Cronica Boemorum* napsané Giovannim Marignolim, můžeme najít zajímavé prvky při líčení autorovi cesty do Číny, při které procházel i muslimskými zeměmi, které ve svém díle také zmiňuje, obzvláště zemi Tatarů. Pro zmínku si ještě uvedeme poutníka Jednoty Bratrské Martina Kabátníka, která cestoval v letech 1491-1492 do země Levantu a Egyptu¹⁷⁴. Dílo se jmenovalo *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Kaira*. Byl to jeden z nejčtenějších raně novověkých cestopisů. Přestože v tomto díle

¹⁷² <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

¹⁷³ MENDEL, M., OSTRÁNSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁷⁴ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

nenajdeme příliš mnoho informací o muslimech, své prvenství si odnesl za jinou a velmi podstatnou část textu. Ta se týkala toho, že jako vůbec první český spisovatel rozlišuje víry „tureckou“, „mouřeninskou“ a „pohanskou“. Pro nás to v dnešní době znamená, že již tehdy zachytil rozdíly mezi muslimským obyvatelstvem ší'ity a sunnity¹⁷⁵.

České země a turecký otisk v dějinách

V našich literárních dílech se od roku 1526, kdy proběhla bitva u Moháče, otevřela nová etapa zpracování turecké popřípadě osmanské tematiky s návazností na historické události, které se dotýkaly i naší země, neboť se osmanské vojska se přiblížila k hranicím, a tak se v mnoha ohledech stala tato tematika a vše, co s tím souviselo značně populární. O válečných událostech informovala nově vzniklá média a svůj podíl na šíření rozličných zpráv měl také knihtisk. Roku 1540 bylo do češtiny přeloženo dílo Paola Giovia *Kniha o věcech a zpusobích národů tureckého*. jednalo se o první naučné dílo o Osmanské říši. Svým obsahem zcela ojedinělé dílo Michala Konstantinovice *Historia neb kronika turecká*, bylo tvořeno souborem textů, v nichž autor pojednává o historii tureckého dobývání Srbska, prokládá to svými vlastními zážitky. Rovněž je zde bohatě popsán Muhammad a islám, ve kterém ovšem Muhammada spisovatel líčí jako člověka, jež získává prostřednictvím náboženství moc. Dílo je doplněno o reprodukci kázání v mešitě. O islámu a Tureckém národu se však čeští obyvatelé dozvídali nejen prostřednictvím naučných knih, ale i v *Karionově kronice*, která se používala ve výuce na městských školách. Tato kniha se stala nejvlivnější nejen v názorech na Muhammada, ale také na světové dějiny¹⁷⁶.

Období Československa

V tomto období vznikalo mnoho děl s islámskou tematikou, která zahrnovala dějiny předního východu, život Proroka a další zajímavá témata. My se však zaměříme na osobnosti, které stály u vzniku Orientálního ústavu, zřízeného roku 1924 za podpory československého prezidenta T. G. Masaryka, Aloise Musila¹⁷⁷ a Jana Rypku¹⁷⁸. **A. Musil** byl odborníkem na Arábii. Jeho vědecká díla *Arabia*

¹⁷⁵ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁷⁶ ibid

¹⁷⁷ A. Musil (1868-1944) narozen v Rychtářově u Vyškova, v roce 1904 jmenován profesorem na Bohoslovecké fakultě v Olomouci

¹⁷⁸ J. Rypka (1886-1968) narozen v Kroměříži, spolupracoval s německým orientalistou H. Ritterem

deserta a *The Northern Hegaz*, která byla vydána v New Yorku v letech 1926 a 1927, jej proslavila a přinesla mu uznání. Musilovy práce obsahují až desítky publikací, ve kterých se nám autor snaží přiblížit obyvatelé Arábie, ale také Turecka, Íránu a jiných zemí, také se zabývá písemnictvím, uměním a zvyklostmi. Přestože byl katolickým knězem, zastával velmi liberální postoj k islámské víře, snad i proto stál u zrodu Orientálního ústavu, který měl bohaté pole působnosti a vydával vlastní monografie. Za zmínku také stojí vznik orientalistické knihovny a časopisu *Archív orientální*, která byl překládán do mnoha světových jazyků. Druhou významnou personou byl **Jan Rypka**, který byl svým zaměřením turkolog a íránista, jako první autor se zaměřil na prozaiky Bozorga Alavího a Sádka Hedájata. Neméně důležitá osobnost, působící na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy byl **Felix Tauer**. Jeho oblast zkoumání byla orientována na dějiny islámského Východu. Byl znalcem islámu a editorem perských textů. Z jeho známých děl si uvedme například: překlad *Pohádek Tisíce a jedné noci* a knihu *Svět islámu*, která v první vydání vyšla až dva roky po jeho smrti v roce 1983¹⁷⁹.

8.2 Vznik a vývoj muslimské obce 1934 – 1939

První kontakt na našem území se datuje od roku 1878, kdy probíhal boj o Hercegovinu. V rámci Rakousko-Uherské říše jsme u nás mohli vnímat na našem území i islámské vyznání, ačkoliv nejčastěji pouze zprostředkovanou formou. Toto období se završilo roku 1908, kdy byla Bosna násilně připojena k Rakousku - Uhersku. Po té přicházeli do Čech bosenští muslimové, kteří zde hledali nejen práci, ale i studium. Císař František Josef podepsal roku **1912 Říšský zákon č. 159/1912 Sb. o státním uznání islámu**¹⁸⁰. K bosenským muslimům se postupně přidávali i imigranti ze Sovětského svazu, zejména Čerkešové¹⁸¹ a Tataři. Počátku muslimského sdružování nalézáme v polovině třicátých let, v době kdy, se na základě své víry, nejvíce shromažďovali v okolí Prahy, Brna a Zlínska. Významným krokem byl 8. listopad roku 1934, kdy došlo k založení Muslimské náboženské obce pro Československo s ústředím v Praze. Tato myšlenka utkvěla v mysli generálního konzula pro Egypt Ab dal-Hamída al-Bábá beje, indického doktora Sajida Hasana Mírzá chána a českého publicisty, který konvertoval k islámu, Muhammada

¹⁷⁹ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁸⁰ VĚTROVEC, T., *Tajemství islámu*, Brno: Libertas Independent Agency

¹⁸¹ Čerkešové, pochází z oblasti Velkého Kavkazu, dnes autonomní Karačajevsko-čerkeská republika v rámci Ruské federace

Abdulláha Brikciuse¹⁸². Hlavním cílem bylo zmapovat počet pražských muslimů, a zjistit jejich názor, popřípadě odhodlání k budování obce. Problémem, ovšem ne jediným, byla nepřesná představa o legislativním zakotvení. **23. prosince 1934** se konala první schůze, kde si tato skupinka vytkla hlavní cíle, mezi které patřilo vybudování mešity v Praze a řádná registrace. Na shromáždění ze dne 25. dubna 1934 proběhlo slavnostní konání obce, a zároveň se zvolila Rada Moslimské náboženské obce, jejíž hlavní úkol spočíval v zaslání dokumentu ministerstvu školství, kde se oznamuje zřízení jmenované obce na základě říšského zákona z roku 1912¹⁸³. Obec byla Ministerstvem školství uznána v **únoru roku 1935**, ale byla upozorněna, na upravení vnějších právních poměrů. Obec také měla předložit zhotovený status a stanovy. Přičemž ve vyjádření ministerstva je poznámka o nutnosti schválení Ministerstva vnitra v oblasti pohřbívání a vedení matrik. Ministerstvo školství si také připomínkovalo skutečnost, že není zcela jasné územní působnost obce a neméně důležitou věc, že Čechy může být islám pouze hanafijského typu, zatímco na Slovensku nebyl islám uznáván vůbec. Tyto požadavky způsobily, že vše nakonec vyvrcholilo 29. května 1936, kdy byl místopředseda Rady obce Gafur Langu seznámen s rozhodnutím, které pozastavovalo činnost obce do té doby, než budou vyřízeny veškeré náležitosti¹⁸⁴. Faktem zůstává i skutečnost, že obec měla jisté vnitřní rozpory, a také ne všechny požadavky, která měla, byly přiměřené. Pro představu zahrnovaly i uznání arabštiny jako úředního jazyka, či výsadní právo na vykonávání svatebních obřadů, což se neslučovalo s legislativním zněním. Do doby protektorátu již žádná výrazná změna v obci neproběhla.

¹⁸² MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁸³ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

¹⁸⁴ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

8.3 Období Protektorátu 1939 – 1945

Změna, která se udála 15. března 1939 v naší zemi, se zpočátku pro muslimskou obec nejevila nikterak jinak, pouze si šlo povšimnout napjatějšího chování ze strany úřadů, vzhledem ke změně ve státní správě. Muslimská náboženská obec i nadále usilovala o uznání, což je zkomplikováno danou situací, kdy Ministerstvo školství se zajímá o počet muslimů a jejich adresy trvalého bydliště, či kolik z nich je Čechů a národnostní původ cizinců¹⁸⁵. Významnějším mezníkem se stalo datum 25. ledna 1941, kdy se představitelé obce dostavili na Ministerstvo školství. Tuto událost můžeme dohledat v protokolu, kde mimo jiní stojí, že byl úředníkům opětovně připomenut říšský zákon č. 159/1912. Také bylo poukázáno, na neustálé zdržování ze strany státní správy o uznání Muslimské náboženské obce. Obec v té době shromažďovala okolo 700 věřících. Činnost byla plně pokryta, neboť obec byla podporována Ústředím muslimských obcí v Sarajevu. Dotace, které dostávali, měly být použity zejména na výstavbu nové mešity, provozování modliteben a vydávání časopisu *Hlas*¹⁸⁶. Následovalo období třech konzultací, které bylo zakončeno dne 14. února roku 1941 podáním přepracovaného návrhu stanov v požadovaných 12 - ti vyhotovených kopiích. K poslání tohoto dokumentu z ministerstva školství na ministerstvo vnitra došlo až v červnu téhož roku¹⁸⁷. Po sedmi letech čekání byla Muslimská náboženská obec pro Čechy a Moravu nakonec uznána nařízením Presidia Ministerské rady. Bylo také konstatováno, že došlo k úpravě obsahových a formálních nedostatků. Ovšem dodnes není zcela objasněn fakt, zda byla obec uznána protektorátní vládou generála Aloise Eliáše nebo tak učinila nová nástupní vláda říšského protektora Reinharda Heydricha. Tento text který obsahuje vládní nařízení, neobsahuje přesné datum. Vzhledem k Benešovým prezidentským dekretům se k této listině přistupuje jako k irelevantní, neboť všechny právní dokumenty z doby Protektorátu byly anulovány. Obec se v roce 1945 potýkala s nepříjemnou záležitostí, která se týkala nařčení, že byla loajální s nacistickou vládou. To ji vedlo k ukončení činnosti z vlastního rozhodnutí¹⁸⁸.

¹⁸⁵ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁸⁶ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

¹⁸⁷ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁸⁸ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

8.4 Muslimská obec v létech 1945 – 1989

V době po osvobození muslimská obec právně neexistovala, avšak svou činnost úplně nepozastavila, ačkoliv se čelila různým nepříjemným skutečnostem. Jednou z nich bylo zatčení hlavního představitele obce hadžiho Aloise Bohdana Brikciuse, který byl obviněn. Jeho obvinění se týkalo domnělého usvědčení z rasistického postoje vůči Židům, dále také měl projevovat určitý kladný sklon k nacistickému protektorátnímu tisku a kolaboraci s Němci. Jeho případ spadl do pravomoci *Mimořádného lidového soudu*, který ovšem neprokázal výše zmíněné nařčení. Bylo zmíněno, že jeho chování mělo souvislost s náboženskou – politickou otázkou, jež se týkala v té době probíhající ožehavé Palestinské situace, a nemělo to žádný přímý vztah v kontextu situace vyvražďování Židů v Evropě. Následně byl jeho případ předán k *Národnímu soudu*. Tento soud vyslechl mnohé svědectví jeho o nevině v jednotlivých bodech obžaloby. Přes veškeré skutečnosti, které byly předloženy, byl Hadži Brikcius v květnu roku 1946 odsouzen k osmi rokům vězení na základě retribučního dekretu¹⁸⁹.

Situace po 9. květnu 1945 nebyla pro muslimskou obec příznivá. Vzhledem k situaci Hadžiho Brikciuse, nad ní visela hrozba celkové diskreditace. Ovšem přestože Muslimská náboženská obec nebyla úředně zrušena konkrétním nařízením, o právní postavení v rámci státu nikdo nejevil zájem. Tyto skutečnosti také přispěly k tomu, že v roce 1948, kdy byly vydané církevní zákony, které upravovaly postavení církví k politickému režimu, nemohlo dojít ke zrušení statusu obce, neboť nebyla uznaná. V 50. letech komunistické úřady neměly podklad, kterým by obec určitým způsobem podnikala kroky proti politické situaci, proto obec a její aktivity nijakým způsobem nebyly omezeny. Ovšem vzhledem ke všem faktům prováděných období do poloviny šedesátých let, obec nerozvíjela veřejné zviditelňování islámského náboženství¹⁹⁰. Činnost obce byla velmi opatrná, a tak ji nelze dosti dobře dohledat, pouze v rámci korespondence z archivu profesora Šilhavého a zaznamenaných svědectví.

Určitým zlomem a takzvaným probráním z letargie lze označit počín, který reagoval na nastalou situaci *Pražského jara* v roce 1968, kdy 15. dubna skupina muslimů v zastoupení Arífem Omarem Třebickým, Jahjá Omarem Málkem

¹⁸⁹ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁹⁰ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

a dr. Romanem Raczynským, požádala o založení organizace, která se jmenovala *Yeni ceri*¹⁹¹ - *Sociální organizace Moslimů v Praze*. Následovalo podání žádosti o registraci *Svazu muslimských obcí v ČSSR* na Úřad pro věci církevní, ta byla posléze doplněna 15. května 1968 o určité dodatky na žádost Národního výboru hlavního města Prahy. Představitelé obce ovšem nedostali žádnou odpověď, a proto se usnesli **dne 19. srpna prohlásit Svaz muslimských obcí za založený de facto**. Také si stanovili práva a povinnosti. Třebický a Málek později emigrovali a obec byla řízena z exilu. Třebický tímto způsobem vydal, 9. května následujícího rok 1969 prohlášení, v němž byl změněn název organizace na *Československou Federaci Islámských Společností v exilu*. Do čela byl jmenován Hadži Omar Abdalaziz (Ctirad) Šárka¹⁹². Období normalizace se na obci podepsalo stagnací, změny nastaly až po roce 1989.

8.5 Doba po roce 1989

Po roce 1989 nastala doba náboženské svobody. Starší muslimové, cizinci s trvalým nebo dlouhodobým pobytem ale i noví konvertité, ti všichni začali uvažovat nad znovuoobnovením muslimské obce. Svou roli jistě sehrála úloha většího množství studentů z muslimských zemí, kteří u nás většinou na základě stipendií studovali. A ti hledali útočiště a záštitu pod nějakou muslimskou organizací, což je zcela logické z hlediska běžných záležitostí a pomoci při jednání s úřady. Další velkou skupinou, kromě studentů byli azylanti a exulanti, kteří pocházeli především z Iráku, Palestiny a oblasti Kurdistánu, drobní podnikatelé původem z Turecka, Arábie a zemí bývalého Sovětského svazu. Česká republika se také v letech 1992 – 1995 podílela na pomoci uprchlíkům z Bosny a Hercegoviny¹⁹³.

Díky aktivnímu přístupu Muhammada Aliho Šilhavého, který v roce 1990 podal žádost o uznání Ústředí muslimských obcí, vzala vláda na vědomí existence a činnost muslimské obce. Během téhož roku vyšlo najevo, že centrum „nové“ obce nejspíše přesídlí na Moravu, neboť v Brně a jeho okolí žilo nejvíce praktikujících muslimů. Pražská část obce byla zastupována absolventem arabistiky dr. Petrem Pelikánem a dr. Vladimírem Sáňkou. Nejvyšší autoritě se těšil Muhammed Ali Šilhavý, který také stál v dubnu 1991 u vydání prvního čísla obnoveného časopisu *Hlas MNO pro*

¹⁹¹ yeni ceri – turecký výraz, který znamená „nové vojsko“ používal se pro elitní pěší pluky, tvořené většinou slovanskými odvedenci

¹⁹² MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁹³ KROPÁČEK, L., *Islám v českých zemích*, CENTER for MIGRATION STUDIES

Československo spolu se svou dcerou Mgr. Lajlou Kotačkovou. Dne 18. května 1991 se konala schůze *Al-Ittihad Al-Islami* – Ústředí muslimských náboženských obcí v ČSFR, kde byly schváleny prvorepublikové stanovy. Proběhly i volby, které skončily vítězstvím profesora Mohammeda Aliho Šilhavého. Jedním ze schválených bodů bylo také ustanovení, že se Rada obce bude scházet v Brně¹⁹⁴. Úkolem nově zvolené Rady obce bylo navázání na muslimská misijní střediska v Evropě, zdokonalení a nadále vydávání časopisu Hlas, chtěli obnovit činnost matrik, podpořit vznik vlastního nakladatelství, výstavba mešit (první mešita v Brně). Obec také spolupracovala s vídeňským centrem, aktivně se podílela na kontaktu s médii ohledně islámské víry, a všeobecně se snažila o to, aby k ní veřejnost přistupovala bez předsudků.

Situace muslimů v České republice dnes

Je složité dohledat se ve statistikách konkrétních číselné údaje o počtu muslimů v ČR. Můžeme se domnívat, že v České republice se jejich počet pohybuje okolo 10 tisíc (v některých periodikách se tento počet navyšuje až na dvojnásobek). Tento číselný rozměr se však ještě pro lepší pochopení člení na tři skupiny, první a to nejmenší skupinu tvoří čeští konvertité (více mezi konvertity jsou zastoupeny ženy¹⁹⁵), jejichž počet se odhaduje na 400 lidí. Druhou početnější komunitu tvoří cizinci s českým občanstvím, kteří v dobách Československa přišli do naší země za studiem a po jeho ukončení tu zůstali, založili rodiny a následně si zažádali o občanství. Poslední a největší skupinu představují cizinci, jež české občanství nemají, ale žijí u nás na základě povolení k trvalému nebo dlouhodobému pobytu. Nejčastěji je tvořena lidmi arabského původu (Sýrie, Írák, Egypt a další), nechybí muslimové z Balkánu (Bosňáci, Albánci, Makedonci), ale také Turci, Pakistánci, Čečeni a mnoho dalších¹⁹⁶. Do budoucna ovšem musíme vzít v potaz i žadatelé o politický azyl z afrických a asijských zemí. V roce 2001 při sčítání lidu, v kolonce náboženství, objevila odpověď islám okolo 3 600 respondentů¹⁹⁷.

Daniel Topinka zpracoval data Českého statistického úřadu, v rámci pilotního projektu *Integrační proces muslimů v České republice*, kdy ze statistik zjišťovali, kolika cizincům bylo v období let 2001 – 2005 uděleno povolení k pobytu

¹⁹⁴ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁹⁵ KROPÁČEK, L., *Islám v českých zemích*, CENTER for MIGRATION STUDIES

¹⁹⁶ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

¹⁹⁷ KROPÁČEK, L., *Islám v českých zemích*, CENTER for MIGRATION STUDIES

– trvalému, přechodnému či dlouhodobému, dále počet udělení azylu a nabytí státního občanství. Na základě těchto údajů, zjistili počet imigrantů, kdy vycházeli z jejich státní příslušnosti, přičemž předpokládali, že ne všichni jsou muslimského vyznání. Tento odhad byl zpracován na základě údajů ze zemí původu imigrantů a na základě toho byl vytvořen procentuální odhad. Po zpracování statistických údajů, bylo výsledné číslo muslimů žijících v ČR 11 235 muslimů, kteří pocházeli ze 78 zemí. Dále tento počet rozpracovali dle zastoupení islámských subcivilizací v České republice. Nejvíce je dle výzkumu zastoupena subcivilizace turkická sunnitská, která tvoří tři pětiny muslimů v Česku, v procentuálním zobrazení tedy tvoří 62,6 %. Následuje subcivilizace arabská sunnitská s 28,6 %, z toho je 16 % muslimů z afrického kontinentu. Ostatní subcivilizace jsou zastoupeny v menší míře: indoárijská sunnitská z 6,3 %, perská šíitská z 1,8 % a indomalajská z 0,7 %. Z pohledu generových studií Topinka uvádí, že ženy tvoří zhruba třetinu celkového počtu¹⁹⁸.

Česká komunita muslimů je velice otevřená dialogu, zastřešená je institucí Ústředím muslimských obcí a mnoha dalšími organizacemi (viz kapitola 9). Islám se stává tématem nejen specialistů (historiků, religionistů, islamistů atd.), ale tematika islámu v České republice je pravidelnou součástí médií, mnoha četných publikací, veřejných rozhovorů a seminářů, z toho lze přinejmenším usoudit, že muslimové se stávají alespoň v určitých situacích součástí každodenního života obyvatelstva České republiky.

¹⁹⁸ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, výzkumná zpráva

9 CENTRA ISLÁMSKÉ KULTURY A ISLÁMSKÝCH KOMUNIT V ČR

Česká muslimská komunita je velmi různorodá, a tak dala podnět vzniku mnoha organizací, které se věnují otázkám islámského náboženství nejen prostřednictvím internetu a publikací, ale také různými osvětovými činnostmi. Členové jsou tvořeni nejrozličnějšími národnostmi, vytvářejí tak bohatou základnu cenných zkušeností, jsou nositeli myšlenek nejen svých, ale také zemí, ve kterých se narodili nebo jen prožili část svého života.

9.1 Ústředí muslimských obcí

Ústředí muslimských obcí (UMO) bylo založeno za účelem vytvoření jednotné muslimské komunity v České republice. Zastřešuje Islámskou nadaci v Praze, Islámskou nadaci v Brně, Islámské centrum v Praze, Islámské centrum v Teplicích. Organizační struktura je tvořena: Výkonnou radou UMO (zároveň je to nejvyšší orgán), dále Kontrolní komisí a Radou zřizovatelů. První zmínky o islámské komunitě v českých zemích můžeme nalézt již v roce 1908 za doby Rakouska - Uherska. Snaha o uznání právním řádem roku 1938 byla však neúspěšná¹⁹⁹. U muslimských obcí muselo, projít zdlouhavým registračním procesem, který byl složitější na rozdíl od jiných nadací či občanských sdružení²⁰⁰. Po dlouhém a vleklém čekání, se UMO dočkala, roku 2004 díky splněným podmínkám, kladně vyřízené žádosti o uznání registrace prvního stupně dle zákona o církvích a náboženských společnostech²⁰¹. Ústředí muslimských obcí získalo právní subjektivitu. Byly vypracovány nové stanovy, a předsedou UMO byl jmenován prof. Muhammad Ali Šilhavý. Ten v březnu roku 2008 umírá a vedení muslimské obce se ujímají dva místopředsedové Muneeb Hassan Alrawi za Muslimskou organizaci v Brně a Vladimír Sánka za pražskou muslimskou organizaci. Nové předsednictvo bylo zvoleno 28. 3. 2009, v čele od té doby stojí Muneeb Hassan Alrawi a je tvořeno sedmi členy, z nichž jsou tři zástupci z Brna, stejným počtem je zastoupena Praha a jedním členem se reprezentují Teplice. Post místopředsedou nesou Vladimír Sánka (MO Praha) a Ahmed Hamdi (MO Teplice). UMO, nadále usiluje o registraci

¹⁹⁹ <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf> [13.11.2009]

²⁰⁰ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*, výzkumná zpráva

²⁰¹ 17. 9. 2004 bylo UMO oficiálně registrováno státem a zapsáno do rejstříku registrovaných církví a náboženských společností Ministerstva kultury České republiky pod číslem 4874/2004-26

druhého stupně, která nese přiznání tzv. zvláštních práv – jenž obnáší možnost sňatků, zřizování škol a duchovních služeb.

9.2 Muslimská unie

V roce 2000 byla zaregistrována Muslimská unie, důvodem vzniku bylo zastřešení a zprostředkování aktivit česky hovořících muslimů. Vedle aktivit zaměřených dovnitř (bohoslužby, vzdělávání) jsou aktivní i navenek misijně a osvětově²⁰². Hlavním představitelem je Súdánec Muhamad Abbás al Mu'tasin, který u nás žije od roku 1989.

První aktivitou, kterou muslimská unie vstoupila do povědomí, bylo vytvoření internetového serveru *Muslim- inform.cz*, kde je možné naleznout český překlad Koránu s komentáři a také různou literaturu související s islámem. *Muslimské listy* jsou dalšími stránkami, které je možné najít na internetu, vznikly po tragédii 11. září. Název evokuje a naráží na kontroverzní server *Britské listy*²⁰³. Hlavními tématy *Muslimských listů* jsou zprávy z muslimského světa, např. z Palestiny, Íránu, Čečenska, Balkánu a také z Iráku²⁰⁴.

Muslimská unie dále působí nejen v internetové oblasti, ale také pořádá různá vystoupení na diskusních setkáváních, vytváří programy, které jsou určeny veřejnosti například školám. Jedním z cílů Muslimské unie kromě šíření objektivních informací z islámské oblasti, je kladen důraz na podporu sociálně slabých, nemocných a postižených živelnými pohromami²⁰⁵.

²⁰² <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

²⁰³ internetové publicistické periodikum, zabývající se tématy, která se příliš nezveřejňují, čerpají také z deníků Guardian, Independent, Daily Telegraph atd.

²⁰⁴ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

²⁰⁵ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*

9.3 Liga českých muslimů

Byla založena Dr. Petrem Pelikánem a Muhammadem Alim Šilhavým v době, kdy nebyl státem uznán islám. Liga sice byla založena, ale šlo o tzv. „mrtvé dítě“. Liga měla ukázat islám jako tolerantní společenství souvěrců respektující českou a středoevropskou kulturní a historickou identitu²⁰⁶. V posledních letech není vykazována činnost.

9.4 Islámský svaz – Klub přátel islámské kultury

V čele výboru se roku 1990 stál Ing. Sálím Vladimír Volán. Islámský svaz navázal písemné styky se zahraničními misijními centry v Evropě, USA i v Asii. po dvou letech své činnosti se ideově rozchází s Ústředím MNO, neboť Voldánovy názory hraničily s panteismem a to se neslučovalo s představami české muslimské obce jako takové. Vzhledem k neshodám v organizaci, a také nepříznivý postoj českých úřadů, měli za výsledek, že se od května 1992 nesešla Valná hromada MNO a o dalším konání se neuvažuje²⁰⁷.

9.5 Svaz muslimských studentů

Všeobecný svaz muslimských studentů, byl založen v roce 1991 z iniciativy Ing. architekta Muhammada Abbáse al-Mu'tasimho ze Súdánu²⁰⁸. Svaz působí hlavně univerzitních městech a sdružuje studenty z islámských zemí, sídlí v prostorách pražské mešity²⁰⁹. Svaz se podílí na pořádání letních táborů pro česky hovořící muslimy a zimní tábory pro arabsky hovořící muslimy²¹⁰. Své pobočky má svaz v Praze, Brně, Plzni, Olomouci a Hradci Králové.

9.6 Liberální muslimové

Sami se označují jako muslimové a liberálové zároveň. Skupinu tvoří muslimové z České republiky a Slovenska, převážně českého či slovenského původu, dále také původu bosenského, tureckého nebo arabského. Všechny spojují nejen náboženství, ale celkové světové události. Hlavním cílem této skupiny, je seznámit veřejnost nejen s islámem jako takovým, ale i s různými tématy, které se ho týkají

²⁰⁶ MENDEL, M. *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007, 499 s., ISBN 978-80-200-1554-9

²⁰⁷ BEČKA, J., MENDEL, M., *Islám a české země*, Praha: Votobia, 2006

²⁰⁸ MENDEL, M. *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

²⁰⁹ TOPINKA, D. *Integrační program muslimů v České republice – pilotní projekt*

²¹⁰ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

Nemalý důraz je kladen na zlepšení vztahů mezi muslimy a nemuslimy, také však neopomíjejí otázku obrany islámské víry před různými nařčeními²¹¹.

9.7 Islámská komunita českých sester

Komunita působí na webových stránkách. Tento internetový klub je spravován českou muslimkou Veronikou Matulovou, která v současnosti žij v Kanadě²¹². Komunita sdružuje české a slovenské muslimky, řeší se tam otázky islámské víry, kultury, tradic, ale také zcela běžná témata jako jsou recepty či jiná ženská témata.

9.8 Svaz islámských kulturních center v Praze

Svaz byl založen turecky hovořícími muslimy, pro potřeby tureckých muslimů a je spravován hodžou²¹³ súfistického²¹⁴ řádu nakšabandija. Činnost svazu se prakticky omezuje na poskytování služeb turecky hovořícím muslimům a provozu modlitebny v Praze²¹⁵.

²¹¹ <http://liberalnimuslimove.blog.cz/> [4.12.2009]

²¹² <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

²¹³ Hodža - v islámském prostředí kněz nebo učenec

²¹⁴ Súfismus - je duchovní směr islámské mystiky ovlivněn buddhismem a křesťanstvím

²¹⁵ <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]

10 ISLÁMSKÁ NADACE V PRAZE

Islámská nadace v Praze bude představena z pohledu své historie, a také nezanedbatelné činnosti, kterou provozuje v rámci svého působení nejen v hlavním městě, ale i jeho okolí. Stála také na počátku muslimské komunity u nás.

10.1 Historie nadace

Pražské islámské působení má kořeny již v roce 1989, kdy byla uskutečněná první kázání v provizorních podmínkách ve školské místnosti na velvyslanectví Egypta. Páteční modlitby se poté velmi často přesouvaly, probíhaly například na studentských kolejích (např. koleje Arnošta z Pardubic či Kolejích 5. května), nebo ve společenských či sportovních sálech (na Střeleckém ostrově, v Žitné ulici, v Gorazdově ulici)²¹⁶.

V roce 1992 se začaly pronajímat prostory v Praze – Krči nedaleko od stanice metra Kačerov. Od roku 1993 tuto první muslimskou modlitebnu provozovala Islámská nadace, která byla registrována pod názvem *Nadace pro zřízení a provoz islámského centra v Praze*. V čele nadace stál Alžířan Lazhar Mahrím spolu s Dr. Vladimírem Sáňkou²¹⁷. Působnost této organizace se postupně rozrůstala, a tak vyvstala otázka jiného místa k vykonávání pátečních modliteb, ale také dalších činností, které zahrnovaly osvětové aktivity nejen pro muslimy, ale také širokou veřejnost.

V roce 1996 získala Nadace pozemek v Praze 9 – Kyjích se starou dvoupodlažní budovou. Rekonstrukce budovy, která především spočívala v přístavění třetího podlaží, byla dokončena na jaře 1999. 7.5.1999 byl slavnostně zahájen provoz islámského centra páteční bohoslužbou²¹⁸.

Pražské islámské centrum tvoří budova o dvou křídlech, v menším křídle, které má dvě podlaží, nacházejí umývárny pro muže a ženy. Druhé křídlo tvoří hlavní část objektu, má tři podlaží, v jednom podlaží je oddělení pro ženy, přednášková

²¹⁶ <http://praha.muslim.cz/about.html> [7.12.2009]

²¹⁷ BEČKA, J., MENDEL, M., *Islám a české země*, Praha: Votobia, 2006

²¹⁸ <http://praha.muslim.cz/about.html> [7.12.2009]

místnost, která může sloužit i jako jídelna, kuchyně a přípravná jídel. V jiném podlaží sídlí kancelář Nadace a hlavní modlitebna. Ve třetím podlaží je druhý modlitební sál, knihovna se studovnou, byt imána mešity a kancelář Svazu muslimských studentů.

10.2 CHARITATIVNÍ A OSVĚTOVÁ ČINNOST

Charitativní činnost²¹⁹ spočívá v sociální pomoci, v práci v uprchlických táborech a ve vězení.

Sociální pomoc:

Spočívá ve shromažďování prostředků od muslimů – náboženská daň (zakát) a dobrovolná almužna (sadaqa), ty jsou používány na sociální pomoc sociálně slabším rodinám a jednotlivcům. Jen v určitých situacích jsou z této pomoci hrazeny lékařské zákroky, které nejsou placeny pojišťovny, dále ubytování potřebných muslimů či nutné cestovní náklady a jiné.

Uprchlické tábory:

Nadace monitoruje situaci v těch uprchlických táborech, kde jsou početnější skupiny muslimů, pomáhá formou ošacení i finanční pomoci, dále při zřizování provizorních modliteben či zajištění výuky dětí²²⁰. Pražská nadace vybavila modlitebnu v Uprchlickém táboře Bělé pod Bezdězem²²¹.

Práce ve vězení:

Tato pomoc slouží uvězněným muslimům, spočívá v zaslání dopisů, knih a časopisů, brožurek nebo časů modliteb. Nadace spolupracuje s vedením věznic, také řeší potíže týkající se vězeňské stravy.

²¹⁹ <http://praha.muslim.cz/about.html> [7.12.2009]

²²⁰ K LAPETEK, M. *Sociální projekty muslimských organizací v ČR*. Sociální práce, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2008

²²¹ VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*, Praha: Portál, 2004

Poznámka: *Ve věznici v Pražské Ruzyni se podařilo vybudovat muslimskou modlitebnu, která byla otevřena v roce 2002 za bohaté účasti nejen místopředsedy senátu České republiky, ale i dalších zástupců veřejného života, Islámské nadace v Praze, sdělovacích prostředků, a také představitelů křesťanské církve. Jednalo se o první modlitebnu v nápravném zařízení v naší zemi. Probíhají zde pravidelná páteční kázání, které zajišťují zástupci Islámské nadace v Praze²²².*

Osvětová činnost

Základní náplní organizace je pravdivě informovat o islámu, jeho zvycích, tradicích proroka Muhammada, dále také reprezentovat muslimskou komunitu v číh široké veřejnosti. Působení osvětové činnosti je cílené na muslimy, ale také k nemuslimským obyvatelům. Důležitou a neopominutelnou součástí je vyvracet nesmyslné úsudky o tomto náboženství. Neopominutelnou částí osvěty je provoz internetových stránek Nadace a překlady a tisk knih a brožur o islámu, například : *Lidská práva v Islámu, Džihád, Pravé náboženství*(napsal Bilal Philips), *Sunna – O chování Proroka* a jiné.

Z pravidelných akcí: páteční kázání, sobotní lekce Koránu, tafsíru²²³, hadísů a Prorokova života (pro muže a ženy zvlášť), sobotní výuka dětí, přednášky pro české muslimy a zájemce o islám /každou první sobotu v měsíci)²²⁴. Dále jsou také pořádány kurzy arabštiny²²⁵, výstavy, přednášky, návštěvy škol, a také spolupracují se sdělovacími prostředky. Se Svazem muslimských studentů pořádají několikadenní soustředění muslimů, v úzkém kontaktu je Islámská nadace v Praze s Islámskou nadací v Brně (provozující brněnské islámské centrum) a s Ústředím muslimských obcí.

²²² KLAPETEK, M. *Sociální projekty muslimských organizací v ČR*. Sociální práce, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2008

²²³ Tafsír – je to výklad ke Koránu, který byl sepsován učenci, slouží ke správnému porozumění

²²⁴ <http://praha.muslim.cz/about.html> [7.12.2009]

²²⁵ Základní škola Písnice v Praze zařadila mezi další jazyk arabštinu, vyučuje ji paní učitelka, která je muslimka

11 ISLÁMSKÁ NADACE V BRNĚ

Islámská nadace v Brně je centrem pro celou Moravu, sdružuje druhou nejpočetnější skupinu islámských věřících, a poskytuje jim nejen informace, ale také cenné rady a možnost kolektivního vnímání problémů a pomoci v otázkách běžných dní.

11.1 Historie nadace

První zmínka souvisela se vznikem souběžných nadací pro založení a provoz islámského centra – V Brně a v Praze. Obě byly úředně uznány, neboť byly u ministerstva zaregistrovány jako organizace kulturní povahy²²⁶. Dále bylo v Brně založeno centrum v roce 1992 Ing. Nazihem Burhánem *Islámské centrum*, které se přejmenovalo na *Islámské centrum v ČR*, které Mohameda Aliho Šilhavého považovalo za svého „duchovního otce“. Skupina okolo Ing.N. Burhána velmi dobře spolupracoval s misijními centry ve Vídni, avšak sama také vyvíjela vlastní činnost. Záměrem mělo být vytvoření vlastního dotovaného informačního a misijního centra. Myšlenka se shledala s pozitivním přístupem u pražských muslimských aktivistů, ne však u orientalistů, kteří si za cíl své práce vybrali, co nejobjektivnější zprostředkování informací o islámské kultuře a víře, ale nebyli ochotni se podílet na šíření islámské mise²²⁷.

Začátky muslimské komunity v Brně se datují od roku 1992, kdy byla zřízena první modlitebna ve sklepních prostorách v ulici Dobrovského, v Králově poli. Modlitebnu provozovala Organizace islámského centra a vedl ji imán Džafar z Bosny²²⁸.

Vzhledem k tomu, že tato organizace spadala pod pražskou mateřskou organizaci, bylo velmi složité vyřizování jakékoliv dokumentace či potřeba podpisu listin, zrodila se myšlenka založení vlastní muslimské organizace v Brně. V roce 1994 tak byla založena Islámská nadace v Brně. Na jejím vzniku se podíleli Hasan Hasrat, Hišám AL Šiqáqi, Muneeb Hasan Mohamed, Imád Gauda a Samir Al Asuli. Prvním sídlem nové organizace se staly koleje Vysokého učení technického (VUT) v Brně.

²²⁶ BEČKA, J., MENDEL, M., *Islám a české země*, Praha: Votobia, 2006

²²⁷ BEČKA, J., MENDEL, M., *Islám a české země*, Praha: Votobia, 2006

²²⁸ <http://mesita.cz/node/3> [21.12.2009]

Prvním předsedou se stal Hišám Al Šiqáqi, funkci referenta pro kulturní a vnější vztahy zastával Muneeb Hasan, o účetnictví se staral Samír Al Asuli. Hlavním cílem v té době pro organizaci bylo postavení mešity.

V čele brněnské islámské nadace stojí od počátku Ing. Muneeb Hasan Alrawi, narozen v Iráku, v České republice však žije od osmdesátých let, kdy do naší země přijel studovat²²⁹.

11.2 Historie mešity

Zmíněná modlitebna v ulici Dobrovského se potýkala s nepříjemnostmi ze strany pronajímatele objektu, který přestal platit zálohy na vodu a elektřinu. Vzhledem k této situaci a nedůstojným podmínkám pro návštěvníky modlitebny, se ještě více upevnilo přesvědčení, že řešením této nevhodné situace bude zřízení nové vlastní modlitebny.

Velmi obtížně se hledal domek či menší vilka, a proto celou situaci vyřešil v březnu 1995 volný stavební pozemek o rozloze 250 m² ve Vídeňské ulici. Na tomto pozemku již byla rozestavěná stavba. Pozemek byl koupen z peněz, které byly získány prostřednictvím veřejné sbírky mezi muslimy. Také se zkoumalo, zda by tento pozemek svými parametry mohl být vhodný pro výstavbu mešity²³⁰.

Během jednání na stavebním úřadě se objevila různá stanoviska, která nebyla nakloněna stavbě mešity v Brně. Za zmínku stojí reakce nejmenovaného úředníka, který se zeptal Muneeba Hasana, který celou věc ohledně výstavby mešity zařizoval, proč by u nás měli povolovat stavbu mešity, když v muslimských zemích křesťanské kostely povoleny nejsou²³¹. Za nemalou zmínku, také stojí názory některých zastupitelů, kteří v souvislosti se stavbou mešity vyjadřovali, obavy z muslimského fundamentalismu²³², nárůstu přistěhovalectví a kriminality. Proti výstavbě mešity se dokonce objevily sepsané petici i demonstrace. Nakonec bylo povolení na výstavbu mešity uděleno, ovšem mešita nesměla mít minaret.

²²⁹ Viz příloha č. 16

²³⁰ Mešita – arabsky masžid, je místem uctívání Boha, nemá nějakou specifickou podobu, ovšem všechny musí být orientované směrem K Mekce. Každý, kdo do ní vstoupí, si musí zout obuv a provést rituální očistu.

²³¹ <http://mesita.cz/node/3> [21.12.2009]

²³² Fundamentalismus – znamená přísný až nekompromisní důraz na určitých náboženských a politických principech, v tomto případě jsou z Koránu účelově vybraná témata a symboly, na které je kladen velký důraz

Mešita měla být podle plánů jednoduchá, prostá a světlá. Měla mít dokonce i skleněnou kopuli, od té se však ustoupilo z finančních a praktických důvodů. Místo kopule je na střeše mešity několik malých vypoulených oken, interiér stavby napodobuje islámský orientální styl s oblouky a sloupy. Mešita je členěna na několik menších prostor, samozřejmě největší část zaujímá samotná modlitební místnost. V přední části je zázemí vedení Islámské nadace, dále je tam místnost sloužící jako učebna. Chodbička propojuje prostor od vchodu do mešity až k modlitební místnosti, v ní je možné si nechat obuv i odložit svrchní oděv, dále také slouží k uložení materiálů, které se týkají islámské problematiky, kultury aj. Modlitební místnost je dominantou celé budovy, zemi pokrývá koberec s orientálními motivy, vpravo od vchodu jsou po celé délce stěny knihovny s islámskou tematikou, na přední stěně je arabská kaligrafie, pod ní vedle mihrábu²³³ je vyvýšené místo pro přednášejícího. V zadní části se nachází druhý vstup do mešity, převážně určen pro ženy, dále sociální zařízení a také vstup na galerii, která je určena pro ženy a děti. Galerie slouží nejen k vykonávání modliteb, ale také je tam část vyhrazena jako herna pro děti a jejich matky.

Stavba mešity začala v červenci 1997 a byla dokončena a slavnostně otevřena 2. července 1998. Slavnostního otevření se zúčastnili radní, politici města Brna, lidé z ministerstva kultury a z diplomatických kruhů, dále byli také přítomni představitelé židovské obce, a pravoslavné církve. Muslimy reprezentoval profesor Mohamed Ali Šilhavý²³⁴.

²³³ Mihráb - výklenek, který určuje modlitební směr k Mekce

²³⁴ <http://mesita.cz/node/3> [21.12.2009]

11.3 Stanovy muslimské obce

Všeobecná ustanovení²³⁵ v sobě zahrnují základní předpoklady a podmínky členů muslimské obce, a rovněž jsou v nich zahrnuty základní údaje.

1. Muslimská obec v Brně (dále jen MOB) je náboženskou společností sdružující muslimy, kteří nejsou příslušníky jiných církví nebo náboženských společností nebo jiné muslimské obce sdružené v Ústředí muslimských obcí a jsou příslušnými orgány MOB přijati. Oficiální název organizace je Muslimská obec v Brně.

2. Muslimská obec v Brně je členem Ústředí muslimských obcí (dále UMO), jehož činnost upravují samotné stanovy. MOB má samostatnou právní subjektivitu podle zákona 3/2002 Sb. v platném znění²³⁶. Stanovy MOB nesmějí být v rozporu se stanovami UMO.

3. Územní působnost MOB je vymezena na následující kraje: Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Moravskoslezský a Zlínský. Územní působnost může být upřesněna Radou UMO

4. Sídlem MOB je Vídeňská 38a, 639 00 Brno.

5. MOB může vyvíjet podnikatelskou činnost, a to přímo nebo prostřednictvím jí ustanovených právnických osob.

²³⁵ <http://www.umocr.cz/stanovymob.pdf> [3.1.2010]

²³⁶ Od ledna 2002 platí nový zákon 3/2002 Sb., který umožňuje snadnější registraci muslimské obce, ovšem jen jako právnické osoby bez dalších práv a možností k činnosti (tzv. první stupeň registrace, který kromě kvalitativních podmínek požaduje počet 300 podpisů). Na plnoprávnou registraci (získání tzv. zvláštních práv) by MO museli čekat deset let od jejich schválení v prvním stupni registrace a předložit kromě splnění jiných podmínek i zhruba 10 000 podpisů věřících žijících v České republice (1 promile z celkového počtu obyvatel podle posledního sčítání lidu). Tyto podmínky jsou pro MO v ČR ještě na dlouhou dobu velmi těžce splnitelné a také těžce akceptovatelné. Druhá možnost, jak získat tzv. zvláštní práva, která má v současné době v ČR celkem 21 církví a náboženských společností, registrovaných téměř výhradně před rokem 1989, je požádat vládu o udělení výjimky.

6. Cíle a poslání MOB :

- Pomáhat všem muslimům podle možností obce, zřizovat a vydržovat školy, zdravotnické a dobročinné instituce, pomáhat všude tam, kde to bude sloužit k rozvoji života muslimské komunity podle islámských zásad.
- Prohlubovat přátelské vztahy a kontakty mezi muslimy na území České republiky a se souvěrci, žijící mimo její hranice.
- Podporovat přátelské vztahy mezi Českou republikou a muslimskými zeměmi
- Poskytovat objektivní informace o islámu a jeho učení.
- Prohlubovat dialog mezi různými náboženskými uskupeními a dosáhnout vzájemného respektu, tolerance a přátelských vztahů.
- Budovat muslimské modlitebny všude tam, kde se ukáže potřeba.
- Shromažďovat prostředky pro výstavbu a provoz mešit a modliteben, pro zajištění muslimské stravy a pro další aktivity vedoucí k naplňování poslání Ústředí muslimské obcí.
- Bránit muslimskou pospolitost proti všem projevům rasismu, xenofobie, islamofobie²³⁷ či jakékoliv jiné diskriminace.
- vést evidenci členů obce, a to pouze pro svou vnitřní potřebu.
- Pomáhat při zajištění pohřbu zemřelých muslimů podle islámských zásad.
- V okruhové působnosti pečovat o muslimské hřbitovy.
- Vydávat periodické i neperiodické publikace o islámu.

7. Činnost Mob je financována z:

- Členských příspěvků, pokud jsou stanoveny.
- Dotací
- Darů, dědictví, a jiných dobrovolných příspěvků od fyzických i právnických osob z tuzemska i ze zahraničí.
- Prodeje a pronájmu movitého i nemovitého majetku.
- Příjmu z pořádání vzdělávacích, kulturních, společenských a rekreačních akcí.
- Příspěvků z rozpočtu MOB.
- Podnikatelské činnosti.
- Dalšíh příjmů.

²³⁷ Islamofobie – výraz pro obavu z rozšiřování islámského vlivu a celkově z prvků islámského náboženství, v anglosaských zemích se začal používat až po roce 1998

Jednacím jazykem na schůzích a jednáních je čeština, v případě potřeby je v průběhu jednání překládána do jiného jazyka tlumočnickem.

11.4 Charitativní a osvětová činnost

Charitativní činnost

Muslimská obec v Brně se v dřívějších letech věnovala pomoci uprchlickým táborům, kde se podílela na organizaci besídek pro děti uprchlíků a to zvláště v dobách náboženských svátků. Spolupracovala s tábory V Zastávce u Brna, Zbýšově u Brna a Pasohlávkách²³⁸.

Součástí charitativní činnosti je také instituce almužny, která je v islámské kultuře neodmyslitelnou součástí běžného života. Z rozhovoru s představitelem muslimské obce v Brně Ing. Muneebem Hasanem Al – Rawim jsem se dozvěděla, že muslimská obec v Brně (MOB) nemá stanovenou přesnou částku almužny, vše je činěno z dobrovolné vůle návštěvníků mešity. Ti mají možnost přispět do dvou kasiček umístěných v mešitě. Jedním z důvodů, proč MOB nestanovila určitou částku, je podmíněno situací, kdy rodiny žijící v České republice posílají peníze přímo do zemí, kde mají zbytek rodinných příslušníků a finanční pomoc jim pomáhá vyrovnat se se složitou situací v rodné zemi. Muneeb Hasan také zmínil, že MOB nemá k dispozici přesný počet muslimů žijící v České republice, od kterých by se dala vybírat náboženská daň – zakát, proto je tato forma dobročinnosti – dobrovolná almužna – sadaqa ponechána na vlastním úsudku muslimů.

Osvětová činnost

K pravidelným aktivitám muslimské obce patří páteční kázání, pondělky jsou věnované lekcím výuky Islámské věrouky – *Aqída* pro dospělé, kdy jsou dva kurzy – pro začátečníky a pokročilé a výuka probíhá v českém jazyce. Středy sebou nesou lekce islámské právní vědy – *Fiqh* taktéž ve dvou úrovních – pro začátečníky a pokročilé, jsou také přednášeny v českém jazyce²³⁹. Denně je mešita otevřena a přístupná nejen věřícím, ale i široké veřejnosti. Muslimské ženy s dětmi mají možnost návštěvy dětského koutku.

²³⁸ KLAPETEK, M. *Sociální projekty muslimských organizací v ČR*. Sociální práce, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2008

²³⁹ <http://infomuslim.euweb.cz/akce.htm> [6.1.2009]

Pro děti je připravena bohatá škála programů. Od pondělí do pátku od 14 hod. do 17 hod. organizovány lekce *Recitace a učení Koránu pro děti z paměti*, preferuje se individuální přístup k žákům. Každé úterý je takzvané *Odpolední dovádění* také od 14hod do 17hod. Každou první sobotu od 14ho probíhá *Promítání filmů*. Každou třetí sobotu v měsíci je *Soutěž v recitování Koránu*, která je zakončena oslavou²⁴⁰.

Novinkou v brněnské mešitě se stala od ledna 2010 kancelář pro ženy, která je v prvním patře vedle dětského koutku. Kancelář má úřední hodiny pondělí – pátek od 14hod do 17hod. Kancelář plní několik funkcí²⁴¹:

- informační činnost pro ženy a děti
- zprostředkování kontaktů - na manikérky, kadeřnice, na organizace pomáhající s integrací cizinců, na doktory provádějícího obřízku, na kurzy češtiny pro cizince a jiné
- pomoc v různých oblastech – novým muslimkám se začleněním do komunity, charity, rodinné záležitosti a jiné

Islámská nadace se věnuje správě mešity, pořádání přednášek pro širokou veřejnost například pro základní a střední školy, dále přednášek či diskusí na odborná témata: *Lidé mešit (beseda z cyklu ,cesty“)*, *Pozice Islámu v České republice a budoucí vývoj*²⁴². Přednášky jsou vedeny odborníky na dané téma a přednášející tuto činnost z velké míry konají bez nároku na financí odměnu, jak nám sdělil Muneeb Hasan Alrawi, jenž sám aktivně provozuje osvětovou činnost na školách a jiných akcích.

V prostorách mešity, která je otevřena pro veřejnost, je možnost studovat odbornou islámskou literaturu v arabštině i češtině, která je majetkem obce. Tímto způsobem se plní vzdělávací funkce. Dále nadace ochotně poskytuje soukromé konzultace o islámské víře soukromým osobám, ale i středoškolským a vysokoškolským studentům. Islámská nadace se také spolupodílí s Islámskou nadací v Praze na spravování společného webu (<http://www.islamweb.cz>).

Publikační činnost české muslimské komunity plní dvojí funkci. Ve vztahu k muslimům (zejména českým konvertitům) představuje velmi cenné podklady pro

²⁴⁰ <http://infomuslim.euweb.cz/akce.htm> [6.1.2009]

²⁴¹ <http://infomuslim.euweb.cz/nastenka.htm> [15.2.2009]

²⁴² Tato přednáška se konala 29. 10. 2009 na filozofické fakultě Masarykovy Univerzity, za účasti odborníků – Doc. Dušan Lužný, Dr. Daniel Topinka, Ing. Muneeb Hasan Alrawi, Ing. Stanislav Javora a diskusi vedl Ing. Rostislav Tesař

jejich sebevzdělání v náboženských otázkách, neboť literaturu o islámu psanou z muslimských pozic lze na českém knižním trhu vidět velmi ojediněle²⁴³. Islámská nadace v Brně vydala několik svých vlastních publikací, které slouží k rozšíření obzorů o tématické islámského nahlížení na různé otázky běžného života například: *Korán, Sunna a vědecké poznatky*, ale i seznamují s životem Muhammada – *Muhammad posel boží, Čtyřicet výroků proroka Mohameda* aj. Nemalou částí osvětové činnosti jsou také publikované reakce představitelů muslimské obce na různé aktuální články v českých periodikách, kdy se snaží reagovat na témata s různými předsudky o islámu, prvky xenofobie nebo dokonce islamofobie, desinterpretacemi témat apod.

V otázce islamofobie se členové Islámské nadace v Brně spojili se členy Libertas Independent Agency a vypracovali projekt *Zpráva o islamofobii v České republice za rok 2005*. Ten se přímo zabývá islamofobií jako jevem, který je aktuální v přístupu české společnosti k muslimům žijícími mezi nimi. Zaměřili se na islamofobii v různých formách: *latentní islamofobie, politické islamofobie, intelektuální islamofobie, a lobystické islamofobie*. Jednotlivé typy rozebírají na konkrétních projevech a vyjadřují své postoje k tomuto závažnému jevu. Také konkrétně zmiňují články, internetové zdroje, publikace i osoby, které se zabírají kritikou islámu. Celá publikace se snaží o rozpoznání souvislostí mezi jednotlivými prvky a nalezení objektivního stanoviska k tématu.

²⁴³ MENDEL, M. *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

12 SPECIFIKA VZDĚLÁNÍ A VÝCHOVY V ISLÁMSKÉ KULTUŘE

Islámská kultura má daleké tradice v touze po vzdělání a nesmírně pestré spektrum témat, která se týkají výchovy. Vzhledem k tomu, že nejen vzdělání ale i výchova jsou vzájemně propojeny s náboženstvím, nastíníme si pouze stěžejní body v jednotlivých oblastech, na které je kladen důraz, a jsou typické pro muslimské komunity.

12.1 Výchova v rodině

Rodina je v muslimské společnosti stěžejní. Jsou v ní zahrnuty prvky kolektivismu, rodové příslušnosti a není opomenut princip jednoty, hanby a cti. Jedinec musí jednat tak, aby nepoškodil jméno rodiny, brát ohledy na druhé, pomáhat druhým, zkrátka si uvědomovat pevná pouta. Islám je systémem sociálním, ale také dbá na potřeby jednotlivce, které však sebou nesou břímě odpovědnosti²⁴⁴.

Vztah rodiče a dítěte

Dítě je v islámu radostí a pýchou pro své rodiče, kteří musí dbát na správnou výchovu a formování jeho osobnosti, neboť oni jsou těmi, kdo jim dává vzor do života a nastoluje u nich vědomí hodnot společnosti, ve které žijí.

Nezcizitelná práva dítěte²⁴⁵:

- Právo na život a stejné životní šance.
- Právo legitimacy – dítě má jen jednoho otce.
- Právo na socializaci, výchovu a péči.
- Právo na zodpovědnost rodičů (za dítě).
- Právo na soucit rodičů.

²⁴⁴ ŠABACKÁ, I., *Islám v českých zemích*, CENTER for MIGRATION STUDIES, 2009

²⁴⁵ HAMMUDA, A., *Zaostřeno na islám*, Brno: Ústředí muslimských náboženských obcí v Československu, 1992

Práva rodičů²⁴⁶:

- Právo na úctu a poslušnost svých dětí.
- Děti jsou povinné rodičům poskytovat podporu a výživu.
- Děti musí rodičům vždy pomoci – je to také náboženská povinnost.

Vybraná pravidla ve výchově dle sunny²⁴⁷

Děti jsou vychovávány a učeny věcem, které se svým způsobem v určitých oblastech neliší od evropské výchovy. Musíme však podotknout, že v určitých otázkách islámské výchovy jde vidět daleko větší důraz na základní pravidla chování, která se musí dodržovat. Jen v oblasti pozdravů, jsou rozdíly ve zdravení žen, skupinky žen, mužů apod. V sunně nalezneme veškerá pravidla chování od úsměvu a podání ruky až po nesprávné způsoby a činy, které jsou následovány hodnocením a doplněny sůrami z Koránu. Zajímavá je pasáž o tom, jak se má dítě chovat k matce, ta říká, že matka si zaslouží ze všech lidí nejvíce dobrého chování. Matka má přednost před otcem, a to až třikrát, až potom je otec, číslovka třikrát se odvíjí od tří fází, které zažije: průběh těhotenství, porod a období kojení. Dále muslimové své děti nabádají k chování, které je v souladu s morálními zásadami a lidskými právy.

V islámské výchově má hlavní slovo matka, ovšem je jistý rozdíl mezi výchovou syna a dcery, neboť na výchovu syna od sedmi let dohlíží otec. Děti jsou vychovávány širokou rodinou. Jméno dítěte by mu mělo být dáno nejpozději sedmého dne po narození. Pro ženu je, důležité dát muži syna, neboť tak zajistí pokračování rodu po mužské linii, zároveň má zaručenou úctu. Má rovněž právo zasahovat do života svého syna, od kterého v budoucnosti očekává pozornost a od snachy pokoru. Dítě je vychováváno kromě matky všemi ženami v rodině, ale i mužská část dítě zahrnuje přízní. Bývá také zvykem, že jsou děti vychovávány v ženském křídle, tento způsob přetrvává již po staletí. Dítě, které studuje, má velkou podporu rodiny, za kterou je vděčné po celý svůj život. Tento typ rodinného uskupení zaručuje nejen druh bezpečí a ochrany, ale také jistá omezení²⁴⁸.

²⁴⁶ HAMMUDAH, A., *Zaostřeno na islám*, Brno:Ústředí muslimských náboženských obcí v Československu, 1992

²⁴⁷ *Sunna, o chování proroka Muhammada s komentáři*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2006

²⁴⁸ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha:Panorama, 1990

Samozřejmě celá oblast výchovy je ovlivněna demograficky, kulturně, politicky, a také velkou roli hraje postavení rodiny v komunitě, včetně její prestiže, finanční situace atd. Je logické, že se bude lišit výchova dítěte v africké rodině v poušti, oproti výchově v rodině bohatého podnikatele v Saúdské Arábii, nemůžeme proto sumarizovat výchovu jako takovou. V islámu je také kladen důraz na zodpovědnost, který se však opírá o laskavost a zájem o druhé. Povinnost pomáhat blízkým je rozšířena kromě rodiny na velmi širokou oblast osob, která v podstatě zahrnuje všechny živé bytosti, a nejsou opomenuta ani zvířata. Islámská víra nabádá k učení dětí od mala takzvanému systému vyšší morálky, kdy je podstatnou v tomto přesvědčení vyrůstat a osvojit si žádoucí chování²⁴⁹.

12.2 Instituce vzdělání

V muslimském světě je vzdělanost velmi široké téma, neboť vše se odvíjí od státu, ve kterém systém školství a vzdělanost jako takovou, budeme zkoumat a posuzovat. Musíme si uvědomit, že mezi muslimské státy patří bohaté Arabské emiráty, ale i chudé země v Africe, které nemají prostředky pro zachování alespoň základních potřeb natož vybudované školy.

Islámští myslitelé si dali velmi záležet na systému vzdělávání a také na klasifikaci vědních oborů. Mnoho učenců vytvářelo různé třídění věd do systémů²⁵⁰, jedna z nejstarších klasifikací pochází již z období roku 977 a vytvořil ji al-Chwarizmi. Ten rozdělil vědy na původní muslimské: náboženské obory, gramatika, básnictví, ale i státní správa, druhým typem věd byly obory, jež vycházely z překladů děl antických, perských a indických. Mezi tento typ vědního oboru patřily obory filosofie, logiky, mechaniky, matematiky či alchymie. Druhý významný systém ve vzdělávání vytvořil teoretik právníké zahirijské školy Ibn Hazm, který ovšem nezahrnuje vědy „pochybné“ mezi které dle něj patřily například muzika a filozofie.

²⁴⁹ *Co jest islám*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2003

²⁵⁰ systémy čerpány z internetového zdroje: <http://svazmuslim.cz/node5> [9.1.2010]

Tento systém obecného vzdělání byl rozdělen na plán studií:

I. Základních

- znalost čtení a psaní, učení se Koránu z paměti

II. Středních

- gramatika a básnictví, matematika a euklidovská geometrie, astronomie, logika, botanika, zoologie, etnologie, historie

III. Vyšších

- vědy o Koránu, vědy o sunně, právní věda, věrouka

Tento zjednodušený systém a způsob kategorizování věd byl později nahrazen složitými systémy. V těchto kategoriích byly podrobně klasifikovány obory s veškerými podrobnostmi, dílčími disciplínami a vzájemnými vztahy mezi nimi.

Moderní členění nauk a vědních systému, probíhá dle souvislosti k islámskému náboženskému systému na tyto kategorie:

1) Náboženské nauky

- věrouka, výklad Koránu, recitace Koránu a jeho pamatování, nauka o hadíthu, islámská právní metodologie a islámská právní věda

2) Nauky pomocné, potřebné a využívané náboženskými disciplínami

- lingvistika, etymologie, gramatika a příbuzné filologické obory, historie, logika, antropologie, etnologie, etika, estetika

3) Ostatní humanitní obory

- psychologie, sociologie a ekonomie

4) přírodní a technické obory

- matematické obory, fyzika, technické obory, astronomie, chemie, biologické vědy a medicína

Tradiční instituce islámského vzdělání²⁵¹

- Kuttáb - základní škola, děti se učí Korán, náboženské praktiky, gramatiku a matematiku, pod vedením učitele *mu'allim*
- Madrasa – odborná škola náboženství, studium trvá pět let, děti jsou vedeny *ma'allimem* nebo šejchem, dříve se v nich vyučovaly všechny předměty a byly zřizované při mešitách
- Závija – vzdělávací a meditační centra, která spravují členové sofijského řádu

Uvedené typy škol lze najít v mnoha zemích. Rozdíl nastává ve veřejných školách, kde se náboženství nevyučuje. Dalším typem instituce jsou univerzity, které mají počátky již v 10. století, kdy se vzdělání přesunulo do státního systému. Na univerzitách se vyučovaly všechny vědní obory, a také byly vydávány různé druhy publikací: naučné knihy, populární a odborné publikace, poslední typem byly ryze specializované tituly²⁵². Specifické je studium teologie, které probíhá po dobu čtyř let v mešitách, které zároveň plní funkci univerzit nebo na státních fakultách²⁵³.

V islámských zemích můžeme nalézt také pre-primární vzdělávání, samozřejmě v jiné rovině. Uvedeme si dva příklady mateřských škol, abychom si utvořili představu a pochopili rozdílnosti a možnosti dané země²⁵⁴. První zemí je Afgánistán, ve kterém se mateřská škola nazývá *kudakistan*, slovo je složeno ze dvou částí *kudak* – dítě a *stan* – prostředek. V Afgánistánu probíhají programy ECD, které kladou důraz na potřeby dítěte od narození do 6 let věku. Tyto programy pomáhají rodinám zajistit pevný a zdravý základ pro dítě, neboť dle studií umírá až jedna pětina dětí před dosažením 5 – ti let, trpí nemocí a silnou podvýživou. To vše znemožňuje zdravý vývoj a tím i správné sociální a vzdělávací návyky což se posléze odráží na výsledcích ve škole. Tyto programy jsou zavedeny relativně krátce. Mateřské školy navazují na sovětský model pre-primárního vzdělávání, první školky vznikaly po roce 1980 a spadaly pod ministerstvo práce a sociálních věcí. Během roku 1990 jejich počet dosáhl vrcholného čísla 270, zařízení byla většinou zřizována ve městech. Zlom nastal v době občanské války a za vlády Tálibanu počet Mateřských

²⁵¹ REEBER, M., *Islám, malá moderní encyklopedie*, Brno: KMa s.r.o., 2008

²⁵² <http://svazmuslim.cz/node5> [9.1.2010]

²⁵³ REEBER, M., *Islám, malá moderní encyklopedie*, Brno: KMa s.r.o., 2008

²⁵⁴ informace čerpány z internetového zdroje: <http://wikipedia.infostar.cz/k/ki/kindergarten.html> [9.1.2010]

škol prudce klesal. V současné době se afgánská politika nezabývá obdobím raného dětství, tudíž nejsou ani stanoveny instituce, které by zřizovaly tyto služby. Naproti tomu v Izraeli je systém mateřských škol na velmi dobré úrovni, podíl na této skutečnosti má vysoká zaměstnanost žen a povinnost docházky do mateřských škol od 5-ti let. Mateřské školy mají odborný personál se 4-letým výcvikem, děti se dělí do tří skupin, které se člení dle věku v rozmezí 3-6 let. Jakmile dítě dosáhne věku 5-6 let nastoupí do obecné školy. Je-li psychicky a kognitivně nevyspělé vrací se zpět do poslední věkové skupiny. Můžeme to přirovnat k našim „předškolákům“ a odkladu nástupu do školy.

Informace o procentuální úrovni gramotnosti, povinné školní docházky, počtu studentů ve vyšším vzdělání i jiné údaje v muslimských státech (= státech, kde je přes 50 % obyvatelstva hlásícího se k islámu) naleznete v přílohách číslo 20 – 22.

12.3 Právní školy

V současné době se v islámské sunnitské společnosti uznávají čtyři právní školy *madhaby*, které nesou název svých zakladatelů: málikovská, hanáfijská, šáfí'ovská a hanbalovská. Šíitský směr islámu vyznává dža'farovskou právní školu, pojmenovanou podle šestého imána²⁵⁵.

Prameny práva²⁵⁶:

- Korán - nejdůležitější zdroj
- Sunna - dává nám ponaučení hadíthy
- qijás - analogie, tím je míněno, že lze uplatnit výrok z Koránu nebo použít hadíth na podobný případ
- idžmá'c – konsensus či souhlas uznávaných právních autorit
- rá'j - osobní mínění
- idžtihád -úsilí o vlastní řešení
- istihsán - odstoupení od určitého způsobu řešení, za účelem řešení lepšího
- al-masálíh al-mursala – řešení ve prospěch veřejnosti (nesmí být v rozporu z šáfí'jkým výkladem
- al-'irf – právní zvyklosti

²⁵⁵ LUNDE, P., *Islám, víra, kultura, dějiny*, Praha: Knižní klub, 2004

²⁵⁶ BAHBOUB, CH., *Encyklopedie islámu*, Praha: Dar Ibn Rushd, 2008

- šarḥ man qablaná – tradice a zvyklosti předků
- výroky Muhammadových přátel

Korán a sunna jsou jako zdroje uznávány všemi školami, následné prameny jsou brány jako zdroj v různé míře.

Typy škol

1. Hanáfijská právní škola

Zakladatel školy Abú Hanífa byl právník íránského původu. Kládl důraz na vlastní úsudek, ale také v právním rozhodování je možný i *qijás*, a také volba vhodnější alternativy *istihsán*. Dle Hanífa je možné použít i právo zvykové. Tento směr se vyznačuje mírností a tolerancí k jinověrcům a analogickým způsobem uvažování. Hanáfijská právní škola se stala oficiálně uznávanou v Osmanské říši, v říši Velkých Mogulů. V dnešní době se k tomuto právnímu systému hlásí většina sunnitských muslimů v Sýrii, Iráku, Turecku, na Balkáně, Střední Asii, v Afgánistánu, ale také v Pákistánu a Indii²⁵⁷.

2. Málíkovská právní škola

Tato škola je pojmenovaná po Málíkovi ibn Anasovi, který byl *qádím* v Medíně. Je autorem nejstaršího právního kodexu *Muwatta*. Málík rozlišuje čtyři základní prameny práva: Korán, sunna, dále medinské zvykové právo a konsenzus právníků z Medíny. Tento způsob práva převládal v muslimském Španělsku. Dnes se praktikuje v Horním Egyptě, v Severní Africe (kromě Libye) a v části Afriky západní, v Súdánu, Kuvajtu, Bahrajnu²⁵⁸.

3. Šáfíovská právní škola

Muhammad b. Idrís aš-Šáfíí byl žákem obou předešlých škol. Jeho systém se vyznačuje metodologií, která spočívá v odvozování práva ze sunny. Podle něj se mohou používat jen hadíthy ze života Proroka, ale ne jeho druhů. Dále kodifikoval zásady právní vědy. Odmítá *qijás*, používaný hanáfijskou právní školou

²⁵⁷ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁵⁸ LUNDE, P., *Islám, víra, kultura, dějiny*, Praha: Knižní klub, 2004

a zdůrazňoval úlohu konsensu. Tento právní směr je používán v Dolním Egyptě, Palestině, východní Africe a Indonésii²⁵⁹.

4. Hanbalovská právní škola

Poslední právní škola se vyznačuje nejmenším počtem praktikujících a uznávajících muslimů, neboť je to fundamentalistický směr. Zakladatel Ahmad ibn Hanbal založil školu v Bagdádu, odmítal nejen qijás, ale také právo na vlastní úsudek, klade velký důraz na právní názory druhů Proroka. Tento směr silně ovlivňoval arabská místa od Egyptu až po Irák, a také má přímou spojitost s wahhábovskému hnutí a fundamentalismu jako takovému. Není proto překvapením, že dnes se tento právní systém objevuje v Saúdské Arábii a Kataru²⁶⁰.

K právnímu školskému zaměření se přímo vztahují funkce, kategorie hodnocených činů a odvětví práva.

Právnícké - náboženské funkce²⁶¹:

- *fukahá* - právní poradce v islámu, poskytuje názory na právnícké otázky
- *kádí* - odborný soudce
- *udúl* - notář
- *mudžtahid* - právník, který praktikuje idžtihád – metodologie racionalistické interpretace islámského práva

Právní systém hodnotí lidské činy do pěti kategorií²⁶²:

- 1) *fard* – povinnost, činy povinné podle Koránu a jejich zanedbání je hřích
- 2) *sunna* – zvyklost praxe dle hadíthů, při jejich porušení následuje pokárání
- 3) *muháb* – činy nezakázané ale ani nepřikázané
- 4) *makrúh* – činy, zavrženíhodné, ale nejsou trestné
- 5) *harám* – činy zakázané a tudíž trestné

²⁵⁹ LUNDE, P., *Islám, víra, kultura, dějiny*, Praha: Knižní klub, 2004

²⁶⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁶¹ REEBER, M., *Islám, malá moderní encyklopedie*, Brno: KMa s.r.o., 2008

²⁶² BAHBOUB, CH., *Encyklopedie islámu*, Praha: Dar Ibn Rushd, 2008

Odvětví islámského práva²⁶³:

- *akída* – dogmatické definice víry
- *adab* – konvence a zvyky
- *achlák* – etické principy
- *ibádát* – kultovní praktiky
- *mu'ámalát* – společenská pravidla

12.4 Vzdělání ve vybraných islámských zemích

Vzdělání v jednotlivých islámských zemích má svá specifika, která se opírají o životní úroveň, hospodářské možnosti, politický režim a také historický kontext. Uvedeme si alespoň zlomky jednotlivých států, kterými se vyznačují nebo odlišují od ostatních. Budeme vycházet z údajů v knize, Paula Lundeho *Islám, víra, kultura, dějiny*, z roku 2004.

Přestože Albánie leží na jihovýchodní části Jaderského moře, školský vzdělávací systém byl ovlivněn mnoha kulturami, Můžeme v něm zaznamenat prvky italské, čínské, ale i sovětské. Vzhledem k faktu, že země patří mezi chudší a prošla velkou hospodářskou krizí, i tak je tam zastoupeno vysoké školství, i když jen na osmi vysokých školách. Islámská republika Muaretánie, bývalá francouzská kolonie, má i v dnešní době více než polovinu negramotných obyvatel, avšak od roku 2000 se vývoj počtu v základním školství zvýšil oproti minulým rokům na chvályhodných 88%. Geograficky blízký Senegal se potýká s podobným problémem, který je zvláště u žen v oblasti gramotnosti alarmující, neboť pouze 23% žen umí číst! Demokratická republika Alžírsko se může pochlubit rostoucím počtem gramotného obyvatelstva, více než tři čtvrtiny dětí školou povinných do škol chodí, také stojí za zmínku, že od roku 1973 byla francouzština jako vyučovací jazyk omezena a nahradila ji arabštiny, lze to vysvětlit i získáním nezávislosti roku 1962 na Francii. Republika Mali, přestože má nízkou procentuální účast ve školní docházce, zavedla roku 2001 10 - ti letý program zaměřený na rozvoj ve vzdělání dívek. Egypt je známý svými univerzitami, které si získali uznání nejen v arabském světě. Jeho nejslavnější univerzita se jmenuje Al – Azhar, byla založena při mešitě v Káhiře roku 988 a je

²⁶³ REEBER, M., *Islám, malá moderní encyklopedie*, Brno: KMa s.r.o., 2008

nejstarší univerzitou na světě²⁶⁴. Republika Súdán se vyznačuje islámským fundamentalismem, který se ve školství odráží ve dvou rovinách, první se objevuje v základním školství, kde je povinnost studovat dva roky islámské náboženství a druhá oblast se projevuje ve vysokém školství u mužů, kteří musí odsloužit rok v lidových milicích, pokud chtějí studovat. Ázerbájdžán, který prošel v polovině 90. let změnou ve školských osnovách, zejména v oblasti historie, může být hrdý na počet vysokých škol, zejména je vyhlášená Státní univerzita v Baku, kde studovalo mnoho významných postav v dějinách. Mezi nimi i geniální fyzik Lev Landau, který tam studoval 2 roky fyziku a chemii²⁶⁵. Turecká republika je představitelem zemí, které si zakládají na bezplatných státních školách. Školství je koncipováno dle evropských modelů, například na vysokých školách se počet žen pohybuje okolo čtvrtiny z celkového počtu²⁶⁶, na univerzitách převládají technické obory. Jordánské Hášimosvké království je specifické tím, že je umožněno stejné vzdělání chlapcům i dívkám. Libanonská republika patří v rámci gramotnosti k nejvyšším mezi arabskými zeměmi. Království Saúdské Arábie je ovlivněno Saúdy, kteří studovali v zahraničí, a tak silně motivují ke změnám ve školství. Ženy mají od 50. let 20. století stejné možnosti ve vzdělání jako muži. Přesvědčili jsme se o tom v únoru roku 2009, kdy byla králem Abdalláhem jmenovaná Núra Fajízová do funkce náměstkyně ministra školství, což se stalo vůbec poprvé, kdy ve vládě zasedla žena²⁶⁷. Stát Kuvajt je výjimečný svým systémem bezplatného vzdělání od mateřských škol až po univerzity. Na opačném konci měřítka se nachází republika Jemen se smutnými údaji, které se týkají 80% obyvatel, kteří nemají formální vzdělání a vysoké negramotnosti žen, jenž dosahuje 74%. Islámská republika Írán může být hrdá nejen na svých 36 univerzit, ale i na skutečnost, že od roku 2002 nemusí v Teheránu učitelky a studentky nosit povinně šátky. V Afgánistánu bylo školství velmi ovlivněno radikálním hnutím Táliban, které omezovalo vzdělávání žen až do roku 2001, kdy bylo Severní aliancí zrušeno omezení studia žen.

Tímto malým exkurzem do školství islámských zemí, jsme situaci pouze nastínili, ale i tak si lze povšimnout stoupající tendence k liberalizaci a demokratizace ve školské oblasti.

²⁶⁴ <http://egypt.liksoft.cz/al-azhar.php> [7.2.2010]

²⁶⁵ <http://www.quido.cz/osobnosti/landau.htm> [12.2.2010]

²⁶⁶ <http://novinyzslibcany.blog.cz/0701/turecko-skolstvi> [29.1.2010]

²⁶⁷ <http://blesk.cz/clanek/zpravy-zahranici/109852/v-saudskoarabske-vlade-je-prvni-zena.html> [15.1.2010]

13 SPECIFIKA POJETÍ SOCIÁLNÍ PRÁCE A POLITIKY V ISLÁMSKÉ KULTUŘE

Muslimská společnost je velmi specifická v pojetí sociálního zabezpečení a systému, jakým se stará o občany země. Základem všeho je rodina a její nezaměnitelná funkce, zachování morálních hodnot a etické zásady.

13.1 Rodinné právo

Rodinné právo představuje v islámském světě velmi podstatnou část práva „osobního statusu“, kdy se do této kategorie řadí také právo dědické. Tento typ označení se poprvé objevoval na konci 19. století v Egyptě, posléze se stal běžně užívaným, řadí se do kategorie spadající do náboženského práva šari‘a²⁶⁸. Rodinné právo upravuje definice a podmínky: manželství, rodiny, rozvodu, práv a povinností muže a ženy, ale také práva vztahující se k dětem. Samozřejmě výklad práva je základem, který je v situacích aplikován s ohledem na poměry daného státu či komunity, kdy se do něj promítají zvyklosti společenství.

Definice rodiny - dle publikace *Zaostřeno na islám*

„Rodina je lidská společenská skupina, jejíž členové jsou svázáni pokrevními anebo příbuzenskými pouty. Rodinné pouto obsahuje práva a povinnosti předepsané náboženstvím, prosazované právem a sledované členy této skupiny. Podle toho mají členové rodiny jistí společné závazky. Jde o závazky spojené s příslušenstvím k rodině a jejím zaopatřením, dědickým a rodinným právem, vztahem k mladé generaci, zabezpečením starých lidí a s úsilím pokračovat v existenci rodiny v míru.“²⁶⁹

Z uvedené definice můžeme vyvodit závěr, že islámská rodina je tvořena pokrevními pouty a manželskými svazky. Tím je také zřejmé, že různé jiné formy soužití, adopce a různé intimní vztahy nepovažují v islámském pojetí za rodinnou formu soužití. Islám si zakládá na pevnosti svazků v rodině a jejich morálním významu. Rodina je v muslimském světě patrilineární a patriarchální. Z toho je zcela zřejmé, že hlavní postavení má muž. Islámská rodina klade důraz na širší rodinné

²⁶⁸ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁶⁹ HAMMUDAH, A., *Zaostřeno na islám*, Brno: Ústředí muslimských náboženských obcí v Československu, 1992, str. 68

vazby oproti západnímu světu, kde je zcela běžná provázanost pouze v rámci nukleární rodiny.

Manželství

Manželství, je dle výkladu muslimských učenců opírajících se o výklad Koránu, pokládáno za společenský závazek, morální a náboženskou povinnost. Manželství se uzavírá smlouvou mezi budoucím ženichem a zákonným zástupcem *walí* nevěsty, kdy musí být přítomni dva svědci²⁷⁰. Před uzavřením smlouvy, probíhá namlouvací proces, na který se dbá především v tradičních rodinách, kdy sňatky zajišťují a domlouvají rodiče. V islámském zákonu je také stanoven povolený příbuzenský vztah, tím se myslí stupeň pokrevnosti, kdy se mohou uzavírat sňatky mezi takto spřízněnými osobami a také stanovuje příbuzenství a ženy, které jsou trvale zakázané *mahram*²⁷¹.

Korán určuje, které stupně příbuzenství a ženy jsou pro sňatek zakázané, pro představu uvedeme pár příkladů²⁷²:

- Vaše matky, vaše manželky, vaše dcery a vaše sestry, následně ženy z otcovy i matčiny strany (tety, neteře)
- Matky vašich žen a nevlastní dcery (které jsou ve vaší péči, či je žena, kterou jste si vzali, přivedla do manželství)
- Vaše kojné, manželky vašich synů

Překážkou ve sňatku může představovat také nižší původ ženicha oproti nevěstě. Dále je v islámu dána podmínka týkající se víry, ta dovoluje muslimům oženit se s muslimkou či ženou s křesťanským a židovským náboženstvím, naproti tomu žena může za manžela pojmout pouze muslima. Smlouva obsahuje výši daru *mahr*, který dává ženich otcovi nevěsty, nebo přímo nevěstě. U smlouvy je často přítomen úředník, který má na starost právní validitu dokumentu. Za zmínku stojí rozdíl v podepisování smlouvy u sunnitů a šiitů, neboť v sunnitském islámu smlouvu za nevěstu podepisuje její otec (opatrovník), zatímco šiité pokládají ženu za stejný právní subjekt rovný muži. Smlouva sama o sobě znamená velmi závazné pouto, které je pro řádného muslima až posvátné.

²⁷⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁷¹ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: PROSTOR, 1998

²⁷² KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

Práva a povinnosti²⁷³

Manželství s sebou nese mnoho nového, s tím souvisí nové role členů rodiny a jejich přijetí. Práva a povinnosti se odvíjejí od Koránu a pravidel šari'yy.

a) práva manželky – povinnosti manžela

Muž je povinen manželku plně zaopatřit, jeho povinností je s ní jednat, laskavě a spravedlivě, v tomto je zahrnuto i právo na určitou rozumnou životní úroveň (obydlí, odění, výživa - potraviny, právo na soukromí), manžel nesmí manželce způsobovat pocity nedůvěry, nesmí ji ubližovat a vystavovat dalším nepříjemnostem. Pokud ji nemiluje, má žena právo na uvolnění ze svazku, manželka také má právo nedoprovázet muže na cestách.

b) práva manžela – povinnosti manželky

Hlavní povinností manželky je starat se o blahobyt a pohodlí manžela. Nesmí ho zraňovat ani urážet, nesmí jej podvádět a svým chováním v něj vyvolávat nedůvěru, nesmí půjčovat manželovy peníze a ani jeho majetek, nesmí přijímat mužské návštěvy v domě bez vědomí manžela, manžel může ženě zakázat vycházení z domu.

Manželství může zaniknout několika způsoby:

- a) úmrtím
- b) rozvodem
- c) vykoupením se
- d) prohlášením soudce, že je sňatek neplatný
- e) zda jeden z manželství opustí islámskou víru

Rozvod neboli *taláq* je podle šari'yyjského právo nejčastěji v podobě zapuzení či propuštění ženy mužem. Rozvod má pět součástí: vyslovenou formuli, ženu, autoritu (která jej vykoná), úmysl a osobu, která ho vykoná. Zapuzení může být dle formulace konečné, ale také odvolatelné. Zapuzením muž ztrácí věno, které od něj žena dostala, rovněž veškeré šperky patří ženě. Rozvedená žena se nesmí vdát dříve,

²⁷³ HAMMUDAHA, A., *Zaostřeno na islám*, Brno: Ústředí muslimských náboženských obcí v Československu, 1992, str. 68

než uplyne tzv. čekací lhůta²⁷⁴, po kterou ji muž živí, ale má také nárok na dítě, které se v tomto období narodilo²⁷⁵. Na druhé straně v dnešní době má žena stejné právo na rozvod jako muž. Důvody, které lze použít, mohou být špatné zacházení manžela vzhledem k ní a dětmi, špatné zacházení ze strany rodiny manžela (jestliže tomu muž nezabrání). V Tunisku, Alžíru či Jemenu žena důvod udávat vůbec nemusí. V Egyptě by měla udat jeden ze tří důvodů – dlouhodobé zanedbání, hrubost, impotence. Dítě se svěřuje do péče ve většině zemí matce, také platí, že syn u ní zůstává do sedmého roku, potom je předán do péče otce, dívka zůstává u matky²⁷⁶.

Polygamie

Na úvod upřesníme pojem, protože jeho přesný výklad zní, že jde o typ manželství nebo pohlavní soužití jednoho pohlaví s více jedinci pohlaví opačného. Má dva typy polyandrii - mnohomužství a polygynii – mnohoženství. V islámském kontextu je povolena pouze polygynie. Korán muslimům povoluje mít až čtyři ženy, avšak za předpokladu, že všem zajistí stejné životní podmínky a budou ke všem přistupovat rovnocenně a spravedlivě. Žena má právo ve smlouvě uvést, že tento typ sňatku odmítá. V některých zemích, chce-li se muž znovu oženit, musí mít souhlas své první ženy. Ovšem v mnoha státech je polygynie chápána jako historický jev. V Turecku a Tunisku je oficiálně zakázaná, také je nepřípustná v některých sektách, V Sýrii je velmi výjimečná, nejčastěji se k ní přistupuje, když je první žena neplodná, aby nebyla odvržena, manžel se ožení znovu²⁷⁷. Vzhledem k tomuto tématu lze říci, že téma mnohoženství je spíše mediální bublina.

²⁷⁴ čekací lhůta – trvá tři měsíce, u těhotné ženy do porodu, během této doby může vzít muž ženu zpět, pokud formuli neodřikal třikrát

²⁷⁵ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁷⁶ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

²⁷⁷ ibid

13.2 Dědické právo

Vychází ze staro - arabských zvyklostí a je doplněno o dědická práva žen a dětí. Dědické právo se vyznačuje složitým určováním jednotlivých podílů příbuzných a jiných zůstavitelů. Díky tomuto složitému systému se v islámského právní vědě vyčlenila speciální část, která se věnuje povinnými podíly, které se určují pomocí aritmetických matematických vzorců. Tato věda, odvětví fiqhu, nese název *‘ilm al-farā’id*. Příbuzní a jiní dědicové tvoří celkem devět skupin, podle toho, do které určitý jedinec či skupina spadá, se nárokuje určitá část dědictví²⁷⁸. Musíme ovšem do toho všeho připojit fakt, že by se z dědictví měla maximálně jedna třetina odvézt na náboženské či dobročinné účely, pravidlo třetiny jako nejvyšší možné části se týká i odkázání podílu z dědictví cizí osobě²⁷⁹.

První zásadou při dědickém řízení je odečtení dluhů. Dále se dědictví dělí dle následujících pravidel²⁸⁰:

- synův jeho podíl je vždy dvojnásobkem podílu dcery
- manžel má právo na polovinu, jsou-li i děti vlastní či synovi, poté má nárok na čtvrtinu
- manželka dědí čtvrtinu, jsou-li děti, pak pouze osminu
- ostatní skupiny se týkají dalších příbuzenských a klientských vztahů

Klasická výtku při výkladu islámského dědického práva nastává v okamžiku nerovného rozdělení pozůstalosti mezi mužem a ženou. Ovšem musíme brát v potaz souvislosti s právy a povinnostmi, které má muž a žena. Často bývá opomenuta skutečnost, že muž finančně zajišťuje celou rodinu, a proto mnoho lidí nechápe větší podíl z celkové pozůstalosti, chápou to jako diskriminaci žen, ale ta část, která případně ženě, slouží výhradně pro její účely.

Závěť často obsahuje také vykonavatele, který za přítomnosti soudce, kádiho rozděluje pozůstalost. Významným prvkem jsou dobročinné nadace *waqf*, které byly založeny zemřelým během jeho života, a sloužily k podpoře škol, mešit, nemocnic

²⁷⁸ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁷⁹ CHARIF, B., a kol., *Encyklopedie islámu*, Praha: Dar Ibn Rushd, 2008

²⁸⁰ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

apod. V poslední době po smrti zakladatele, přešly pod správu státu, kde jsou přímo zbudovaná ministerstva waqfu²⁸¹.

Pohřební zvyklosti

Islám má přesná pravidla, která se týkají umírání, postupů při pohřbívání i konání smutečních obřadů. Umírající by měl, před smrtí otočit hlavu pomyslným směrem k Mekce a pronést modlitbu. Tělo je po smrti rituálně omyto, nesmí se balzamovat, ale může se použít vonná látka před uložením do bílého rubáše. Podle islámských pravidel by se mělo tělo pohřbít, co nejdříve po smrti, nejpozději do druhého dne, avšak nesmí se tak učinit po západu slunce. Pohřbu se účastní celá rodina a zpravidla i zástupci vesnice- komunity. Během průvodu k hřbitovu se pronášejí modlitby, recitace z Koránu. Před uložením do hrobu se mrtvému zašeptá do ucha šaháda, a tělo je v hrobě uloženo na bok směrem k Mekce²⁸².

Specifický rys v pohřebních rituálech můžeme vidět na posvátných místech šíitů v jižním Iráku, kdy se vypravují takzvané karavany mrtvých, které hromadně převezou těla na posvátná pohřebiště, kde jsou pohřbeni světci a jiní významní činitelé. Uložení tělo na místo světce dle tradic zkracuje dobu mezi smrtí a vzkříšením²⁸³

13.3 Etika a morálka

Islámská etika vznikala postupně a můžeme v ní nalézt odkazy staroarabských ctností, perského vlivu, ale také antické etiky, kdy byla do arabštiny překládána slavná díla Platóna, Aristotela, stoiků i Galénův spis *O mravnosti*, který se dochoval jen v arabském překladu. První souhrnný výklad etiky představoval spis od Ibn Qutajby *Prameny zpráv – Ujún al-achbár*²⁸⁴. Etické učení se samozřejmě odvíjí od morálních zásad zjevených v Koránu, které mohou v některých bodech připomínat desatero. Otázku etiky a morálky, se v islámském světě zabývají kromě teologů a filosofů, také právníci a byla vytvořena obsáhlá didaktická díla, která pojednávala o morálních a etických zásadách a využívala k tomu příběhy ze života muslimů.

²⁸¹ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

²⁸² DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: PROSTOR, 1998

²⁸³ TUREČEK, B., *Světla a stíny islámu*, Praha: Knižní klub, 2007

²⁸⁴ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006

Morální systém v islámské víře je založen na určitých univerzálních základních právech, od kterých se odvíjí chování a život muslima.

Čtyři základní pravidla morálního systému²⁸⁵:

- 1) Naše víra by měla být opravdová a upřímná.
- 2) Měli bychom být připraveni ukázat ji ve skutcích dobročinnosti k našim bližním.
- 3) Musíme být dobrými občany a podporovat společenské organizace.
- 4) Naše vlastní duše musí být pevná a za všech okolností neotřesená.

Tato měřítko ve společnosti určují, které činy a chování jsou považována za správné nebo špatné. Morální odpovědnost každého člověka se posuzuje nejen ve světském světě, ale každý se bude za své činy zodpovídat i vyšší Božské morálce. Je proto kladen důraz na upřímnost v jednání, citech i konání, neboť jen tak se chová muslim morálně a bez pokrytectví nejen vůči svému okolí, ale také vůči svému svědomí.

Lidská práva v Islámu

Otázka lidských práv v islámu bývá často předmětem kulturních a náboženských diskusí zejména v západním světě. Musíme si uvědomit, že i v našem státě jsou uznána základní lidská práva, přesto jsou jedinci, kteří na ně neberou ohled. Proto bychom si měli uvědomit, že otázka dodržování se nevztahuje globálně na náboženství či určitou společnost, ale vždy je subjektivní stránkou vypovídající o určitém člověku, společenském systému. Měli bychom si uvědomit, že lidská práva, která jsou ustanovena v islámské víře, jsou neměnná po dobu čtrnácti století, což samo o sobě vypovídá o pevných základech systému.

²⁸⁵ *Co jest islám*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2003

Systém práv v islámském náboženství²⁸⁶:

I. Základní lidská práva – tato práva jsou islámem zajištěna, každému člověku, bez rozdílu pohlaví, náboženství, či země původu

1. Právo na život
2. Právo na bezpečný život
3. Úcta k ženám
4. Právo na základní životní úroveň
5. Právo na svobodu
6. Právo na spravedlnost
7. Rovnost lidských bytostí
8. Právo spolupracovat a nespolupracovat

II. Práva občanů islámského státu – specifická práva pro muslimy

1. Bezpečí života a majetku
2. Ochrana cti
3. Nedotknutelnost a bezpečí soukromého života
4. Bezpečí osobní svobody
5. Právo na protest proti tyranii
6. Svoboda projevu
7. Svoboda sdružování
8. Svoboda svědomí a přesvědčení
9. Ochrana náboženského cítění
10. Právo na základní životní potřeby
11. Ochrana před neoprávněným vězením
12. Právo na základní životní potřeby
13. Rovnost před zákonem
14. Zákon se vztahuje i na vládcu
15. Právo vyvarovat se hříchu
16. Právo podílet se na státních záležitostech

²⁸⁶ HÝSEK, R., *Lidská práva v islámu*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2006

Maurice Bormans se ve své studii *Shody a rozdíly mezi Všeobecnou deklarací lidských práv a nedávnými islámskými deklaracemi lidských práv* zabývá určitými rysy, ve kterých se tyto listiny shodují nebo liší, a zpracovává to do kontextu s určitými zákonitostmi. Vzhledem ke skutečnosti, že zájem o lidská práva má stoupající tendenci nejen v západním, ale i muslimských státech, dokazuje fakt, že postupně vzniklo několik muslimských uskupení, která se přímo zaměřují na tuto oblast. Myslíme tím *Světový muslimský kongres* (World Muslim Congress), *Ligu arabských států* (League of Arab States), *Ligu muslimského světa* (Muslim World League) a *Organizace islámské konference* (Organization of the Islamic Conference). Následovala setkání mezi oběma stranami a výsledkem bylo zveřejnění Univerzální muslimské deklarace lidských práv v září 1981 *Islámskou radou Evropy* (se sídlem v Londýně), předcházelo tomu představení návrhu Všeobecné islámské deklarace 12. dubna 1980 a následovala Islámská ústava z prosince 1983. Celkový projekt byl završen 4. srpna 1990 Všeobecnou deklarací lidských práv v Islámu²⁸⁷.

Federace islámských organizací v Evropě (FIOE) začala v roce 2000 jednat ohledně Charty evropských muslimů, která měla přispět ke snadnější integraci muslimů do evropské společnosti v rámci občanského soužití, a také by obsahovala všeobecné zásady, které by usnadnily pochopení islámské víry. Byl ustaven výbor, který pracoval na zhotovení charty, ta byla předložena v lednu 2002 v Bruselu, představitelům islámských institucí, které se měly zúčastnit na tomto dokumentu svými podmíněnými návrhy. Konečná verze byla podepsaná muslimskými organizacemi z 28 evropských států. Cílem Charty je vzájemné pochopení a respektování evropské a muslimské kultury, definice určitých zásad pro společné soužití a ukázat možnost vzájemné spolupráce²⁸⁸.

Nemalým problémem v této otázce lidských práv je rozdílnost mezi muslimskými organizacemi a jinými skupinami, které kladou rozdílný důraz v otázce toho, co je psáno v Koránu a na skutečnosti, které se odvíjejí od islámského práva. Ovšem vzhledem k situaci je velmi pozitivní fakt, že islámské státy spolupracují s organizacemi, které se věnují otázce lidských práv a snaží se najít společný směr, který by mohl vést v budoucnosti k určitému typu konsensu a rovnováhy.

²⁸⁷ BORRMANS, M., *Islám v českých zemích*, CENTER for MIGRATION STUDIES, 2009

²⁸⁸ <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2005120101> [10.1.2010]

13.4 Charita

Islámská charita *waqfa* má v muslimských zemích velmi významnou funkci, která se odráží nejen v životě soukromém, ale i politickém a náboženském. Různé nabádání k charitativním činům lze najít v Koránu. Pět pilířů obsahuje zakát, a například v sunně, Prorok nabádá, aby ten, kdo byl Alláhem obdařen bohatstvím, měl by ho užít správným způsobem, také pokud tak někdo učiní, je lépe dávat skrytě a bez očekávání díky²⁸⁹. Zakát i sadaqa jsou určitým výrazem zbožnosti, přispívají do charitativních organizací, které tak mohou pomoci v oblastech vysoké chudoby a válečných konfliktů, rodinám obětí přírodních katastrof, ale jsou také posílány do zahraničí a finance slouží i k misijní činnosti a na podporu náboženství. Příjmy z charity jsou důležitou složkou ekonomiky muslimských států, přestože neexistují přesná zpracování dat, a tak nelze říci, kolika procenty se podílejí na ekonomice jednotlivých států²⁹⁰. Islámské charitativní organizace v muslimských státech plní i jinou velice prospěšnou činnost. Jsou zdrojem financí pro zřizování škol, nemocnic a kulturních center. Charity také pořádají různé zájmové činnosti, hrají důležitou roli při budování programů, které slouží k potírání chudoby²⁹¹. Ovšem, i zde můžeme hovořit o tom, že organizace jsou mnohdy zneužívány pro činnost organizovaného zločinu. U některých charitativních společenství je průkazně dokázáno spojení s teroristickými skupinami. Také v těchto zařízeních podporovaných určitými spolky lze vidět ideové zaměření například ve školství či zájmových činnostech. Dvojitá činnost neohrozila, s ohledem na sociální jistoty, vliv některých organizací. Přes skutečnost, že mají spojitost s radikálními skupinami, získaly oblíbenost nejen u obyvatelstva, a rovněž mají významný vliv v oblasti politické sféry.

Islámská charita má hluboké kořeny v historii muslimského světa, zřizovala madrasy, podporovala výstavbu mešit, knihoven, provozovala nemocnice a ubytovací zařízení, která sloužila poutníkům, ale také *imarety*, což byly veřejné kuchyně. Musíme si uvědomit, silný sociální i vzdělávací aspekt charitativní činnosti.

²⁸⁹ *Sunna, o chování proroka Muhammada s komentáři*, Praha: Islámská nadace v Praze, 2006

²⁹⁰ http://mzv.cz/public/8/95/f0/390654_212638_zkracena_verze_studie.pdf [20.12.2009]

²⁹¹ BERÁNEK, O., ŤUPEK, P., *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

Muslimské ženy hrály významnou roli v této oblasti. V moderní době je to chápáno i jako jistý druh emancipace, neboť ženy organizují a poskytují službu²⁹².

Typy dobročinnosti:

- *sadaqa* – povinná i nepovinná almužna
- *zakát* – povinná almužna, ale také náboženská daň, viz. kapitola 7.5

Zákonodárství zakátu umožňuje uplatňování sociální solidarity²⁹³:

- 1) Zákonodárství státu
- 2) Zákonodárství sociální solidarity ukládající daně potřebné k ustavení sociální rovnováhy
- 3) Zákonodárství upravující veřejné výdaje ukládáním daní pro zlepšení veřejně prospěšných služeb
- 4) Zákonodárství upravující znárodnění důležitých přírodních zdrojů (vody, porostů a energie)
- 5) Zákonodárství o úrocích a prostředcích k uhrazení schodků tím, že bude v případě potřeby odňat přebytek majetku velkých kapitalistů

Musíme si přiznat, že zakát má velmi dobře stanovené principy, které obsahují základní typy potřeb, přičemž způsob zakátu se uplatňuje i na velmi bohaté. Ovšem ty, kteří jsou finančně velmi dobře zajištěni a jsou dobrými muslimy, nemusí nikdo nutit, neboť dary jsou určitou formou prestiže.

Jak jsme se již zmínili, charitativní činností se zabývají i politická hnutí mnohdy s teroristickou činností. V kapitole 6.3 jsme si představili tři velké skupiny a zajímali jsme se o jejich aktivity v rámci džihádu. V následujícím textu si je představíme z pohledu druhé stránky věci, té dobročinné, ale ne vždy čistě korektní.

Hizballáh

Hnutí je spojováno s Íránem a složkami, které v něm působily. Íránský režim se po revoluci v roce 1979 postavil na dvou základních bodech. První částí byly vojenské gardy *pásdarán* a charitativní organizace *bonjádý*, ty zastupují druhou nestátní část, která je podřízena přímo vůdci. Bonjádý byly specifické konfiskací majetky, který

²⁹² BERÁNEK, O., ŽUPEK, P., *Dvojí tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

²⁹³ KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu*, Praha: Vyšehrad, 2006, str. 106

patřil opozici revoluce, ale také zabraly majetky patřící stávajícím organizacím a náboženským waqfím. Získané statky byly použity nejen k charitativní, ale i politické činnosti, část byla vynaložena k šíření ideologie, do této skupiny se řadil i libanonský Hizballáh²⁹⁴, kterému jsou poskytovány více než štědré příspěvky, ale také politická ochrana. Druhá iránská organizace, která podporovala hnutí Hizballáhu, byla *Nadace mučedníků*. Tato organizace byla v roce 2007 ministerstvem financí USA označena za teroristickou skupinu, která nejenže sponzoruje libanonský Hizballáh, ale také palestinský Hamás. *Džihád al – biná* neboli džihád výstavby, je pobočka Hizballáhu, která kromě vlastní výstavby, poskytuje také levné bydlení a v dobách humanitární krize zasáhla pozitivními činy pro zmírnění jejích dopadů. Nadace jsou soběstačné díky náboženským daním, almužnám, darům, ale i odpustkům. Samozřejmě jejich politika obsahuje agitační protiamerickou a protisionistickou problematiku, ovšem vzhledem k sociálním jistotám, které nabízí, se stala velice populární pro voliče, jejichž počet stoupá²⁹⁵. Závěrem bychom měli zmínit, že toto hnutí je silně pro - šíitské a rodiny, které nepodporují danou ideologii, jsou vyloučeny ze sociální či jiné pomoci.

AL – Qá'ida

Počátek této kontroverzní organizace sahá až do roku 1984, kdy Abdalláh Azzám spolu s Ussámou ibn Ládinem založili v Pešávaru *Úřad služeb arabským mudžáhidům*. Azzám zúročil své zkušenosti, neboť byl v čele pešávarské pobočky *Svazu islámského světa*, jejímž úkolem bylo řízení charitativních aktivit islámských humanitárních složek. Šířili protisovětskou afgánský džihád a shromažďovali prostředky k odboji. Finance jim byly poskytovány z více směrů, od saúdské vlády, pomocí výběru almužen, darům bohatých muslimů, ale také od jiných islámských států a hnutí například od egyptského Muslimského bratrstva²⁹⁶. V roce 1989 AL-Qá'ida disponovala členitou sociálně ekonomickou, politickou a vojenskou strukturou, pod záštitou charitativních organizací přesouvala své pole působnosti do lokalit s konflikty, kde financovala, ale také se výcvikově podílela na vytváření různých bojových jednotek. Dokonce pronikla do Evropy a Severní Ameriky, kde se zaměřila na muslimské emigranty. Přítomnost v afgánském prostředí přinesl nárůst

²⁹⁴ http://mzv.cz/public/8/95/f0/390654_212638_zkracena_verze_studie.pdf [20.12.2009]

²⁹⁵ BERÁNEK, O., ŽUPEK, P., *Dvojí tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

²⁹⁶ http://mzv.cz/public/8/95/f0/390654_212638_zkracena_verze_studie.pdf [20.12.2009]

madras ze 150 na 3000 a jejich počet stoupá, je to jediný bezplatný způsob vzdělání, zároveň studujícím poskytují bydlení a stravu. Peníze přicházejí nejen od pákistánské vlády, ale také ze Saúdské Arábie. Mandrasy byly často využívány k prezentaci ideologických myšlenek a dnes jsou využívány Pakistánem ke kontrole prostřednictvím Tálibánu²⁹⁷. Al Qá'ida má promyšlenou síť sponzorů, jejíž dárci mají poskytnutou anonymitu, nadále čerpá z prostředků uměle vytvořených organizací, charit, bank. Síť je tak rozsáhlá a těžce uchopitelná, proto má takové pole působnosti a schopnosti mobilizace, také její sociální pomoc není zanedbatelná, financuje mnoho sirotčinců, škol, mešit, studijních center a utečeneckých táborů.

Hamás

Charitativní činnost následovala jako reakce na zpronevěření humanitární pomoci Jásirem Arafátem v 70. letech 20. století po porážce Arabů v roce 1967. Muslimské bratrstvo, jehož je Hamás odnoží, založilo síť sociálních, vzdělávacích a dobročinných institucí, tento krok jim zajistil podporu palestinského obyvatelstva. Také se podíleli na stavbě a provozu mešit, kde se šířila ideologie bratrstva, jemuž svými zdroji opět pomáhala Saúdská Arábie²⁹⁸. Hamás díky svým politickým, sociálním a vojenským aktivitám získal velkou oblibu, která rostla na úkor *Organizace pro osvobození Palestiny*. Vše vyvrcholilo v roce 2006, kdy Hamás jako politická strana, vyhrál parlamentní volby. Hamás má velmi dobře propracovaný finanční systém, ze kterého čerpá peníze. Valná většina nepochází z palestinské činnosti, ale záštitou jsou tak jako u jiných charitativní organizace, bohatí jedinci. To vše má vazbu na širší měřítko sítí, které jsou podporovány teroristickými organizacemi ze Saúdské Arábie, Jordánska, Kataru, ale také v Evropě a Severní Americe. Uvědomíme-li si fakt, že v Evropě byl Hamás označen za teroristickou organizaci až v roce 2003 a byly jí zmrazené účty, do té doby mělo sdružení volné možnosti k zakládání poboček, které dnes nemusíme vůbec dohledat. Britský Interpal byl například registrovaný jako charitativní organizace přímo v Londýně již roku 1994. Z jejich stanov vyčteme, že poskytuje pomoc chudým a potřebným Palestincům v pásnu Gazy, Jordánsku a Libanonu. Organizace byla několikrát prošetřována, ovšem na základě nedostatku jasných důkazů, mimo jiné i ze strany

²⁹⁷ BERÁNEK, O., ŽUPEK, P., *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

²⁹⁸ http://mzv.cz/public/8/95/f0/390654_212638_zkracena_verze_studie.pdf [20.12.2009]

USA, bylo vyšetření zastaveno. Reakce ze strany USA a jiných států bylo připsání Interpalu do seznamu teroristických organizací²⁹⁹. Interpal i nadále podniká agitační akce, využívá médií, pořádá mezinárodní konference, využívá příspěvků a darů, shrneme-li si situaci, i po obvinění, zapsání do seznamu teroristických organizací, činnost Hamásu v rámci islámského fundamentalismu zkvétá. Je jen otázkou, kdo anebo co zastaví teroristické útoky, sebevražedné mise. V každém případě to bude nelehký úkol, neboť silná ideologie s historickými kořeny, neutichající konflikt v pásmu Gazy a silná podpora jsou tvrdým oříškem.

V každé teroristické islámské organizaci najdeme i část, která přispívá určitým způsobem do ekonomiky a sociálních jistot státu. Někdy je daň za takto poskytované služby příliš vysoká a využívá nepříznivé situace lidí, kteří v rámci zachování alespoň trochu přijatelných životních podmínek, jsou ochotni přistoupit na radikální směr.

²⁹⁹ BERÁNEK, O., ŽUPEK, P., *Dvojitá tvář islámské charity*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008

14 STEREOTYPY VE VNÍMÁNÍ ISLÁMSKÉ KULTURY

Vybrané stereotypy, byly vybrány z hlediska aktuálnosti, a také díky mnohým negativním postojům západních společností, aniž by byly obeznámeny s podstatou islámského právního výkladu.

14.1 Antikoncepce

V moderní době se otázka antikoncepce samozřejmě týká i islámského světa, neboť mnoho mladých lidí uvažuje jinak, než v dobách, kdy byla sepsaná základní pravidla. Berme v potaz fakt, že muslimové žijící v jiných než islámských zemích, se ocitají mezi dvěma právními systémy, a tím i dvěma cestami. Islámští představitelé nejsou úplně shodní v otázce antikoncepce, ale to je běžné i v západních zemích, můžeme si uvést jako příklad křesťanské náboženství, které se nepovažuje za zpátečnické, přesto mají určité námitky v tomto bodě i s interrupcí, které na antikoncepci nepřímo navazuje. Jsou radikální a zakazují ji. Uvedeme si příklady antikoncepcí a situace, které jsou omluvitelné, a také nastíníme pohled na interrupci, abychom vyvrátili obraz islámského náboženství jako striktně zakazujícího a nepřizpůsobivého době. Již v dřívě, existovala přerušovaná soulož, jako způsob zabránění početí, která byla chápána jako starověký typ antikoncepce a nebyla zavrhována, také se používaly různé bylinné lektvary. Na rozdíl od zabítí nemluvnat v dávných dobách, které bylo chápáno jako harám, tudíž nepřipustný a zakázaný čin.

V islámském světě existují dva názory na antikoncepci, kdy ten první ji zakazuje bez výjimek. My se však zaměříme na druhý výklad, který je svým přístupem bližší modernímu pojetí. Bývá pojmenován jako šári'atsko právní stanovisko *hukm* ohledně antikoncepce. Samozřejmě záleží na území a názorech představitelů víry, které mají svou hodnotu a ovlivňují jednání muslimů.

Precedentem se stala fatwa hanífovského fakíha Ibn Nudžejma, jenž již v 16. století povolil ženě uzavřít děložní hrdlo, aby nemohlo dojít k dalšímu těhotenství. U antikoncepčních metod je však vždy nutný souhlas obou manželů. Fatwa byla stěžejní pro moderní metody antikoncepce, kdy je povoleno používat prezervativu či hormonální antikoncepce. Ty byly povoleny na základě práva šári'y- „nebudiž škody

sobě ani druhým“. Striktně je však zakázána sterilizace a kastrace, protože je nezvratná a jednalo by se o poškození lidské bytosti³⁰⁰.

Příklady situací, kdy je použití antikoncepce pochopitelné³⁰¹:

- další těhotenství by způsobilo ohrožení života nebo by trvale poškodilo zdraví ženy
- další porod by byl rizikový pro ženu
- další početí by ohrozilo kojení stávajícího dítěte tím, že by ztratila mléko
- další dítě by ohrozilo již narozeným dětem materiální, fyzickou, duševní i morální péči a výchovu ze strany rodičů, na kterou mají ze zákona právo
- další těhotenství by mohlo mít negativní dopad na stav rodiny

Dalším tématem, které úzce souvisí je otázka interrupce, která nemá žádné právní podklady. Vycházelo se z podrobného popsání vývoje embrya z Koránu, kde jsou stanovena stadia a vše, co při nich probíhá velmi podrobně. Právníci na tomto základě určily tři fáze lidského embrya, z nichž jedna fáze má 40 dní. Také uvádí, že 120 dní je právě ta doba, než bude do embrya vdechnuta duše, a právě tato doba je přijímána jako období možné potratu za určitých podmínek. Po období, kdy je do embrya vdechnuta duše se vyvíjí jako člověk, interrupce by znamenala provinění nejtěžší harám, neboť by byla chápána jako vražda živé bytosti, i zde jsou však výjimky. Vždy se uplatňuje princip menšího zla před větším, ten se dá využít i po době 120 dní, je-li situace vážná, například přímé ohrožení života matky³⁰².

Zákonné důvody interrupce v raném stádiu³⁰³:

- přímé ohrožení života matky pokračujícím těhotenstvím
- těžké trvalé následky na zdraví matky
- vrozená vada nebo malformace plodu, která by znamenala neúnosnou zátěž pro dítě a jeho rodinu
- matka počala následkem znásilnění (počátky důvodu - znásilňování žen na Balkáně v 90. letech během válečného konfliktu)

³⁰⁰ <http://www.svazmuslim.cz/node/106> [6.2.2010]

³⁰¹ ibid

³⁰² KOUŘILOVÁ, I., MENDEL, M., *Cesta k prameni, fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha: Orientální ústav Akademie věd ČR, 2003

³⁰³ <http://www.svazmuslim.cz/node/106> [6.2.2010]

Mohli jsme se přesvědčit o skutečnosti modernizace islámského práva a hledání východisek ze složitých životních situací. V mnohých otázkách se islám jeví daleko benevolentnější než křesťanství. Tuto skutečnost si však mnoho lidí nepřipouští, protože daleko lépe se soudí a odsuzuje než se zabývat skutečnou realitou.

14.2 Adopce dítěte

V islámském světě je adopce specifická, ale plní svou funkci. Probíhá ve dvou rovinách, adopce dítěte v rodině, anebo pomocí charitativních organizací na dálku. Islámská rodina má velkou soudržnost, a tak můžeme často vidět děti, které žijí u svých příbuzných, z důvodu ztráty rodičů. Muslimové mohou adoptovat dítě, ale u nás by se tato forma nazvala pěstounstvím, protože dítěti zůstává jméno rodičů a i legálně jsou pořád dětmi svých rodičů, i když nežijí. Dítě však má svá práva na péči a výchovu od nových rodičů, avšak ponese si jméno svého otce. Adopce na dálku, je velmi rozšířená a ročně se tímto procesem dočká rodiny miliony dětí. Adopční zákon vyžaduje, aby byly záznamy o původu dítěte zničeny nebo uloženy v tajnosti³⁰⁴. Musíme však podotknout, že islám obecně neuznává instituce adopce, nahlíží na ni ve smyslu, že nikdo nedokáže plně nahradit vlastní rodiče, a také že nelze dítě svěřit jen tak někomu. Poukazují na fakt, že některé agentury zprostředkovávající adopce, s dětmi obchodují či je posílají do nesprávného prostředí³⁰⁵. Proto v islámském světě nenalezneme žádné státní úřady, které by se zabývaly oficiální formou adopcí, protože jestli se nějaké dítě v rodině dostane do nepříznivé situace, ostatní členové mu budou nápomocni a nenechají jej napospas. Islám si velmi zakládá na rodině, tím je výjimečný oproti západnímu světu.

³⁰⁴ <http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=4> [13.12.2009]

³⁰⁵ <http://www.muslim.cz/informace/polygamie.htm> [25.1.2010]

14.3 Ženská obřízka

Rituální ženská obřízka má hlubokou historii. Jednotlivé typy obřízky se vztahují ke kmenovým zvyklostem, různým komunitám či zařazení do společenských vrstev. Rozhodně však nemá svůj základ v islámské víře, jak se mnohdy lidé domnívají. Samozřejmě existují islámské země, například v částech Afriky, v Malajsii, Indonésii aj., kde se praktikuje, musíme si však připustit, že se jedná spíše o zvyk založený na tradicích než na podmíněnosti islámem. Obřízka v islámu je spojena s chlapci, kde symbolizuje vstup do dospělosti³⁰⁶. Vrátime-li se k ženské obřízce, je považována za primitivní zvyk a v Saúdské Arábii je tento rituál neznámý. Vliv na utváření smyslu obřízky měly i právní školy, hanífovská a málikovská škola obřízku u mužů považují za zvyklost u žen je chápána jako ušlechtilý sic nepovinný čin. Hanbalovská právní škola říká, že u mužů je povinná, ale u žen je nepovinná. Radikální přístup má šáfi'ovská právní škola, která obřízku považuje za povinnou u obou pohlaví. Školy a jejich působení v určitých zemích je rozličné. Šáfi'ovská škola zanechala silný vliv v Egyptě a Jemenu, jsou jedinými zeměmi z této školy, kde se obřízka provádí dodnes. Naopak jiné země, které se hlásí k této právní škole například Palestina, Libanon, Sýrie, téměř neznají praktikování ženské obřízky. Málikovské Alžírsko, Maroko a Tunisko, obřízku neprovádí. Naproti tomu ke stejné škole patřící Súdán má tuto tradici silně zakořeněnou. Oblasti, které se hlásí k hanbalovské právní škole, nemají povinný tento rituál, ale také tento názor převládá u evropských muslimů z tzv. neo-salafije³⁰⁷.

V dnešní době se provádějí čtyři typy ženské obřízky³⁰⁸:

- klitoridotomie / sunna – odstranění předkožky, špičky nebo části klitorisu
- klitoridektomie – odstranění částí nebo celého klitorisu a totéž platí pro malé stydké pysky
- infibulace „faraónský řez“ – odstranění klitorisu, malých stydkých pysků a části velkých, vagína je zúžená, ponechá se jen malý otvor pro močení a menstruování, také zvyšuje riziko porodu mrtvého dítěte o 55 %³⁰⁹

³⁰⁶ DENNY, F., M., *Islám a muslimská obec*, Praha: PROSTOR, 1998

³⁰⁷ KOUŘILOVÁ, I., MENDEL, M., *Cesta k prameni, fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha: Orientální ústav Akademie věd ČR, 2003

³⁰⁸ <http://www.kacaras.estranky.cz/stranka/arabska-medicina-zenska-obrizka> [3.3.2010]

³⁰⁹ <http://david.ruzicka.org/genital-mutilation.pdf> [3.3.2010]

- vroubkování, piercing a jiné úpravy

Důsledky provedeného zákroku:

- přibližně 10% dívek po zákroku vykrvácí
- zdravotní problémy – bolesti, infekce, rozsáhlé poškození reprodukčního systému, potíže při menstruaci, potíže při těhotenství a porodu
- sexuální dysfunkce
- psychické problémy, které přetrvávají mnohdy po celý život, neboť tento zákrok se provádí dívkám v rozmezí 4let do 10 až 12let

Ženská obřízka je aktuální ve 28 zemích Subsaharské Afriky, částečně v zemích Arabského poloostrova a Blízkého východu. Nejvíce však ve statistických údajích figuruje Egypt a Etiopie. UNICEF³¹⁰ uvádí, že za rok je obřezáno přes 1,5 milionů dívek, WHO³¹¹ však tento počet zvyšuje až na 3 miliony dívek ročně³¹². Tato smutná statistika ukazuje na realitu, přestože v mnohých státech je zakázaná a trestná, je pořád mnoho dívek, které trpí. Tento problém ale není způsoben islámskou vírou, ale zvyky v daných zemích.

14.4 Zahalování

Tradice je ukryta hluboko ve středo-asyrském zákoně z druhého tisíciletí n.l. , v něm bylo dáno, aby urozené dámy, vdovy a vdané ženy nosily na veřejnosti zahalené vlasy. Totéž se týkalo i milenky. Naopak neprovdané chrámové otrokyně, prostitutky zahalené neměly být, aby je šlo rozpoznat od žen, které byly pod mužskou ochranou³¹³. Zvyk, existoval již v dávných dobách, pouze předsudky jej přiřazují pouze k islámu. Zahalování je v západních zemích chápáno, jako útisk či obraz podřazenosti žen, negativní postoje a nepochopení lidí, když vidí muslimskou zahalenou ženu. Otázkou zůstává proč? Musíme si uvědomit, že je jen na muslimské ženě, zda se bude zahalovat, a jakým způsobem. V reálném světě na ženy působí nejen jejich vlastní přesvědčení, ale i sociální status a s ním spojená pozice ve společnosti, politická situace v zemi a pro moderní myšlení. Uvědomme si, že

³¹⁰ UNICEF – United Nations Children's Fund, dětský fond OSN

³¹¹ WHO – World Health Organisation, světová zdravotnická organizace OSN

³¹² <http://www.afrikaonline.cz/view.php?cislocianku=2007010101> [6.3.2010]

³¹³ KOUŘILOVÁ, I., MENDEL, M., *Cesta k prameni, fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, Praha: Orientální ústav Akademie věd ČR, 2003

oblečení islámských žen evokuje stejně pocity, jako když si žena v Evropě oblékne dle nálady černé šaty.

3 sociální aspekty hidžábu - clony:

- zahalování jako sociální aspekt – oblečení určuje postavení ženy ve společnosti
- emocionální aspekt – žena se cítí chráněna, v bezpečí, a svobodná
- duchovní aspekt – hidžáb je součástí náboženského vyznání
- právo volby – možnost vybrat si je pro ženy důležitá

Představme si alespoň některé způsoby zahalování, abychom si mohly utvořit představu. Zahalování má několik variant oděvy přes *chimár* šátek či látka, která se omotá kolem hlavy a měl by spadat na hrud', dále *dželab* je oblečení, které se obléká přes normální šat. *Khumur* neboli závoje, hijab je spojením chimáru a dželabu. Dále následují velmi specifické oděvy typické pro danou oblast. Například burka je šat, který zakrývá celé tělo i tvář, dlouhá přes obličej je zpravidla zdobná mřížka. Tento oděv se nosí v Afgánistánu, Pákistánu, Bangladéši, Indii i v Saúdské Arábii³¹⁴. Druhým velmi kontroverzním typem oblečení je *niqáb*, závoj zakrývající celou horní polovinu těla, kromě očí, i když je několik vrstev niqábu a jeden menší závoj si žena může dát i přes oční partie, tím je zahalená úplně, nosí se například v Jemenu³¹⁵. Velmi známý je také *čádor*, odkrývá obličej, ale jinak je to dlouhý splývavý oděv, z černé či tmavě zelené látky. Čádory jsou zvykem v oblasti Perského zálivu, kde ženy nosí čádory s pestrými vzory, spolu s barevnými a vyšívanými přiléhavými kalhotami. Tato skutečnost popírá představu o pouze černém čádoru či niqábu, které můžeme vidět na severu Íránu, ale v Teheránu uvidíme mladé dívky ve stejném oblečení, které se nosí v Evropě doplněné jen o slušivý průsvitný šátek³¹⁶, který vůbec nenarušuje celkový dojem, spíše naopak dodává na půvabech nositelky. Břetislav Tureček ve své knize *Světla a stíny islámu* má také podobné postřehy, týkající se oblečení v Íránu. Popisuje situaci, kdy se v určitých místech stal hidžáb naopak obrazem vzdoru proti vládě, která chtěla omezit vliv islamistů. Také zmiňuje realitu 90. let, kdy bylo možné vidět místo dlouhých plášťů bundy a upnuté džíny s teniskami. Opakem je Bálučistán ve východním Íránu, patří k nejzaostalejším

³¹⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/burka> [2.3.2010]

³¹⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/niq%C3%A1b> [2.3.2010]

³¹⁶ ZACHAROVÁ, I., *V Íránu frčí emancipace*, Koktejl č.5, 2007

regionům. Tam je-li žena vůbec spatřena na ulici, tak jediné úplně zahalená v černém nátoru³¹⁷. Na tomto příkladu lze vidět velký vliv tradice.

Na příkladu Íránu jsme si jasně ukázali, jak v jedné části země uznávají moderní ženské oblečení, a v téže zemi chodí ženy haleny do černého čátoru. Vše závisí na faktech, které jsme si uvedli na počátku. Islám jako náboženství neříká, že žena musí být zahalená k nepoznání, ano, jsou pasáže v Koránu, které se zmiňují o částech těla, jenž by žena měla mít zakryté. Důležité je, slovo měla. Jsou ženy, které konvertovaly a chtějí dát okolí najevo svou novou identitu, na kterou jsou hrdé. V jiném případě muslimská žena, která touží po uvolnění v módě, bude volit jinak. Zahalené ženy si nepřipadají utiskované a znevýhodněné, jak tvrdí západní svět a média, jsou tak zvyklé a je jim příjemné nošení tohoto oblečení. Proto nemějme předsudky před neznámými zvyky, ale naopak je s pochopením přijímejme.

14.5 Postavení ženy ve společnosti

Žena v islámu má na první pohled nerovné postavení, ale o křesťanství to samé netvrdíme. Přitom v křesťanství se (v porovnání s islámem tvrdí), že žena vznikla z žebra Adamova, tudíž ne v rovnocenném postavení. V islámu je žena chápána na stejné úrovni jako muž. Měly bychom rozlišovat pojetí statusu ženy a jejich následných společenských úloh. Již za proroka Muhammada se žena těšila všeobecné úctě, prorok sám se věnoval vzdělávání žen. Žena v počátečních dobách, kdy se vyvíjela arabsko – islámská civilizace, byla plně svobodná v otázkách lásky, ale i politiky a boje. Postavení a volnost ženám přetrvalo až do doby středověkého feudalismu³¹⁸.

Islámské ženy žijí po celém světě. Jejich počet se přibližuje k půl miliardě. Mají rozdílná postavení, rozličné cíle v životě, různorodou zvyklosti, zkrátka nemůžeme shrnout úlohu a postavení ženy v muslimské společnosti do nějaké zjednodušené a sumarizované formy. Zaměříme se proto na jen na určité rysy v muslimských státech, abychom si nastínili částečně situaci. Budeme vycházet z údajů zprostředkované knihou Paula Lundeho *Islám, víra, kultura, dějiny*.

³¹⁷ TUREČEK, B., *Světla a stíny islámu*, Praha: Knižní klub, 2007

³¹⁸ KŘÍKAVOVÁ, A. a kol., *Islám, ideál, skutečnost*, Praha: Panorama, 1990

U afrických muslimských států mají ženy složitou roli. V Senegalu až Ústava z roku 2001 zaručuje ženám právo na majetek, předtím ho vůbec neměly. V republice Mali a Niger mají ženy velmi nízký status a také omezený přístup ke vzdělání. Ve federativní republice Nigérie mají s výjimkou severu uznaný tradiční hospodářský status, i přesto v určitých kruzích narážejí na předsudky. V Tuniské republice můžeme vidět vlivy liberálního myšlení nebo zákoník z roku 1956 dal ženám mnoho práv vzhledem k jiným zemím. Následovaly zákony týkající se práva ženy na dítě v případě rozvodu, s tím souvisí i přiznání alimentů, současně stanovily i tresty ohledně násilí na ženách. Od počátku 60. let mají ženy volně k dispozici antikoncepci, ženy mají vysoké zastoupení v práci – 31%. V Egyptské arabské republice jsou ženy velmi emancipované, zákon z roku 2000 jim umožňuje požádat o rozvod. Islámský fundamentalismus ale růstu emancipace brání. Země, která je pro Evropu aktuální svými postoji je Turecko, neboť chce vstoupit do EU. Ovšem situace žen není taková, jakou bychom ve společenství očekávali. Rovnost před zákonem se hezky vyjímá na papíře, ale v běžném životě má hlavní slovo muž, na stejný podíl majetku v případě rozvodu mají právo teprve od roku 2002. V čem však Turecko vyniká, je vysoká natalita 2%, tím by jistě získalo v EU status nejpočetnější země. Saúdská Arábie (SA) je země protikladů, bohatství a vymoženosti moderní civilizace stojí na opačném pólu od ženské otázky a lidských práv. SA odmítla v roce 1948 podepsat Všeobecnou deklaraci, protože se zdála být v rozporu s Koránem. Tělesné tresty zdůvodnily nižší trestnou činností. Ženy musí chodit zahalené, na to dohlíží náboženská policie. SA je jediná arabská země, kde ženy nesmí řídit auta³¹⁹, nemají přístup k zaměstnání, pouze omezené pracovní pozice jako ošetřovatelky nebo učitelky. Jako úřednice mohou pracovat v oddělených sektorech, kde nemají přístup muži. Přes veškeré skutečnosti SA podepsala v roce 2000 *konvenci OSN o ženských právech*, avšak i zde je háček, tato práva nesmí být v rozporu se šaría'tským právem. Soused SA Spojené Arabské Emiráty úlohu žen takto neomezují, mají téměř stejná práva jako muži, ovšem druhá blízká republika Jemen se potýká se silnou náboženskou ortodoxií a ženy musí chodit zahaleny. Islámská republika Pákistán je velmi konzervativní, přesto i pár žen zastává významná místa, je smutným faktem, že tato země má světově nejnižší poměr žen k mužům, neboť dívky bývají zanedbávány, mnohdy jsou zabita v novorozeneckém věku. V Malajsii

³¹⁹ KROPÁČEK, L., *Islámský fundamentalismus*, Praha: Vyšehrad, 1996

jsou ženy nabádány k zahalování a zákonem proti diskriminaci jsou chráněné teprve od roku 2001.

14.6 Islamofobie

Termín se začal častěji v evropském prostředí používat až kolem roku 1998, vzhledem k překladům z anglických děl, se pojem islamofobie ustálil i v českých kruzích. Určitý podíl na aktuálním používání slova má zajisté fenomén přistěhovalců v Evropě a ožehavé otázky, které se týkají muslimské komunity jednotlivých evropských zemí. Ovšem už na počátku devadesátých let 20. století se díky dílům G. Kepela, F. Fukuyany a zejména S. Huntingtona otevřela otázka islámu a západní kultury jako dvou zcela odlišných kultur. Huntingtonova teorie „střetu civilizací“ byla dokonce zakomponována do politického působení George W. Busche mladšího³²⁰. Hlavním problémem Samuela Huntingtona je konflikt mezi civilizačními skupinami, který je způsoben kulturními rozdíly, jež jsou dané především náboženstvím. Multikulturalismus a univerzalizmus jsou pouze výsledky evoluce, které ovšem Huntingtonův redukcionistický přístup nepokládá za pozitivní stanovisko. Zastává názor, že přistěhovalci by se měli začlenit do většinové společnosti a plně se jí přizpůsobit, druhou možností je omezení této skupiny obyvatelstva³²¹. Jednou ze základních myšlenek, je tvrzení, že ostatní společnosti jsou nesrovnatelné se západní civilizací, jež dokládá svými vědeckými předpoklady a závěry. Ovšem na první pohled jasná teorie má své trhliny. Huntingtonovi bývá vytýkána nepřesná metodika a pojmosloví, kontext mnohdy zaniká, domněnky nemají pevné zdroje, ani ukotvení v historii není přesné³²². Přes všechna fakta se teorie stala opěrným bodem pro zneprátené smýšlení nejen obyčejných lidí, ale bohužel i politiků, kteří mohou ovlivnit okolnosti při posilování vzájemných vztahů.

Situace v České republice je ovlivňována zprávami ze světa, negativními postoji představitelů významných států a velmocí. Palčivými informacemi ze zemí Evropy, především Nizozemska, Francie a Německa, které barvitě vykreslují situaci muslimů a neustálé konfliktní mezníky. Vše je samozřejmě doplněno o ryze „nezaujaté“ zdroje informací. Obyvatelé České republiky jsou natolik ovlivněni zprávami, že protestovali proti výstavbě mešity nejen v Brně, ale i v Teplicích, radikální skupiny

³²⁰ MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

³²¹ TOPINKA, D. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt*

³²² MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*, Praha: ACADEMIA, 2007

pořádají demonstrace, a vznikly i islamofobně laděné internetové stránky. Otázkou zůstává proč? Muslimové u nás nikdy nezavdali příčinu k takovému postoji, spíše naopak plně spolupracují s úřady, snaží se začlenit do většinové společnosti, umožňují pohled do světa islámské víry, pořád je to málo. Politikové a vládní činitelé jsou lidé, jež mají svou funkci reprezentovat nezaujatými postoji, opak je pravdou. Islám není státem uznané náboženství, přestože čeští muslimové několikrát zažádali o náboženský status. Důvodem byl negativní přístup nejen ze strany ministerstva vnitra a ministerstva spravedlnosti, ale také odmítavá reakce ze strany zpravodajských služeb a ministerstva školství i obrany. Opravdu zarážející, kolik představitelů našeho státu se obává islámského náboženství, přičemž například kontroverzní Svědci Jehovovy se mohou pyšnit titulem uznaného statusu. Mnoho politiků se negativně staví k otázce muslimů v naší zemi, aniž by měli konkrétní důvod, budou zmiňovat nebezpečí radikalizace, fanatismu, ale objektivní hledisko zůstává opomenuto. Přístup, který používají novináři v médiích a tisku, pouze podněcuje nepřátelskou atmosféru v zemi, periodika, od nichž čekáme, objektivní informace jsou plné katastrofických scénářů ohledně soužití s muslimy. Internetové stránky www.eurabia.cz, www.pravdaoislam.cz upozorňují na nebezpečí islámského náboženství, varují a na konkrétních článcích³²³ ukazují potencionální hrozbu.

Otázkou zůstává, zda je naše společnost připravená povznést se nad negativní informace, přijmout určité skutečnosti, a také v neposlední řadě mít snahu o navázání nezaujatého dialogu s muslimskou komunitou, protože nic není takové, jak se na první pohled zdá.

³²³ Například: *Od mešity ke katastrofě* – autor, Z.Muller, *Londýnský Hyde Park: místo plné muslimských přistěhovalců* – autor B. Olšer, *Sedm důvodů proti vstupu Turecka do EU* – autor O. Šlechta aj.

15 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumná část byla zaměřena na tři cílové skupiny, první a nejpočetnější skupina byla tvořena vysokoškolskými studenty, druhou menší skupinu vytvořily muslimské ženy a třetí skupina byla zastoupena čtyřmi solitéry. Výzkum propojil tři různé výzkumné metody: dotazník, sondáž a rozhovor.

15.1 Stanovení cílů a hypotéz

Cílem diplomové práce bylo přehodnocení některých stereotypních představ o islámském náboženství a islámské kultuře, analyzovat postoje většinové společnosti zastoupené vysokoškolskými studenty. Dalšími cíly byla realizace a integrace muslimů žijících v České republice, zároveň také poukázat na názory a postoje většinové společnosti na islám a jeho zvyky z pohledu muslimů. Výzkum byl zpracován na základě hypotéz a pracovních předpokladů, také byly použity informace získané z provedených rozhovorů.

Hypotézy:

H1: Domníváme se, že více jak polovina respondentů zaujímá kladný postoj k islámskému náboženství a jeho přítomnosti v Evropě.

H2: Předpokládáme, že dvě třetiny respondentů zastávají názor, že muslimské ženy mají nerovné postavení ve společnosti.

H3: Domníváme se, že téměř polovina respondentů má základní povědomí o vzdělání v islámském prostředí.

H4: Předpokládáme, že téměř u poloviny respondentů převládají předsudky a stereotypy v postojích k muslimům.

H5: Domníváme se, že méně než polovina respondentů zastává názor, že česká společnost je nakloněna islámské víře.

Pracovní předpoklady:

Pp1: Předpokládáme, že dvě třetiny respondentů si myslí, že česká společnost má negativní postoje k islámské víře.

Pp2: Předpokládáme, že více než třetina respondentů se domnívá, že islámská žena není znevýhodněna.

Pp3: Předpokládáme, že více než polovina respondentů předpokládá povinnou školní docházku v islámských zemích, a také že by měli mít muslimské děti vyhrazený prostor k modlení v evropských školách.

Pp4: Předpokládáme, že více než třetina respondentů se orientuje v sociálních možnostech v rámci islámské víry.

Pp5: Předpokládáme, že více než třetina respondentů je spokojena s podmínkami v České republice.

15.2 Cílová skupina

První cílovou skupinu vytvořili studenti Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Studenti prezentovali formu prezenčního i kombinovaného studia, různých ročníků, a také studijních oborů: pedagogika - sociální práce, učitelství sociálně zdravotních předmětů, pedagogika – správní činnost, učitelství 1. stupně, vychovatelství a v neposlední řadě oboru speciální pedagogiky.

Druhá cílová skupina byla složena z muslimských žen, které jsou v pravidelném kontaktu s Brněnskou mešitou.

Poslední cílová skupina obsahovala čtyři osoby, z nichž byla jedna žena a tři muži. První rozhovor byl veden s předsedou Ústředí muslimských obcí v České republice, který je zároveň představitelem Muslimské obce v Brně **Ing. Muneebem Hasanem Alrawim**. Druhý rozhovor nám poskytla slovenská **studentka Marika**, která k islámu konvertovala. Českou vědeckou zastoupil ve třetím rozhovoru **PhDr. Daniel Topinka PhD**. Poslední rozhovor byl veden s palestinským občanem **Shabanem Al Natsha**, který má za manželku Češku.

15.3 Metodologie, organizace výzkumu

V rámci výzkumu jsme použili metody kvalitativní i kvantitativní, které byly realizovány v časovém horizontu od října 2009 do konce měsíce března 2010.

Metodologie

U první cílové skupiny byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu³²⁴, který byl proveden formou dotazníku³²⁵. Dotazník obsahoval 22 uzavřených otázek a jednu otázku otevřenou. U uzavřených otázek bylo možné vybírat ze škály odpovědí, která byla sestavena sestupně od kladných až po záporné a nakonec škály byla umístěna odpověď „nevím.“ První tři otázky byly směřovány k pohlaví respondentů, jejich věku a víře. Otázky číslo 4, 5, 6, 7 a 11 se týkaly obecného povědomí respondentů o islámském náboženství. Druhá skupina otázek s čísly 8, 10 a 14 byla zaměřena na povědomí o islámské ženě a jejím postavení ve společnosti. Otázky číslo 9, 17, 18 a 19 se zabývaly oblastí vzdělávání. Sociální tematiku a předsudky obsahovaly otázky č. 12, 13, 15 a 16. Poslední skupina otázek s čísly 20, 21 a 22 měla za úkol zachytit situaci muslimů v české společnosti. Otázka číslo 22 byla otevřená, umožňovala respondentům volnou tvorbu odpovědi.

U druhé cílové skupiny sloužil k realizaci sondáže v rámci kvalitativního výzkumu³²⁶ taktéž dotazník. Skládal se z 18 uzavřených otázek a 1 otevřeného typu. První část otázek s čísly 1, 2, 3 a 4 se zaměřovala na pohlaví, věk a víru respondentů, 4. otázka obsahovala typ jejich rodné země. Otázky číslo 5, 6, 9 a 10 se zabývaly postavením české společnosti k muslimům z pohledu respondentů. K ženám ve společnosti se vztahovaly otázky čísla 5 a 6. Třetí skupina otázek byla situována do oblastí vzdělání. Otázky s čísly 12, 13 a 14 se dotýkaly sociálních možností v rámci islámského náboženství. Poslední skupina otázek s čísly 16, 17, 18 a 19 se zabývala integrací a vlastní realizací muslimek v České republice. Otázka číslo 19 se skládala ze dvou částí, z nichž první nabízela prostor pro nápad změny v české

³²⁴ Kvantitativní výzkum - je metoda standardizovaného vědeckého výzkumu, zaměřuje se na větší okruh informací, jevy jsou popsány dle znaků, které jsou uskupeny tak, aby měly určité vlastnosti. Výsledky výzkumu jsou zpracovány a posléze zasazeny například do statistik, grafů a tabulek.

³²⁵ Dotazník – je běžná forma pro sběr dat či typy průzkumů, je tvořen otázkami, za účelem získání názorů a postojů respondentů

³²⁶ Kvalitativní výzkum – na rozdíl od kvantitativního výzkumu se vyznačuje mírou subjektivity, zaměřeností na zkoumaný jev/případ, závěry výzkumu jsou zpracované pro daný kontext výzkumu.

společnosti, která by napomohla zlepšení vztahů, druhá část nabízela odpověď „ano“ a „ne“ s tím, že svou vybranou odpověď respondenti dále rozvedli.

Poslední část výzkumu byla tvořena metodou polo - standardizovaného rozhovoru, který zahrnoval předem stanovené otázky, ale současně umožňoval kladení libovolných otázek, které reagovaly na odpovědi dotazovaných. Rozhovory byly zaznamenány pomocí technického vybavení – diktafonu. Rozhovor byl veden se čtyřmi personami, za účelem zachycení co nejširšího spektra názorů na islámskou tematiku. Také jednotlivé osoby byly vybrány po dlouhém rozhodování tak, aby bylo obsaženo vícero pohledů od různých lidí, které spojuje islám.

Organizace výzkumu

Dotazník pro první cílovou skupinu byl rozdán v časovém období od 10. prosince 2009 do 22. března 2010 na akademické půdě Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Vybraní respondenti byli osobně kontaktováni v budově fakulty s tím, že mohli v průběhu dotazování vznášet dotazy. Smyslem bylo oslovit vysokoškolské studenty různých studijních oborů.

Dotazník pro druhou cílovou skupinu byl předán 12. března 2010 v Brněnské mešitě muslimce Marice. Vyplněné dotazníky byly vyzvednuty taktéž v mešitě dne 31. března 2010. Spolupráce s Marikou byla zahájena v listopadu 2009 při osobním setkání a následné upřesňující informace probíhaly formou e-mailů a telefonátů.

Rozhovory byly vedeny v časovém období od 27. října 2009 do 11. února 2010. Rozhovoru s Ing. Muneebem Hasanem Alrawim předcházela emailová korespondence s Jalalem Atassim, kterého jsme dvakrát kontaktovali v průběhu dvou týdnů před domluvenou schůzkou. Rozhovor probíhal v kanceláři Brněnské mešity, která sídlí na adrese ulice Vídeňská 28a, od 13 hodin do 15.45 hodin. Druhý rozhovor byl veden téhož dne 27. října 2009 se studentkou Marikou. Tento rozhovor byl iniciován Muneebem Alrawim, který sám požádal Mariku, zda by přišla do mešity a věnovala nám svůj čas. S Marikou byl rozhovor veden v ženské části mešity v prvním patře kvůli většímu klidu, neboť se v prostorách kanceláře začalo pohybovat více lidí. Rozhovoru s PhDr. Danielem Topinkou PhD., kterému rovněž předcházela emailový kontakt se jmenovaným. Schůzka byla domluvena v průběhu třech týdnů. Samotný rozhovor proběhl dne 11. února 2010 na Katedře sociologie

a andragogiky FF UP v budově Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci na Třídě Svobody 26. Rozhovor trval od 10 hodin do 10 30, neboť jsme byli omezeni již domluvenými konzultacemi. Poslední rozhovor s Shabanem Al Natshou byl veden v olomoucké čajovně dne 15. listopadu 2009 na základě telefonické domluvy, kdy byl naplánován jeho příjezd do České republiky, za účelem návštěvy rodiny ze strany manželky.

15.4 Výzkum A

Pro výzkumnou část A byly respondenty studenti Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Bylo rozdáno 350 dotazníků, vrátilo se 333 dotazníků vyplněných. Úspěšnost navrácení dotazníku byla 95,14 %. Z celkového počtu 333 dotázaných bylo 298 žen (89,50 %) a 35 mužů (10,50 %). Věkové spektrum respondentů bylo rozděleno do čtyř věkových kategorií, v první kategorii - do 25 let byl největší počet respondentů, celkem 204 (61,26 %), v druhé kategorii od 25 let do 30 let bylo 38 respondentů (11,41 %), Třetí věková skupina od 30 let do 40 let obsahovala 63 respondentů (18,92 %) a v poslední věkové skupině nad 40 let bylo odevzdáno 28 vyplněných dotazníků (8,41 %). Na otázku: „*Jste věřící?*“ Odpovědělo „*ano*“ 63 studentů (18,92 %), „*spíše ano*“ 64 studentů (19,22 %), odpověď „*ne*“ byla nejpočetnější s číslem 153 (45,95 %), „*spíše ne*“ odpovědělo 49 studentů (14,71 %), odpověď „*nevím*“ byla zastoupena ve čtyřech odpovědích (1,20 %). Tabulky a grafy k těmto třem otázkám jsou obsaženy v příloze číslo 3.

H1: Domníváme se, že více jak polovina respondentů zaujímá kladný postoj k islámskému náboženství a jeho přítomnosti v Evropě.

K hypotéze H1 se vztahují otázky v dotazníku s čísly 4, 5, 6, 7 a 11 (tabulky a grafy viz příloha č. 4).

Přítomnost islámu a muslimů v Evropě považovaly za „*výrazně pozitivní*“ jev pouze 3 respondenti (0,90 %), za „*spíše pozitivní*“ jev 64 studentů (19,22 %), „*spíše negativní*“ skupina odpovědí byla nejpočetnější s číslem 144 (43,24 %). Tento jev za „*výrazně negativní*“ považovalo 31 respondentů (9,31 %), druhou nejčastější odpovědí s počtem 91 studentů (27,33 %) bylo „*nevím*“.

Postupné rozpinání islámské víry v evropských zemích vadilo „*rozhodně ano*“ 40-ti respondentům (12,12 %), „*spíše ano*“ se objevilo ve 126-ti odpovědích (37,25 %), druhou nejčastější odpovědí se stala „*spíše ne*“ počtem 115 respondentů (34,43 %). „*Rozhodně ne*“ odpovědělo 31 studentů (9,40 %) a 22 respondentů (6,70 %) označili „*nevím*“.

Na otázku, zda si myslí, že je islám mírumilovné náboženství, odpovědělo „*rozhodně ano*“ pouze 3 dotazovaní (0,90 %), „*spíše ano*“ 66 respondentů (19,82 %), nejvíce odpovědělo „*spíše ne*“ celkem 165 studentů (49,55 %), „*rozhodně ne*“ se objevilo ve 47 odpovědích (14,11 %) a „*nevím*“ v počtu 52 odpovědí (15,62 %).

S tvrzením, že islamofobii uměle vytvářejí sdělovací prostředky, souhlasilo „*rozhodně ano*“ 30 studentů (9,01 %), „*spíše ano*“ nejvíce dotázaných počtem 166 (49,85 %), „*rozhodně ne*“ odpovědělo 18 respondentů (5,41 %) a „*nevím*“ napsalo 42 studentů (12,61 %).

S konstatováním, že islámská společnost má velmi silné sociální citění, se „*rozhodně ano*“ ztotožnilo 22 respondentů (6,61 %), „*spíše ano*“ odpovědělo rovných 100 studentů (30,3 %), odpověď „*spíše ne*“ vybralo 82 respondentů (24,62 %), „*rozhodně ne*“ celkem 25 dotázaných (7,51 %) a „*nevím*“ odpovědělo nejvíce studentů, celkem 104 (31,23 %).

Vzhledem k mírně převažujícím negativním odpovědím počtem 735 oproti kladným 620 odpovědím se **hypotéza H1 se nepotvrdila**.

H2: Předpokládáme, že dvě třetiny respondentů zastávají názor, že muslimské ženy mají nerovné postavení ve společnosti.

V hypotéze H2 jsou zpracovány výsledky s otázek číslo 8, 10 a 14 (tabulky a grafy k otázkám jsou obsaženy v příloze číslo 5).

Otázku, zda si respondenti myslí, že má žena v islámské společnosti rovnocenné postavení s muži, odpověděli 4 studenti (1,21 %) „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ 8 respondentů (2,40 %), „*spíše ne*“ odpovědělo 76 dotázaných (22,82 %), kolonku

„*rozhodně ne*“ označil největší počet dotázaných, celkem 236 (70,87 %) a „*nevím*“ pouze 9 studentů (2,70 %).

S konstatováním, zda si myslí, že muslimským ženám zahalování znesnadňuje získání zaměstnání v zemích Evropy (i v ČR), odpovědělo „*rozhodně ano*“ 71 respondentů (21,32 %), „*spíše ano*“ označilo nejvíce studentů s počtem 194 (58,26 %), „*spíše ne*“ se domnívalo 40 respondentů, nejméně označená odpověď byla „*spíše ne*“ pouze 7 osob (2,10 %) a „*nevím*“ 21 dotázaných (6,31 %).

Na otázku, zda se může žena v islámských zemích svobodně rozhodnout, koho si vezme za manžela, odpověděl pouze 1 respondent (0,30 %) „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ předpokládalo 26 studentů (7,80 %), nejvíce respondentů odpovědělo „*spíše ne*“ a to 195 (58,56 %), druhou nejčastější odpovědí byla s počtem 90 - ti hlasů (27,03 %) „*rozhodně ne*“ a „*nevím*“ vyplnilo 21 studentů (6,31 %).

Hypotéza H2 se potvrdila, neboť více než dvě třetiny odpovědí celkem 862, poukazuje na to, že se respondenti domnívají, že žena v islámském světě nemá rovnocenné postavení s muži, pouze 86 odpovědí dotazovaných vypovídalo, že ano a 51 nevědělo.

H3: Domníváme se, že téměř polovina respondentů má základní povědomí o vzdělání v islámském prostředí.

Hypotéza H3 vychází z dat otázek s čísly 9, 17, 18 a 19 (tabulky a grafy viz příloha číslo 6 a v tabulce č. 27 je rozepsána povinná školní docházka v islámských zemích).

Na tvrzení, zda je vzdělání přístupné oběma pohlavím stejně, odpovědělo „*rozhodně ano*“ 7 studentů (2,10 %), „*spíše ano*“ se domnívalo 18 osob (5,41 %), nejvíce odpovědí obsahovalo „*spíše ne*“ celkem 163 (48,95 %), „*rozhodně ne*“ byla druhá nejčastější odpověď počtem 116 studentů (34,83 %) a „*nevím*“ odpovědělo 29 respondentů (8,71 %).

S konstatováním, jestli si myslí, že se islámské děti musí povinně učit pasáže z Koránu před dosažením 10 – ti let, odpovědělo „*rozhodně ano*“ 39 studentů (11,71 %), nejvíce respondentů předpokládalo, že „*spíše ano*“ celkem 158 (47,45 %), „*spíše ne*“ označilo 21 studentů (6,31 %), pouze 1 člověk (0,30 %) si myslel, že

„*rozhodně ne*“ a druhou nejčastější odpovědí bylo „*nevím*“ počtem 114 studentů (34,24 %).

Otázka č. 18 se zabývala, zda je ve většině islámských zemích povinná školní docházka. „*Rozhodně ano*“ odpovědělo 46 studentů (13,82 %), „*spíše ano*“ se domnívalo nejvíce dotazovaných 137 osob (41,14 %), „*spíše ne*“ odpovědělo 71 respondentů (21,32 %), jenom 3 studenti odpověděli „*rozhodně ne*“ a „*nevím*“ se v odpovědích objevilo 76 krát (22,82 %).

Na otázky, zda si myslí, že by měly mít muslimské děti v evropských školách, vyhrazený prostor k modlitbám, odpovědělo 43 respondentů (12,91 %), že „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ byla odpověď s největším počtem 130 studentů (39,04 %), „*spíše ne*“ uvedlo 91 dotazovaných (27,33 %), „*rozhodně ne*“ se domnívá 35 studentů (10,51 %) a „*nevím*“ si vybralo za odpověď 34 respondentů (10,21 %).

Hypotéza H3 byla potvrzena, neboť otázka č. 9 má dvě možnosti odpovědi, protože záleží na typu islámského státu, v ostatních případech byly potvrzeny znalosti větší míry respondentů v poměru 553 odpovědím oproti 221, kteří neměli správné povědomí, nevědělo v odpovědích 253 osob.

H4: Předpokládáme, že téměř u poloviny respondentů převládají předsudky a stereotypy v postojích k muslimům.

Hypotéza H4 pracuje s otázkami číslo 12, 13, 15 a 16 (tabulky a grafy viz příloha číslo 7).

Otázka číslo 12 se zabývala, zda je dle dotazovaných v islámských zemích více páchaného násilí na ženách než ve státech Evropy (myšleno i v ČR). „*Rozhodně ano*“ odpovědělo 89 respondentů (26,73 %), nejvíce se opakovala odpověď „*spíše ano*“ celkem u 132 studentů (39,64 %), „*spíše ne*“ si myslelo 61 dotázaných (18,32 %), pouze 8 respondentů (2,40 %) zastávalo názor, že „*rozhodně ne*“ a „*nevím*“ napsalo 43 studentů (12,91 %).

S konstatování, že je dle islámského právního systému možná adopce, souhlasilo „*rozhodně ano*“ jen skupina 3 osob (0,90 %), „*spíše ano*“ odpovědělo

32 respondentů (9,61 %), „*spíše ne*“ se domnívalo 98 studentů (29,43 %), 20 dotazovaných (6,01 %) odpovědělo „*rozhodně ne*“ a největší počet odpovědí obsahoval odpověď „*nevím*“ celkem 180 (54,05 %).

Otázka s číslem 15 se zabývala povolením antikoncepce v islámské víře. „*Rozhodně ano*“ nebyl nikdo přesvědčen, „*spíše ano*“ odpovědělo 19 studentů (5,71 %), 143 respondentů (42,94 %) se domnívalo, že „*spíše ne*“, názor „*rozhodně ne*“ se objevil u 92 studentů (27,63 %) a „*nevím*“ odpovědělo 79 respondentů (23,72 %).

Povinnost ženské obřízky v islámském světě předpokládalo „*rozhodně ano*“ 7 respondentů (2,11 %), „*spíše ano*“ uvedlo 72 studentů (21,63 %), 87 dotazovaných (26,12 %) se domnívalo, že „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ se objevilo u 43 studentů (12,91 %) a nejvíce se v odpovědích vyskytovalo „*nevím*“ celkem u 124 osob (37,24 %).

Vzhledem k tomu, že předsudky převládaly u 653 odpovědí respondentů, polovinu tvoří 666, *hypotéza H4 byla potvrzena*. Předsudky nemělo ve svých odpovědích 251 studentů a ve 426 odpovědích bylo uvedeno „*nevím*“.

H5: Domníváme se, že méně než polovina respondentů zastává názor, že česká společnost je nakloněna islámské víře.

Hypotéza H5 vycházela ze zpracovaných otázek číslo 20, 21 a 22 (tabulky a grafy viz příloha s číslem 8 a doplňující informace viz příloha číslo 9).

Otázka číslo 20 se zabývala tím, zda mají muslimské děti v ČR díky své víře ztížené podmínky v dětském kolektivu. „*Rozhodně ano*“ odpovědělo 59 respondentů (17,75 %), „*spíše ano*“ se domníval největší počet studentů 163 (49,30 %), 76 dotazovaných (23,03 %) odpovědělo „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ zvolilo pouze 6 respondentů (1,82 %) a „*nevím*“ odpovědělo 27 dotázaných (8,10 %).

S konstatováním, že je česká společnost nakloněna islámské víře, „*rozhodně ano*“ neodpověděl žádný dotázaný, „*spíše ano*“ zvolila za odpověď 14 studentů (4,20 %), nejvíce studentů 222 (66,67 %) uvedlo „*spíše ne*“, druhou nejpočetnější odpovědí bylo „*rozhodně ne*“ s počtem 75 respondentů (22,52 %) a „*nevím*“ odpovědělo 22 studentů (6,61 %).

V otázce číslo 22 se zabýváme asociací vyvolanou při vyslovení slova islám, odpovědi byly roztrženy dle námětu do sedmi kategorií, z nichž 87 odpovědí (22,71 %) se týkalo ženské otázky, 143 studentů (37,34 %) si vybavilo slovo s náboženskou tematikou, s místy a architekturou spojilo slovo islám 52 respondentů (13,58 %). Války, násilí a terorismus byly obsaženy v 62 odpovědích (16,19 %), pocitové odpovědi byly zastoupeny u 21 dotázaných (5,48 %), oblast rodiny se asociovala u 5 osob (1,31 %) a 13 bylo odpovědí (3,39 %) s neutrálním tématem.

Kladné odpovědi byly zaznamenány u 236 respondentů, odpovědi s negativní výpovědí bylo 379 a 49 obsahovaly „nevím“. Odpovědi na asociaci jsme dle jednotlivých témat rozčlenily a zkoumali jednotlivě (viz příloha číslo 9). Výsledkem bylo 120 odpovědí negativních a 204 neutrálních. V součtu byl počet záporných odpovědí celkem 499, kladných 236 odpovědí a neutrálních odpovědí 253, protože polovina z celkového počtu je číslo 494, znamená to, že ***Hypotéza H5 se potvrdila.***

15.5 Sondáž B

Druhou výzkumnou skupinu tvořili muslimské ženy, které navštěvují Brněnskou muslimskou mešitu. Bylo poskytnuto 20 dotazníků, z nichž se 15 vrátilo vyplněných. Úspěšnost návratnosti byla 75 %. Věk respondentů byl rozčleněn do čtyř kategorií, do 25 let byl největší počet muslimských žen 6 (42,86 %), 25 let až 30 tvořila skupina 5- ti žen (35,71 %), poslední zúčastněnou věkovou skupinou byla 31let až 40 počtem 3 respondentek (21,43 %), věková skupina 41 let a více nebyla obsazena. Islám jako původní náboženství označily 4 ženy (28,57 %), islám jako náboženství zvolené bylo možné naleznout u většiny žen 10 (71,43 %). Za rodnou zemi muslimských žen byla nejčastěji označena Česká republika celkem 8 krát (57,15 %), dále Slovenská republika počtem 2 (14,29 %), Bosnu a Hercegovinu uvedla 1 žena (7,14 %), stejně jako Rusko 1 (7,14 %), Irák 1 (7,14 %) a Sýrii 1 (7,14 %).

Pp1: Předpokládáme, že dvě třetiny respondentů si myslí, že česká společnost má negativní postoje k islámské víře.

Pro pracovní předpoklad Pp1 sloužily jako výchozí otázky č. 5, 6, 9 a 10 (tabulky a grafy viz příloha č. 11)

Na otázku, zda se osobně setkaly s diskriminací, odpovědělo 7 žen (50 %) „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ bylo uvedeno v 1 odpovědi (7,14 %), 5 muslimských žen (35,72 %) konstatovalo, že „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ uvedla také 1 respondentka (7,14 %), „*nevím*“ nebylo obsaženo u žádné odpovědi.

S konstatováním, že islamofobie je uměle vytvářena sdělovacími prostředky souhlasily „*rozhodně ano*“ 4 ženy (28,58 %), nejvíce odpovědi obsahovaly tvrzení „*spíše ano*“ celkem v počtu 9 – ti (64,29 %), „*rozhodně ne*“ se domnívala pouze 1 respondentka (7,14 %), ostatní odpovědi „*spíše ne*“ a „*nevím*“ nebyly uvedeny.

Otázka s číslem 9 se zabývala, zda mají muslimské děti díky své víře ztížené podmínky v dětském kolektivu (otázka negativního přijetí). Odpověď „*rozhodně ano*“ nebyla uvedena, „*spíše ano*“ odpověděly 3 ženy (21,43 %), nejvíce se objevovala odpověď „*spíše ne*“ celkem 7 krát (50 %), „*rozhodně ne*“ napsala 1 respondentka (7,14 %) a 3 ženy (21,43 %) odpověděly „*nevím*“.

Na otázku číslo 10, zda si myslí, že je česká společnost nakloněna islámské víře, nebyla zaznamenána ani jedna kladná odpověď („*rozhodně ano*“ a „*spíše ano*“). „*Spíše ne*“ odpovědělo 8 respondentek (57,14 %) a 6 žen napsalo „*rozhodně ne*“, odpověď „*nevím*“ se neobjevila.

Pracovní předpoklad Pp1 se potvrdil, neboť 38 odpovědí (dvě třetiny jsou 37,3 %) vypovídalo o tom, že respondentky nejsou přesvědčeny o příznivém postoji České republiky k islámské víře, nejvýrazněji nás o tom přesvědčila poslední otázka s číslem 10, neboť všechny uvedly negativní odpověď. Kladné postoje se projevíly u 15 odpovědí.

Pp2: Předpokládáme, že více než třetina respondentů se domnívá, že islámská žena není znevýhodněna.

Pracovní předpoklad Pp2 vycházel s odpovědi uvedených v otázkách s čísly 7 a 15 (tabulky a grafy viz příloha s číslem 12).

Otázka s číslem 7 se respondentek ptala, zda si myslí, že muslimským ženám zahalování znesnadňuje získání zaměstnání v zemích Evropy (myšleno i v ČR). Nejvíce dotázaných odpovědělo „*rozhodně ano*“ celkem 8 krát (57,15 %), „*spíše ano*“ uvedly ve svých odpovědích 4 ženy (28,57 %), 1 žena (7,14 %) odpověděla, že „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ nebylo obsaženo v žádné odpovědi a „*nevím*“ bylo taktéž uvedeno u 1 respondentky (7,14 %).

S tvrzením, že se žena může v islámských zemích rozhodnout, koho si vezme za manžela, souhlasilo „*rozhodně ano*“ 5 žen (35,71 %), „*spíše ano*“ odpovědělo nejvíce dotázaných celkem 8 (57,15 %), 1 odpověď (7,14 %) obsahovala „*spíše ne*“. Odpověď „*rozhodně ne*“ a „*nevím*“ nebyla uvedena.

Celkem 14 odpovědí vypovídalo z přesvědčení, že islámská žena není tak úplně znevýhodněna, ale 13 odpovědí zastávalo opačné tvrzení (jedna třetina činí 9,33 %), ***byl pracovní předpoklad Pp2 potvrzen.***

Pp3: Předpokládáme, že více než polovina respondentů předpokládá povinnou školní docházku v islámských zemích, a také že by měli mít muslimské děti vyhrazený prostor k modlení v evropských školách.

V pracovním předpokladu Pp3 vycházíme z odpovědí, které byly uvedeny v otázkách s číslem 8 a 11 (tabulky a grafy viz příloha číslo 13).

Otázka číslo 8 se zabývala, zda by měly mít muslimské děti v evropských školách vyhrazený prostor k modlitbám. S tímto tvrzením souhlasilo „*rozhodně ano*“ 5 žen (35,71 %), „*spíše ano*“ odpovědělo 6 dotázaných (42,87 %), odpověď „*spíše ne*“ se objevila 2 krát (14,29 %), „*rozhodně ne*“ nebylo zodpovězeno a „*nevím*“ si za svou odpověď vybrala 1 žena (7,14 %).

S tvrzením, že ve většině islámských zemí je zavedená povinná školní docházka, souhlasily „*rozhodně ano*“ 3 dotázané (43 %), „*spíše ano*“ byla nejčastější odpověď, celkem se objevila 6 krát (42,86 %), pouze 1 žena (7,14 %) uvedla „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ si nemyslela žádná dotázaná a 4 ženy (28,57 %) odpověděly „*nevím*“.

Školní docházku jako povinnou v islámských zemích označilo 9 žen z celkového počtu 14, tento údaj tvoří 64,3 %. Prostor pro muslimské děti k modlení ve školách by uvítalo celkem 11 žen, tzn. 78,6 %. **Pracovní předpoklad Pp3 byl potvrzen.**

Pp4: Předpokládáme, že více než třetina respondentů se orientuje v sociálních možnostech v rámci islámské víry.

Pracovní předpoklad Pp4 pracuje s výsledky otázek s čísly 12, 13 a 14 (tabulky a grafy viz příloha číslo 14).

Otázka číslo 12 se zabývá, zda je v islámské víře povolena antikoncepce. „*Rozhodně ano*“ odpovědělo 7 žen (50 %), 5 dotázaných (35,71 %) uvedlo odpověď „*spíše ano*“, „*spíše ne*“ odpověděly 2 respondentky (14,29 %). Odpovědi „*rozhodně ne*“ a „*nevím*“ nebyly požity.

V otázce číslo 13, jsme se ptali, jestli si myslí, že je v islámských zemích více páchaného násilí na ženách než ve státech Evropy (myšleno i ČR). Pouze 1 žena (7,14 %) uvedla „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ nebylo použito žádnou ženou, 3 dotázané (21,43 %) odpověděly „*spíše ne*“, nejčastěji se objevila odpověď „*rozhodně ne*“ celkem 8 krát (57,14 %), „*nevím*“ odpověděli 2 ženy (14,29 %).

Otázka číslo 14 se ptá, zda je v islámském právním systému možná adopce, 2 dotázané (14,29 %) uvedly „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ se objevilo u 4 odpovědí (28,56 %), naopak „*spíše ne*“ odpověděly 3 ženy (21,43 %), „*rozhodně ne*“ se domnívaly 2 dotázané (14,29 %) a „*nevím*“ bylo uvedeno ve 3 případech (21,43 %).

V oblasti povolení antikoncepce kladně odpovědělo 12 žen (85,71 %) ve dvou případech si nebyly jisté, 8 žen (57,14 %) si myslí, že ano, 5 dotázaných je opačného názoru a 3 si nejsou jisté. V otázce páchaní násilí na ženách si 11 žen (78,57 %) nemyslí, že by bylo ve větší míře v islámských zemích než v Evropě,

pouze 1 (7,14 %) dotázaná byla opačného názoru a 2 nevěděli, jak odpovědět. Z toho vyplývá, že **pracovní předpoklad Pp4 byl naplněn.**

Pp5: Předpokládáme, že více než třetina respondentů je spokojena s podmínkami v České republice.

Pracovní předpoklad Pp5 pracuje s informacemi otázek s číslem 16, 17, 18 a 19 (tabulky a grafy viz příloha číslo 15).

Otázka číslo 16 se zabývá tím, zda Česká republika dává možnost realizovat se, „*rozhodně ano*“ odpověděly 3 ženy (21,43 %), „*spíše ano*“ uvedlo 5 dotázaných (35,71 %), 4 ženy (28,57 %) odpověděly „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ se neobjevilo u žádné respondentky, pouze 2 ženy (14,29 %) si vybraly odpověď „*nevím*“.

Veškeré souvislosti se projevily v otázce s číslem 17, neboť obsahuje dotaz, zda respondentky chtějí v České republice zůstat i nadále, pouze 1 žena (7,14 %) odpověděla „*rozhodně ano*“, „*spíše ano*“ uvedly 4 dotázané (28,57 %), stejný počet žen (4 tj. 28,57 %) odpovědělo „*spíše ne*“, „*rozhodně ne*“ odpověděly 3 dotázané (21,43 %) a poslední 2 respondentky (14,29 %) se ještě nerozhodly, a tak zvolily odpověď „*nevím*“.

Otázka číslo 18 se vztahuje ke spokojenosti se sociálním a zdravotním systémem v ČR, „*rozhodně ano*“ odpověděly 2 dotázané (14,29 %), „*spíše ano*“ odpovědělo nejvíce žen celkem 6 (42,86 %), naopak 5 dotázaných uvedlo „*spíše ne*“, avšak „*rozhodně ne*“ odpověděla jen 1 žena. Odpověď „*nevím*“ nebyla vybrána.

V otázce číslo 19 se zaměříme na pod část, která se týká tématu, jestli tím, že je žena muslimka, zda ji to neomezuje v běžném životě. V této otázce 5 žen (35,71 %) uvedlo „*ano*“ z důvodů netolerance, chování zaměstnavateli či nemožnosti koupání ve veřejném bazénu. Odpověď „*ne*“ označilo 9 žen (64,29 %), ve své podstatě jejich odůvodnění lze shrnout – islám neomezuje.

Spokojených žen se cítí ve 21 odpovědích (50 %), spíše nespokojených v 17 - ti (40,48 %), ostatní 4 odpovědi (1,52 %) byly „nevím“. Omezených se necítí 9 žen (64,29 %), v některých případech se omezení v běžném životě projeví u 5-ti žen (35,71 %). **Pracovní předpoklad Pp5 byl naplněn**, více než třetina respondentů je spokojena se systémem v České republice.

15.6 Rozhovor C

Lidé pro rozhovory byli vybráni tak, abychom se podívali na islámskou víru z více úhlů pohledů. Předseda muslimských obcí Ing. Muneeb Hasan Alrawi nám ukázal stránku muslimské instituce, a také zmínil úskalí, které přináší přístup obyvatel v České republice. Studentka Marika se s námi podělila o skutečnosti, které ji vedly ke konvertování k islámské víře, a jak se jí s tím žije. PhDr. Daniel Topinka Ph.D., prezentoval pohled vědeckého pracovníka, který se islámskou tematikou již několik let zabývá. Rovněž spolupracoval s ministerstvem na pilotním projektu, který se týkal integrace muslimů v ČR. Poslední rozhovor byl veden s palestinským muslimem Shabanem Al Natsha, který studoval v České republice, a také si zde vybral manželku, který s ním žije v Palestině.

Ing. Muneeb Hasan Alrawi

V rozhovoru s předsedou Ústředí muslimských obcí a zároveň hlavním představitelem Muslimské náboženské obce v Brně Ing. Muneebem Hasanem Alrawim, jsme se zaměřili na situaci muslimů v České republice. V čem on sám vidí problémy, jaké jsou plány a kulturní akce Brněnské mešity, zda se setkali v Brně s negativními postoji, zda přímo okusili negaci ze strany většinové populace. Samozřejmě jsme se v rozhovoru zeptali i na rodinný život, jaké výhody a nevýhody má život v České republice. (Celý rozhovor viz příloha číslo 16)

Předseda muslimských obcí M. H. Alrawi uvedl, že plánují postavit nebo najít novou budovu, která by zastávala funkci hlavní Brněnské mešity, Tento počín je nejen zapříčiněn provozními důvody, ale také nedostačujícím počtem míst k modlitbám. Není to ovšem, jak bývá nazýváno úmysl šíření islámu, jen to vyžadují základní lidské předpoklady pro zachování základních potřeb. M. H. Alrawi potvrdil zmínky o akcích, proti mešitě, také určitou negaci ze strany některých představitelů magistrátu města Brna. Ovšem, jak říká, ti lidé nejsou ve většině, ostatní s nimi mají

dobré zkušenosti, protože na demonstrace proti mešitě a jiným výpadům proti muslimské komunitě, reagují čistě pacifistickým způsobem. Ten obnáší přednášky, dny otevřených dveří, a jiné podobné akce, které mají za úkol lidem přiblížit islámskou víru. V běžném životě nemá problémy s diskriminací, potvrzuje to krédo, kterým se řídí. Vyznávat své náboženství, podle toho se chovat, ale také respektovat zásady a pravidla země, ve které žijí. Na otázku, jaký je dle něj největší problém v České republice a jejím přístupu k islámu, uvedl za příklad i působnost médií. Dopad, který mají sdělovací prostředky je silný, lidé tak mnohdy vidí jen jednu stranu mince. Rozhovor byl také zaveden na různá média, internetové zdroje a zprávu o islamofobii, kterou Brněnská mešita pomáhala zpracovat. Vědomosti jsou pořád v nevýhodě s předsudky a neznalostí.

Studentka Marika

Marika nám ve velmi otevřeném rozhovoru (celý rozhovor viz příloha číslo 17) pověděla, jaký důvod ji vedl k přestoupení z křesťanství na islámskou víru. Zpočátku byla jako mnoho lidí velmi skeptická k islámskému náboženství, zajímalo ji, kolik pravdy je na všech těch pochmurných zprávách a hrůzných činech. Postupně se vyptávala a sháněla informace, to vše vedlo k postupným sympatiím k islámskému způsobu života. Před 3 lety konvertovala, a přestože je původem ze Slovenské republiky, studuje v Brně a navštěvuje Brněnskou mešitu. V otázce zahalování, nám pověděla, že ji nikdo nenutil, určitý styl oblékání. Teprve po dvou letech začala s vlastní vůle nosit šátek, ale jen protože chtěla, nyní je to součástí jí samotné. S formou diskriminace se nesečkala, ale částečně to připisuje i životu v Brněnské metropoli, neboť je v ní plno studentů i z ciziny, lidé jsou zvyklí. Pouze její rodina neměla velkou radost z jejího rozhodnutí, proto, když jede domů, přizpůsobuje oblékání kvůli své rodině, například nenesí šátek. Na otázku, co jí islám přinesl, odpověděla, klid a odpovědi na všechny otázky.

PhDr. Daniel Topinka PhD.

V rozhovoru s doktorem Topinkou, nás zajímala jeho cesta k islámskému náboženství, jaké má zkušenosti s muslimskými obyvateli, různých zemí, a jak vidí situaci muslimů v České republice (celý rozhovor viz příloha číslo 18).

Z rozhovoru vyplynulo, že cestování jej dovedlo do mnoha islámských zemí, kde poznával kulturní zvyky a chování, tyto veškeré zkušenosti jej dovedly ke studiu islámu. Pracoval v různých přijímacích střediscích, kde měl také možnost poznat široké spektrum lidí i islámského náboženství. Nemá rád zobecňování témat na celý islám, pokaždé poukazuje na fakt, že každá část muslimské země, se řídí nejenom islámem, ale i místními tradicemi, zvyky a obyčejí. Z těchto důvodů neodpovídá souhrnně na otázky typu: „ Jaký je Váš názor na sociální poměry, či jestli je česká společnost nakloněna islámské víře, a mnoho dalších. Odůvodňuje to tím, že zeptáme - li se na konkrétní oblast např. jižní periferie Kábulu, spíše odpoví než sumarizovat jednu myšlenku na všechny islámské země. K pilotnímu projektu pohovořil o spolupráci s muslimskou komunitou, kde jsme se shodli na stejných poznacích, že jsou to lidé velmi vstřícní. Projekt byl opravdu prvotinou, proto není zcela vypovídající, spíše to je bráno jako počátek výzkumné činnosti v této oblasti. V otázce přístupu české většinové populace, podotkl, že v jednom průzkumu se zcela jasně ukázaly malé vědomosti o islámu, proto se lidé obávají toho, co neznají, nebo znají jen z negativních zpráv.

Shaban Al Natsha

Rozhovor se Shabanem měl za cíl přinést pohled muslima, který má českou manželku, žije v Palestinském Hebrunu, ale zároveň cestuje po velké části Evropy (celý rozhovor viz příloha číslo 19).

V průběhu celého rozhovoru se nenašla otázka, na kterou by nechtěl odpovědět a byl velmi vstřícný. Pohovořil o svých třech dcerách, své ženě a o práci. Na otázku jak vychází s rodinou manželky, odpověděl, že velmi dobře, také podotkl, že rodina je velmi důležitá v životě muslima. Jeho žena přestoupila na islámskou víru až po několika letech, a z vlastní vůle, dodnes to ne všichni členové manželčiny rodiny ví. Otázku, která se týkala mnohoženství, zodpověděl s lehkostí, Je lepší mít zákonné manželky, než svou ženu podvádět s milenkami, jak se to dělá v Evropě.

O teroristických útocích řekl zcela jasně, že tito lidé se za muslimy pouze vydávají a nechovají se podle Koránu. V Koránu jsou jasně daná pravidla chování a ta by se měla dodržovat. Lidský život je velice ceněn. Otázku, jak je na tom islám a jiná náboženství reagoval mírně překvapeně, neboť se domníval, že je to jasné. Islám nemá problém ani s křesťanstvím či židovstvím, jsou to lidé Knihy, také podotkl, že mezi nejkrásnější sůry v Koránu patří ta, která se jmenuje Josef, dokonce nám ji hned přehrál na mobilu. Také zastává názor, že veškeré nepokoje jsou o konkrétních lidech. Islám považuje za dokonalé náboženství.

15.7 Výzkumné závěry

V rámci výzkumu jsme se zaměřili na plnění stanovených cílů a na uvedených příkladech jsme ukázali, z čeho naše závěry vycházejí.

U první cílové skupiny jsme dospěli k závěrům, že *česká společnost není nakloněna k islámskému náboženství*. Vycházeli jsme z výsledků odpovědí, kdy 144 respondentů uvedlo, že jev islámu a muslimů v Evropě pokládají za „jev spíše negativní“, za výrazně „negativní jev“ je považuje 31 studentů, negativní postoj tak celkem uvedlo 52,55 % z nich. Postupné rozpínání islámské víry v Evropě vadilo celkem 49,37 % dotázaných. O islámu, jako mírumilovnému náboženství, nedokázalo přemýšlet 63,66 % studentů. Na přímou otázku, zda si myslí, že je česká společnost nakloněna islámské víře, odpovědělo spíše ne celých 66,67 % a rozhodně ne 22,52 %. Celkem tak 89,19 % respondentů z řad studentů došlo k závěru, že většinová společnost není připravena přijmout islámskou víru.

Následně jsme zjistili, že *stereotypy a předsudky ve vnímání islámské kultury přetrvávají*. Celkem 93,69 % studentů zastávalo názor, že žena v muslimské společnosti nemá rovnocenné postavení s muži. V otázce možnosti antikoncepce v islámské víře 70,57 % studentů si nemyslelo, že by to bylo povolené. 66,37 % respondentů předpokládalo, že v islámských zemích je více páchano násilí na ženách než v zemích Evropy.

Prokázalo se, však že *téměř polovina respondentů má základní povědomí o vzdělání v islámských zemích*. Tento závěr je opřen o hypotézu H5.

U druhé cílové skupiny nás zaujalo, že 10 ze 14 respondentek uvedlo, že si islámské náboženství zvolily samy. S diskriminací se v České republice setkala celá polovina muslimek. 92,87 % žen souhlasilo s tvrzením, že islamofobie je uměle vytvářena sdělovacími prostředky. Ovšem všechny muslimky (14 – 100 %) se shodly na tvrzení, že *česká společnost není nakloněna islámské víře*.

Více než polovině respondentek dává Česká republika možnost se realizovat, a také jsou spokojeny se zdravotním a sociálním systémem. Závěr jsme vyvodili z odpovědí na otázky č. 16 a 18, kdy 57,14 % muslimek se v ČR může realizovat a stejné procento (57,15 %) je spokojeno se zdravotním a sociálním systémem.

Vírou se necítí v běžném životě omezována 64,29 % muslimek. Vycházeli jsme z odpovědí na otázku č. 19.

Pro větší výpovědní hodnotu obou skupin jsme zařadili odpovědi na stejné otázky, které se týkaly antikoncepce, adopce, zahalování a prostoru k modlitbám ve školách.

Na otázku povolení **antikoncepce** v islámské víře odpovědělo kladně pouze 19 studentů (5,71 %), muslimské ženy počtem 12 (85,71 %) prokázaly znalost svých možností. Možnost **adopce** dle islámského právního systému předpokládalo 35 studentů (10,51 %), 6 žen odpovědělo (42,85 %) stejně. Lze vidět, že téma adopce není zcela jasné, v naší zemi jsou v této oblasti, velmi slabé znalosti. Zajímavé bylo srovnání v otázce, zda **zahalování ženy** v evropských zemích, znesnadňuje získání zaměstnání. Studenti počtem 265 (79,58 %) si mysleli, že zahalování ztěžuje získání zaměstnání, muslimské ženy jejich tvrzení potvrdily počtem 12–ti (85,72 %). Druhá shoda nastala v souvislosti s otázkou, zda by měly mít muslimské děti v evropských školách **vyhrazený prostor k modlitbám**, kladně odpovědělo 173 studentů (51,96 %), převážná většina muslimských žen zastávala stejný názor, celkem počtem 11 – ti (78,58 %).

Rozhovory nám pomohly dotvořit obraz nejen české, ale i evropské muslimské situace. Skutky a činy jednoho člověka či skupiny, by se neměly automaticky zobecňovat na celou muslimskou komunitu. Ne vše, co se pod pojem islám schovává, je pravdivé. Je třeba důrazně kategorizovat veškeré informace, rozumně je

třídít a dle vlastního nejlepšího přesvědčení vyvozovat závěry. Pokud někdo chce posuzovat jinou kulturu, měl by před neuváženým závěrem projevit touhu po poznání dané kultury, pochopení kontextů zvyku a tradic. Posuzovat jedince podle toho jakým člověkem je, a ne na základě jeho víry a náboženského vyznání.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme, na základě teoretických podkladů, rekonstruovali a analyzovali historii islámské kultury v Evropě, zhodnotili jsme její přínos pro formování evropské kultury. Popsali jsme základní prvky islámské víry, uvedli jsme jejich praktické využití v životech muslimů. Nastínili jsme ve vybraném časovém období vliv islámského náboženství v historii naší země, přiblížili jsme současnou situaci muslimských center a muslimské komunity v České republice. Zaměřili jsme se specifika islámského náboženství v oblasti vzdělání a sociální politiky. Předložili jsme nejčastější předsudky ve vnímání islámské kultury, poukázali jsme na stereotypy v myšlení většinové společnosti.

Ve výzkumné části, jsme pracovali se třemi cílovými skupinami, které tvořili vysokoškolští studenti Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, muslimské ženy s brněnské muslimské komunity a čtyřmi personami. Vybranými osobami byli předseda muslimský obcí Ing. Muneeb Hasan Alrawi, studentka Marika, vědecký pracovník PhDr. Daniel Topinka, Ph.D., který působí na Filozofické fakultě UP Olomouc, posledním je muslim Shaban AL Natsha, který žije v palestinském Hebrunu. Z výsledků výzkumné části jsme dospěli na základě úsudků studentů a muslimských žen, není česká většinová společnost nakloněna islámské víře, také postupnému rozšiřování islámské víry v Evropě a v České republice. Zpracovaná data nám rovněž potvrdila skutečnost, že stereotypy a předsudky ve vnímání islámské kultury i v dnešní době přetrvávají. Světlou stránkou se ukázal fakt, že většina muslimek, žijících v České republice, se necítí být svým náboženstvím omezována, také se zde realizují a jsou spokojené se zdravotním a sociálním systémem. Z rozhovorů vyplynulo, že největšími problémy jsou nevědomost, která mnohdy vyvolává strach z nepoznaného, z islámu.

Cíle diplomové práce byly naplněny. Vzhledem k získaným informacím, je žádoucí si uvědomit závažnost tohoto tématu. Ukázalo se, že přestože mají vysokoškolští studenti neomezený přístup k informacím, předpokládané znalosti byly zastíněny způsobem uvažování, který je typický pro většinovou část populace v České republice. Měli bychom se zamyslet nad tím, že islám je v dnešní době nejrychleji rostoucí náboženství, které by nemělo být odsouváno do pozadí, protože takto se „problém“ nevyřeší. Evropa se hlásí k demokratickému přístupu k životu, ale na

druhou stranu neřeší islámskou otázku s nadhledem a reálnými vizemi. Spíše jsme zaznamenali náznaky omezování, tím máme na mysli otázku zahalování v Belgii, kdy se projednává zákon o zákazu niqábu či burky. Měli bychom si uvědomit, že přestože je islámská kultura odlišná, byla a je součástí evropské kultury. Je otázkou, zda bychom na islám pohlíželi jiným způsobem, kdyby nebylo 11.zář 2001, dále válek v Iráku a konfliktům v Pásmu Gazy. Ano, všechny tyto události vrhají negativní stín na islám, ale většina muslimů se distancuje od takového chování, přesto jsou zavržováni a přičítají jim všechno zlé. Islám jako každé náboženství má kladné i záporné rysy, ovšem mnoho lidí našlo, smysl života v islámském náboženství, a my bychom to měli respektovat a neodsuzovat, jen proto, že je islám pro nás neznámý.

Diplomová práce a výsledky výzkumu by měli být námětem pro další spolupráci většinové společnosti s muslimskou komunitou, která je takovému jednání velice nakloněna a přístupna.

SEZNAM POUŽITÉ A ODBORNÉ LITERATURY

Odborná literatura

ABDALATI, H., *Zaostřeno na islám*. B.m.: Ústředí muslimských náboženských obcí v Československu, 1992. 191s. ISBN-sine

ARMSTRONGOVÁ, K., *Islám*. Praha: Slovart, 2008. 255s. ISBN - sine

ISBN 978-80-7391-155-3

CROFTER, W., *Velká kniha islámu*. 1.vyd. Praha: BVD, 2006. 242s.

ISBN 80-903754-0-5

BAHBOUH, CH., *Ecyklopedie islámu*, 1.vyd. Brandýs nad Labem: Dar ibn Rushd, 2008. 366s. ISBN 978-80-86149-48-X

BEČKA, J., MENDEL, M., *Islám a české země*. 1.vyd. Olomouc:Votobia, 1998. 231s. ISBN 80-7220-034-8

BERÁNEK,O.,ŽUPEK,P.,*Dvoji tvář islámské charity*. 1.vyd. Brno: CDK, 2008. 220s. ISBN 978-80-7325-163-5

BOELLE-ROUSSET,C., *Klíč k náboženství*. 1.vyd. Praha: Albatros, 2006. 158s.

ISBN 80-00-01679-6

BOWKER, J., *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 400s. ISBN 80-242-1063-0

ČERVENKOVÁ, D., RETHMANN, A. P., *Islám v českých zemích*. 1.vyd.

Praha: CENTER for MIGRATIONS STUDIES,2009. 153s.

ISBN 978-80- 7021-852-5

DENNY,F. M., *Islám a muslimská obec*. 1.vyd. Praha: PROSTOR, 1999. 200s

ISBN 80-85190-96-6

HRBEK, I., *Korán*, 4.vyd. Praha: Academia, 2000. 804s. ISBN 80-7309-992-6

HAERI, F., *Základy islámu, tradice, historie, vývoj, současnos.*, 1.vyd.

Olomouc: Votobia, 1997. 235s ISBN 80-7198-212-1

IBRAHIM, A., *Stručný průvodce k porozumění islámu.* 1.vyd. Praha: NÚR, 2003. 55s. ISBN 80-903196-1-0

IDRÍS, D., *Pilíře víry.* 3.vyd. Praha: NÚR, 2004. 30s. ISBN 80-903196-3-7

INTROVIGNE, M., *Hamás, islámský terorismus ve Svaté zemi.* 1,vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. 108s. ISBN 80-7021-629-X

KLAPETEK, M., *Sociální projekty muslimských organizací.* Sociální práce: časopis pro teorii, praxi a vzdělávání v sociální práci. ASVS, 2008

KROPÁČEK, L., *Duchovní cesty islámu.* 4.vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. 292s.

ISBN 80-7021-821-5

KROPÁČEK, L., *Islámský fundamentalismus.* 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 1996. 263s.

ISBN 80-7021-168-7

KŘIKAVOVÁ, A., MENDEL, M.,MULER, Z., *Islám, ideál skutečnost.* 1.vyd. Praha: Panorama, 1990. 367s. ISBN 80-7038-012-8

KOUŘILOVÁ, I., MENDEL, M., *Cesta k prameni: Fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne.* 1.vyd. Praha: Orientální ústav Akademie věd České republiky, 2003. 172s. ISBN 80-85425-53-X

KURAS, B., *Islám v Evropě obohacení, nebo nebezpečí?* 1.vyd. Praha: Centrum pro Ekonomiku a Politiku, 2006. 99s. ISBN 80-86547-53-1

LAQUEUR, W., *Poslední dny Evropy: humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie? Analýza, perspektiva, prognóza, řešení.* 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. 183s. ISBN 80-7106-829-2

LAWRWNCE, B., *O Koránu.* 1.vyd. Praha: Beta, 2007. 238s.

ISBN 978-80-7306-316-0

LUNDE, P., *Islám, víra, kultura, dějiny*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 192s.

ISBN 80-242-1093-2

MENDEL, M., OSTŘANSKÝ, B., RATAJ, T., *Islám v srdci Evropy*. 1.vyd.

Praha: Academia, 2007. 499s. ISBN 978-80-200-1554-9

MENDEL, M., *Džihád, islámská koncepce šíření víry*. 1.vyd. Brno: Atlantis, 1997.

231s. ISBN 80-7108-151-5

MENDEL, M., *Islámská výzva, z dějin a současnosti politického islámu*. 1.vyd.

Brno: Atlantis, 1994. 230s. ISBN 80-7108-088-8

OSTŘANSKÝ, B., *Malá encyklopedie islámu*. 1.vyd. Praha: Libri, 2009. 255s.

ISBN 978-80-7277-404-3

PARTRIDGE, CH., *Encyklopedie nových náboženství, nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 2006. 446s.

ISBN 80-242-1605-1

PAVLINCOVÁ, H., *akol. Slovník, judaismus, křesťanství, islám*. 1.vyd. Praha:

Mladá fronta, 1994. 469s. ISBN 80-204-0440-6

PHILIPS, B., *Pravé náboženství*. 2.vyd. Praha: NÚR, 2007. 22s.

ISBN 80-903196-8-8

REEBER, M., *Islám*. 1.vyd. Praha: Levné knihy, 2008. 65s.

ISBN 978-80-7309-499-7

TUREČEK, B., *Světla a stíny islámu*. 1.vyd. Praha: Knižní klub, 2007. 214s.

ISBN 978-80-242-1909-7

VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. 1.vyd, Praha: Portál, 2004. 440s.

ISBN 80-7178-798-1

Co jest islám? Praha: NÚR, 2003. ISBN 80-903196-0-2

Lidská práva v islámu. překl. Robert Hýsek 1.vyd. Praha: NÚR, 2006. 47s.

ISBN 80-903196-2-9

Sunna, o chování Proroka. překl. Robert Hýsek 1.vyd. Praha: NÚR, 2006. 175s.

ISBN 80-903196-6-1

Džihád. překl. Robert Hýsek 1.vyd, Praha: NÚR, 2006. 51s. ISBN 80-903196-5-3

ZACHARDOVÁ, I., *V Íránu frčí emancipace.* Geografický magazín *KOKTEIL* 5/2007, ISSN 1210-4353

Jiné zdroje literatury

AZZAM, L., GOUVERNEUR, A., *Muhammad posel boží.* Brno: Islámská nadace v Brně, Všeobecný svaz muslimských studentů v ČR

AL – NAWAWÍ, J., *Čtyřicet výroků proroka Mohameda.* Brno: Islámská nadace v Brně, 2008

Korán, Sunna a vědecké poznatky. Brno: Islámská nadace v Brně, 2009

TOPINKA, D., *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt.* Ostrava: VeryVision 2006/2007

Zpráva o islamofobii v České republice za rok 2005. Libertas Independent Agency o.s.

internetové zdroje

- <http://dingir.cz/archiv/Dingir106.pdf> [6.11.2009]
- <http://dingir.cz/archiv/Dingir401.pdf> [25.10.2009]
- <http://www.umocr.cz/historie.cz.pdf> [13.11.2009]
- <http://liberalnimuslimove.blog.cz> [4.12.2009]
- <http://praha.muslim.cz/about.html> [7.11.2009]
- <http://mesita.cz/node/3> [21.12.2009]
- <http://www.umocr.cz/stanovymob.pdf> [3.1.2010]
- <http://infomuslim.euweb.cz/akce.htm> [6.1.2010]
- <http://infomuslim.euweb.cz/nastenka.htm> [15.2.2010]
- <http://svazmuslim.cz/node5> [9.1.2010]
- <http://wikipedia.infostar.cz/k/kindergarten.html> [9.1.2010]
- <http://egypt.liksoft.cz/al-azhar.php> [7.2.2010]
- <http://www.quido.cz/osobnosti/landau.htm> [12.2.2010]
- <http://novinyzslibcany.blog.cz/0701/turecko-skolstvi> [29.1.2010]
- <http://blesk.cz/clanek/zpravy-zahranici/109852/v-saudsorabske-vlade-je-prvni-zena.html> [15.1.2010]
- <http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclaku=2005120101> [10.1.2010]
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Al-K%C3%Alida> [1.12.2009]
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_pouti_do_Mekky.svg [1.12.2009]
- [http://cs.wikipwdia.org/wiki/Soubor:Tawaf\(cs\).phg](http://cs.wikipwdia.org/wiki/Soubor:Tawaf(cs).phg) [1.12.2009]
- http://mzv.cz/public8/95/A0/390654_212638_zkracena_verze_studie-pdf
[20.12.2009]
- <http://www.svazmuslim.cz/node/106> [6.2.2010]
- <http://www.islamweb.cz/clanky/clanek.php?id=4> [13.12.2009]

<http://www.muslim.cz/informace/polygamie.html> [25.1.2010]

<http://www.karacas.estranky.cz/stranka/arabska-medicina-zenska-obrizka> [3.3.2010]

<http://david.ruzicka.org/genital-mutilation.pdf> [3.3.2010]

<http://www.afrikaonline.cz/view.php?cisloclanku=2007010101> [6.3.2010]

<http://cs.wikipwdia.org/wiki/burka>[1.3.2010]

<http://cs.wikipedia.org/wiki/niq%C3%A1b> [2.3.2010]